

Diagnoza problemów uzależnień i innych zagrożeń społecznych miasta Łomża

Łomża 2018

Centrum Działań Profilaktycznych

ul. Kościuszki 39A

32-020 Wieliczka

Kontakt: tel.: 12-251-61-04

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie do badania.....	3
2. Metryka Miasta	4
A. Opis miasta	4
B. Dane demograficzne.....	5
C. Dane z MOPS i Komendy Miejskiej Policji w Łomży	7
3. Metodologia badania dorosłych	16
4. Diagnoza dorosłych	16
A. Opis badanej próby	16
B. Postrzeganie problemów społecznych przez dorosłych mieszkańców Łomży.....	17
C. Problem bezrobocia i wykluczenia społecznego	18
D. Problem alkoholowy.....	24
E. Problem narkotykowy	30
F. Zjawisko przemocy	33
G. Cyberprzemoc.....	39
H. Ryzyko hazardu.....	41
I. Podsumowanie i wnioski	44
5. Metodologia badania – młodzież i dzieci	45
6. Dzieci i młodzież.....	45
B. Opis badanej próby	45
B. Komputer i cyberprzemoc.....	48
C. Problem przemocy z perspektywy młodych mieszkańców Łomży.....	52
D. Przemoc a relacje w rodzinie.....	57
E. Alkohol a młodzi mieszkańcy miasta	59
F. Problem nikotynowy z perspektywy młodych mieszkańców Miasta Łomża.....	66
G. Problem narkotykowy i inne środki odurzające	71
H. Dostępność używek oraz udział w działaniach profilaktycznych	80
I. Samopoczucie w szkole oraz kontakty z innymi ludźmi.	86
J. Podsumowanie i wnioski	89
7. Punkty sprzedaży	93
A. Opis badanej próby	93
B. Wyniki badania	93
C. Wnioski	105

1. Wprowadzenie do badania

Niniejsze opracowanie ma na celu prezentację wyników badań socjalnych przeprowadzonych na terenie miasta Łomża. Poniższa diagnoza opisuje zarówno rodzaj, jak i skalę występowania określonych problemów społecznych. Jej analiza może pozwolić na określenie kierunków działań związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych oraz tych, związanych z wykluczeniem społecznym na terenie Miasta. Jako najistotniejsze kwestie, które powinny zostać poddane szczegółowym badaniom i analizom uznane zostały między innymi:

- Skala problemów alkoholowych wśród osób dorosłych i młodzieży, dynamika spożycia
- Poglądy i postawy wobec alkoholu
- Spożycie alkoholu
- Skuteczność oddziaływań profilaktyczno-leczniczych
- Skala bezrobocia
- Przemoc domowa i szkolna
- Problem narkotykowy i dopalaczy
- Wiedza dotycząca zagrożeń płynących z użytkowania komputera (cyberprzemoc)

Dane zostały zebrane w trzecim kwartale 2018r. Uzyskane dzięki badaniu dane pozwoliły na diagnozę problemów społecznych, ich oszacowania oraz charakterystykę z perspektywy osób dorosłych, dzieci i młodzieży.

Pod kątem analiz w kwestionariuszu uwzględniono kwestie dotyczące sytuacji społeczno – demograficznej badanych osób, które mogą wpływać na zróżnicowanie opinii na temat badanych problemów – za takie zmienne uznano przede wszystkim wykształcenie (wiek) oraz płeć.

Diagnoza została opracowana przy pomocy kwestionariuszy ankietowych rozdawanych oraz komputerowych, metoda ta uznana została za najskuteczniejszą w tym przypadku narzędzie badawcze, ponieważ pozwoliła na zbadanie w krótkim czasie dużej próby badawczej, przy czym starano się, aby była to grupa jak najbardziej reprezentatywna. Analiza oraz interpretacja danych zostały podzielone na części, które odpowiadają poszczególnym badanym grupom oraz problemom społecznym. Raport ma charakter diagnozy.

Dane są porównywane do diagnozy zrealizowanej w roku 2016 na podstawie podobnie zdefiniowanych kwestionariuszy.

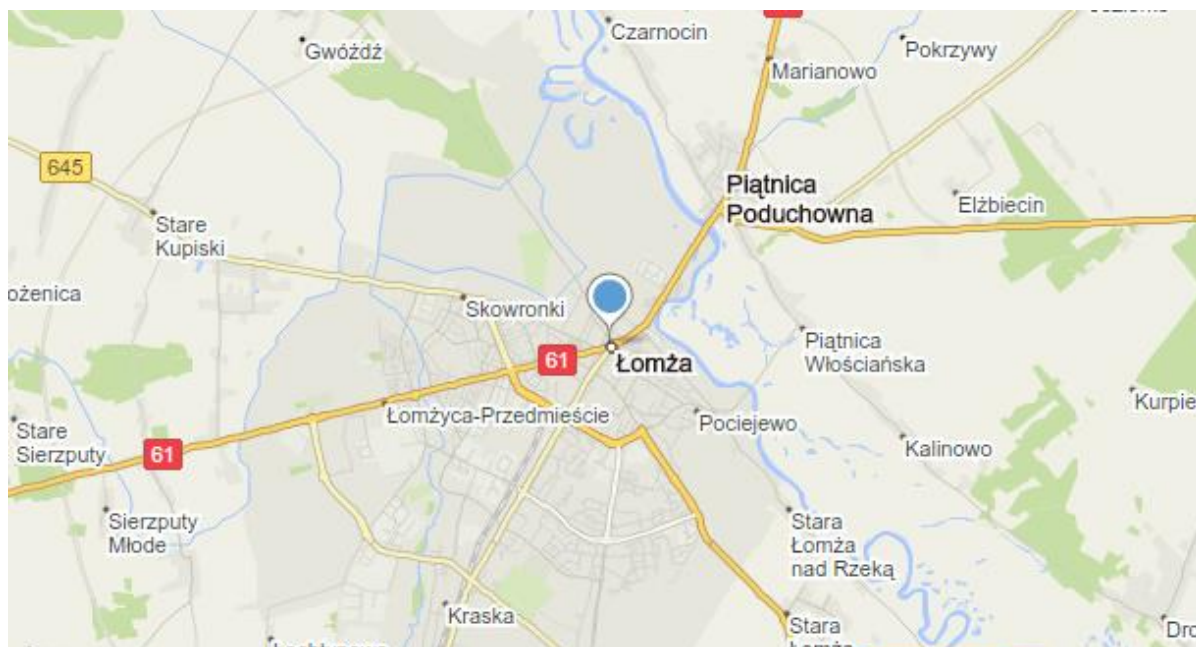
2. Metryka Miasta

A. Opis miasta

Łomża to miasto na prawach powiatu w północno-wschodniej Polsce. Położone w województwie podlaskim, nad rzeką Narew leży w obszarze Zielonych Płuc Polski. Miasto zlokalizowane jest na historycznym Mazowszu, stolica dawnej ziemi łomżyńskiej.

Łomża, usytuowana w odległości zaledwie 140 km od Warszawy i 75 km od Białegostoku, jest ważnym węzłem międzynarodowego transportu drogowego: - 138 km od przejścia granicznego w Kuźnicy, - 146 km od przejścia granicznego w Ogrodnikach.

Rys.1. Mapa.targeo.pl

Łomża pełni funkcję głównego ośrodka gospodarczego i kulturalnego regionu. Północno - wschodni teren miasta, jako obszar przejściowy pomiędzy morenową wysoczyzną, stanowi malowniczy krajobraz, charakteryzujący się urozmaiconą rzeźbą. W niewielkiej odległości od miasta znajdują się obszary przyrody chronionej: - Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, - Biebrzański Park Narodowy, - Narwiański Park Narodowy. Łomża leży na wyjątkowo pięknej skarpie, wokół niepowtarzalnych obszarów bagiennych z unikalną florą i fauną. Od strony południowo - wschodniej z miastem sąsiaduje rezerwat przyrody, który stał się podstawą do utworzenia Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi. Miasto i jego okolice stanowią doskonałą bazę dla tych, którzy potrafią docenić niepowtarzalną przyrodę.

B. Dane demograficzne

Miasto liczy prawie 64 tysiące mieszkańców i zajmuje powierzchnię 3 271 ha. 52,2% społeczeństwa stanowią kobiety, a 47,8% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 1,3%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,2 lata i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Prognozowana liczba mieszkańców Łomży w 2050 roku wynosi 46 082, z czego 24 205 to kobiety, a 21 877 mężczyźni.

Mieszkańcy Łomży zawarli w 2017 roku 301 małżeństw, co odpowiada 4,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości dla kraju.

28,3% mieszkańców Łomży jest stanu wolnego, 58,2% żyje w małżeństwie, 5,5% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,7% to wdowy/wdowcy.

Łomża ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 163. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 2,59 na 1000 mieszkańców Łomży. W 2017 roku urodziło się 652 dzieci, w tym 53,2% dziewczynek i 46,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 407 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,33 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

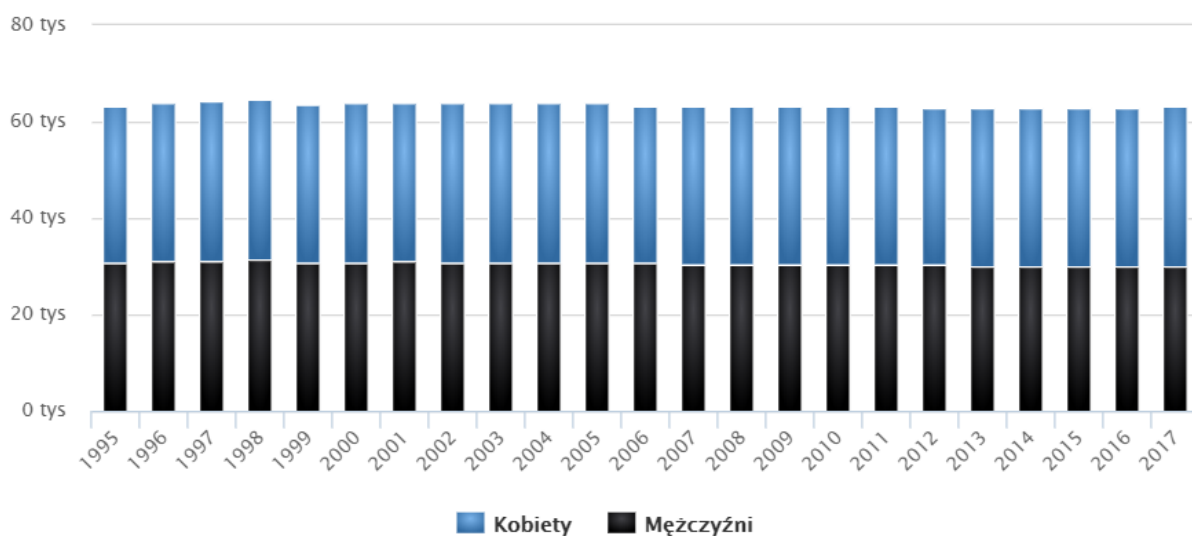
W 2016 roku 35,3% zgonów w Łomży spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,7% zgonów w Łomży były nowotwory, a 4,6% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Łomży przypada 7.64 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości średniej dla kraju.

W 2017 roku zarejestrowano 575 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 630 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Łomży -55. W tym samym roku 23 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 2 wymeldowania za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 21.

63,2% mieszkańców Łomży jest w wieku produkcyjnym, 17,5% w wieku przedprodukcyjnym, a 19,3% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Populacja – Łomża w latach 1995 – 2017

(Źródło: GUS)

Rys.2 Polska w liczbach

W Łomży na 1000 mieszkańców pracuje 230 osób. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa podlaskiego oraz mniej od wartości dla Polski. 55,4% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 44,6% mężczyźni.

Bezrobocie rejestrowane w Łomży wynosiło w 2017 roku 9,7% (10,6% wśród kobiet i 8,9% wśród mężczyzn). Jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski.

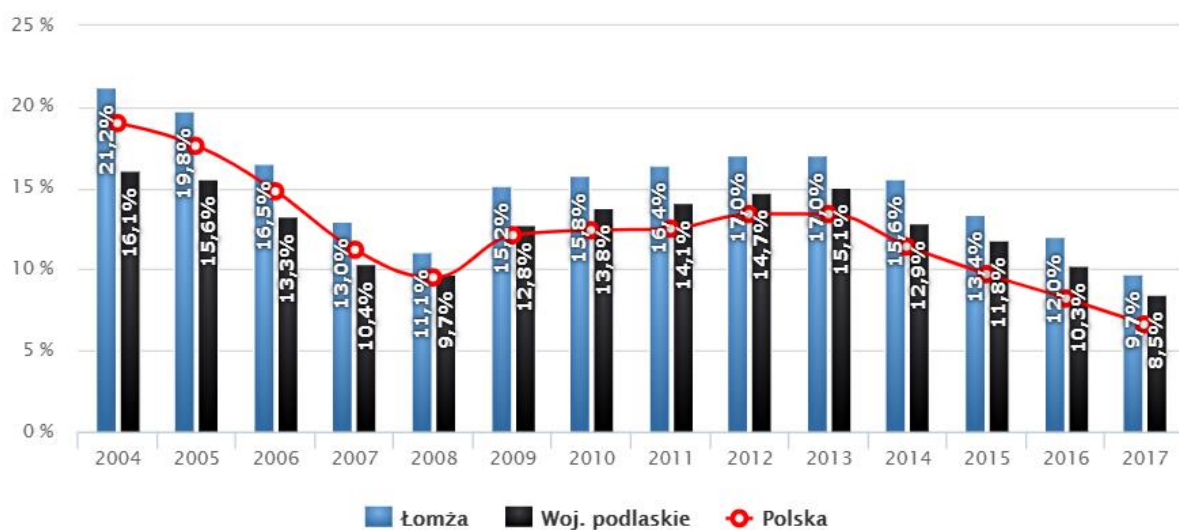
W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Łomży wynosiło 3 665,03 PLN, co odpowiada 80.90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Łomży 1355 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 1420 pracujących przyjeżdża do pracy spoza miasta - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 65.

7,2% aktywnych zawodowo mieszkańców Łomży pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 20,6% w przemyśle i budownictwie, a 25,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 3,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Łomży w latach 2004 – 2017

(Źródło: GUS)

Rys.3 Polska w liczbach

C. Dane z MOPS i Komendy Miejskiej Policji w Łomży

Na terenie miasta Łomża zlokalizowanych jest ogółem 159 punktów sprzedaży napojów alkoholowych. W tym:

- a) Do spożycia poza miejscem sprzedaży (kryteria wg zawartości alkoholu):
  - Do 4,5 % - 100
  - Od 4,5% do 18% - 49
  - Powyżej 18 % - 48

b) Do spożycia w miejscu sprzedaży (kryteria wg zawartości alkoholu):

- Do 4,5 % - 54
- Od 4,5% do 18% - 28
- Powyżej 18% - 26

Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży.

Instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta Łomża jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Z jego pomocy korzysta znacząca ilość rodzin w mieście. W roku 2016 ze świadczeń skorzystało 1592 rodzin (rodzin korzystających ze świadczeń z powodu problemów uzależnień było 28), w roku 2017 było to 1476 rodzin (rodzin korzystających ze świadczeń z powodu problemów uzależnień było 24).

Rodzaje pomocy udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży.

2015:

Liczba osób korzystających ze świadczeń: 1673

- Świadczenia rzeczowe dla osób: 1096
- Świadczenia pieniężne dla osób: 1495
- Świadczenie porady dla osób: 1578

2016:

Liczba osób korzystających ze świadczeń: 2375

- Świadczenia rzeczowe dla osób: 1942
- Świadczenia pieniężne dla osób: 1681
- Świadczenie porady dla osób: 539

2017:

Liczba osób korzystających ze świadczeń: 2134

- Świadczenia rzeczowe dla osób: 932
- Świadczenia pieniężne dla osób: 1588
- Świadczenie porady dla osób: 412

W poniższej tabeli została zamieszczona statystyka dotycząca powodów przyznawania pomocy społecznej w mieście Łomża.

Najwięcej osób potrzebujących pomocy to osoby, które określały, jako powód przyznawania pomocy- ubóstwo. Kolejno najczęściej pomocy udzielano osobom bezrobotnym, niepełnosprawnym, dotkniętym długotrwałą chorobą, z powodu bezradności opiekunów/wychowawców oraz bezdomnych.

Powody przyznawania pomocy społecznej	2017 rok	2016 rok	2015 rok
---------------------------------------	----------	----------	----------

Niepełnosprawność	472	502	505
Bezrobocie	690	845	939
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	1096	1234	1172
Bezradność opiekunów/wychowawców	137	179	204
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	383	352	356
Alkoholizm	24	28	37
Inne	51	57	31

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową:

2015

- Pracuje 274
- Pracuje dorywczo 267
- Nie pracuje 512
- Studiuje 64
- Na rencie 194
- Na emeryturze 154
- Na zasiłku dla bezrobotnych 24
- Bezrobotny bez prawa do zasiłku 915
- Inne (dodatek mieszkaniowy) 154

2016 - 1592

- Pracuje: 230
- Pracuje dorywczo: 480
- Na rencie i na emeryturze: 333
- Na zasiłku dla bezrobotnych: 31
- Bezrobotny bez prawa do zasiłku: 0
- Inne: 518

2017 – 1476

- Pracuje: 196
- Pracuje dorywczo: 437
- Na emeryturze i na zasiłku dla bezrobotnych: 423
- Bezrobotny bez prawa do zasiłku: 14
- Inne: 406

Działania w związku z procedurą „Niebieskich Kart”

2017 Sporządzono (ogółem wniosków 11) w tym :

- Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 8
- Sądów i prokuratury 3

2016 Sporządzono (ogółem wniosków 15) w tym :

- Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 11
- Sądów i prokuratury 4

2015 Sporządzono (ogółem wniosków 192) w tym :

- Skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej 192
- Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 8
- Sądów i prokuratury 61
- Innych instytucji i organizacji 192

Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Poniżej tabela przedstawia działalność Komisji na przestrzeni ostatnich dwóch lat:

Działanie	Rok	
	2016	2017
Ogólne posiedzenia komisji	38	37
Posiedzenia podkomisji interwencyjno-motywującej	20	21
Przeprowadzenie rozmowy	167	175
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	294	331
Postanowienia opiniujące lokalizacje punktów sprzedaży napojów alkoholowych ogółem	95	100
W tym:		
• Dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży	81	84

Głównym założeniem prac Komisji jest uświadomienie problemu oraz integracja działań w zakresie terapii osoby uzależnionej i terapii członków rodziny osób uzależnionych. Działalność Komisji związana jest z analizą i oceną zebranych informacji oraz rozmowami motywującymi do leczenia odwykowego. Ponadto działania Komisji mają na celu podejmowanie takich działań, które sięgają do przyczyn złej, a nawet tragicznej sytuacji wielu rodzin, a mogą spowodować jej poprawę. W skład Komisji wchodzi osoby zatrudnione w instytucjach lub organizacjach działających w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych, terapii uzależnień, pomocy społecznej, i porządku publicznego.

Komisja może zlecić przeprowadzenie wywiadu środowiskowego oraz badanie biegłego do spraw uzależnień, który wyda opinię w przedmiocie uzależnienia. Jeżeli biegły nie znajdzie objawów uzależnienia, Gminna Komisja na tym kończy swoją pracę. Jeżeli biegły stwierdzi, że występuje problem uzależnienia, Gminna Komisja ma obowiązek przekazać sprawę do Sądu

Rodzinne – może zapisać wyrok o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. W ostatnich latach działalność Komisji wyglądała następująco:

2015 - do Komisji wpłynęło :

- Wniosków o leczenie odwykowe 32
- Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych 19
- Wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego 17

2016 - do Komisji wpłynęło :

- Wniosków o leczenie odwykowe 41
- Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych 36
- Wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego 36

2017 - do Komisji wpłynęło :

- Wniosków o leczenie odwykowe 40
- Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych 33
- Wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego 31

Na terenie miasta Łomża działają:

Grupy samopomocowe:

- a) AA (dla osób uzależnionych) 4
- b) AI- Anon (dla osób współuzależnionych) 1

Świetlice:

- a) Ilość placówek: 5 świetlic opiekuńczo – wychowawczych, i 2 świetlice socjoterapeutyczne
- b) Ilość dzieci: 428
- c) Dzieci z rodzin alkoholowych: 341
- d) Liczba wychowawców: 14

Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne, jakie miały miejsce w mieście Łomża to:

1. Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży :

a) 2015

W 2015 roku w ramach Łomżyńskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Patologii Społecznej dofinansowano 65 programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Łomży

- Ilość osób uczestniczących : (11.025)
  - ❖ Uczniów 10.000

- ❖ Nauczycieli 225
- ❖ Rodziców 800

b) 2016

Długofalowe programy profilaktyczne, warsztaty, szkolenia, prelekcje .W 2016 roku w ramach Łomżyńskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Innych Uzależnień dofinansowano 57 programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców miasta Łomży.

- Ilość osób uczestniczących :
  - ❖ Uczniów 9.673
  - ❖ Nauczycieli 213
  - ❖ Rodziców 531

c) 2017

Długofalowe programy profilaktyczne, warsztaty, szkolenia, prelekcje. W 2017 roku w ramach Łomżyńskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Innych Uzależnień dofinansowano 61 programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców miasta Łomży.

- Ilość osób uczestniczących :
  - ❖ Uczniów 10.015
  - ❖ Nauczycieli 218
  - ❖ Rodziców 621

Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży np.:

a) **2015**

- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznym dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (ilość osób 528)
- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób 864)
- Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowane i realizowane przez młodzież , skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp. (ilość osób 432)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach Łomżyńskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Patologii Społecznej (ilość osób 1.145)
- Inne: audycje radiowe, cykl artykułów prasowych o tematyce dotyczącej problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie (mieszkańcy miasta Łomża)

b) **2016**

- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (ilość osób 637)

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób 973)
- Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowane i realizowane przez młodzież , skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp. (ilość osób 527)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób 2.011)
- Inne: cykl artykułów prasowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych uzależnień (ilość osób : mieszkańcy miasta Łomży)

c) 2017

- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (ilość osób 714)
- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób 1.341)
- Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowane i realizowane przez młodzież , skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp. (ilość osób 683)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób 2.547)
- Inne : cykl artykułów prasowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych uzależnień (ilość osób: mieszkańcy miasta Łomży)

Statystyki Komendy Miejskiej Policji w Łomży

Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających:

a) Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości:

2015	149
2016	128
2017	132

b) Zakłócenie porządku publicznego:

2015	143
2016	157
2017	138

c) Liczba wypadków pod wpływem alkoholu:

2015	3
2016	3
2017	6

Przestępstwa na terenie Miasta Łomża:

	2015	2016	2017
Kradzież z włamaniem	33	20	14
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	25	23	16
Pobicie	2	1	1
Uszkodzenie mienia	9	13	7
Kradzież	61	41	31

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową:

2015:

- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem 415) w tym:
  - Kobiety: 319
  - Mężczyźni: 47
  - Małoletni ogółem: 49
- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem 361) w tym:
  - Kobiety: 20
  - Mężczyźni: 341
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem 184) w tym:
  - Kobiety: 3
  - Mężczyźni: 181

2016:

- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem 398) w tym:
  - Kobiety: 318
  - Mężczyźni: 6
  - Małoletni ogółem: 44

- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem 335) w tym:
  - Kobiety: 10
  - Mężczyźni: 185
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem 190) w tym:
  - Kobiety: 5
  - Mężczyźni: 185

2017:

- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem 367) w tym:
  - Kobiety: 313
  - Mężczyźni: 29
  - Małoletni ogółem: 25
- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem 318) w tym:
  - Kobiety: 14
  - Mężczyźni: 301
  - Nieletni: 3
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem 196) w tym:
  - Kobiety: 5
  - Mężczyźni: 191

Działalność Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Łomży

- a) 2016
  - Liczba rodzin korzystająca z pomocy OIK :274
  - Rodziny z problemem alkoholowym: 65
- b) 2017
  - Liczba rodzin korzystająca z pomocy OIK : 281
  - Rodziny z problemem alkoholowym: 45

3. Metodologia badania dorosłych

Badanie diagnozujące problemy uzależnień na terenie Miasta Łomża zostało przeprowadzone zgodnie z metodologią ilościową, przy użyciu kwestionariusza w formie papierowej. Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań, z czym wiązał się przede wszystkim sposób realizacji badania i proces zbierania danych. W sumie zebrano 272 ankiety, jednakże 22 zostały odrzucone ze względu na małą ilość uzupełnionych odpowiedzi.

Głównym celem badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych problemów społecznych: problemu alkoholowego, narkotykowego, hazardu oraz zjawiska przemocy, co pozwoliło na diagnozę tych zjawisk w środowisku mieszkańców.

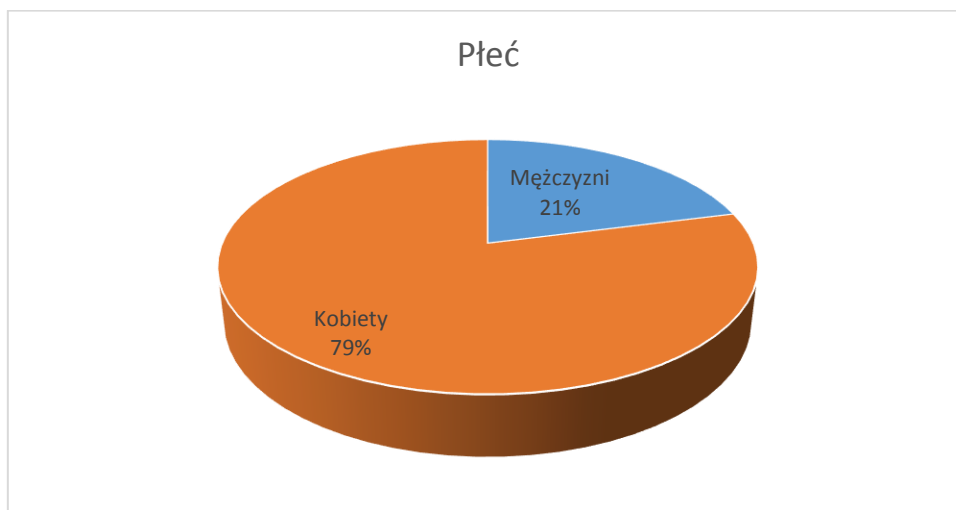
Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy, a ewentualne dysproporcje (maksymalnie +/-2%) związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych. Nie wszyscy ankietowani odpowiedzieli na wszystkie pytania w kwestionariuszu, stąd mogą wynikać różnice ilościowe, nie wpływające znacząco na dane procentowe.

4. Diagnoza dorosłych

A. Opis badanej próby

W anonimowym badaniu ankietowym przeprowadzonym na terenie Miasta Łomża uwzględniono 250 ankiet, uzupełnionych przez dorosłych mieszkańców. Na pierwsze pytanie, tzw. metryczkowe odpowiedziały 153 kobiety i 41 mężczyzn. Czyli 21% ankietowanych stanowili mężczyźni, natomiast 79% kobiety.

Wyk.4.A.1. Płeć

B. Postrzeganie problemów społecznych przez dorosłych mieszkańców Łomży.

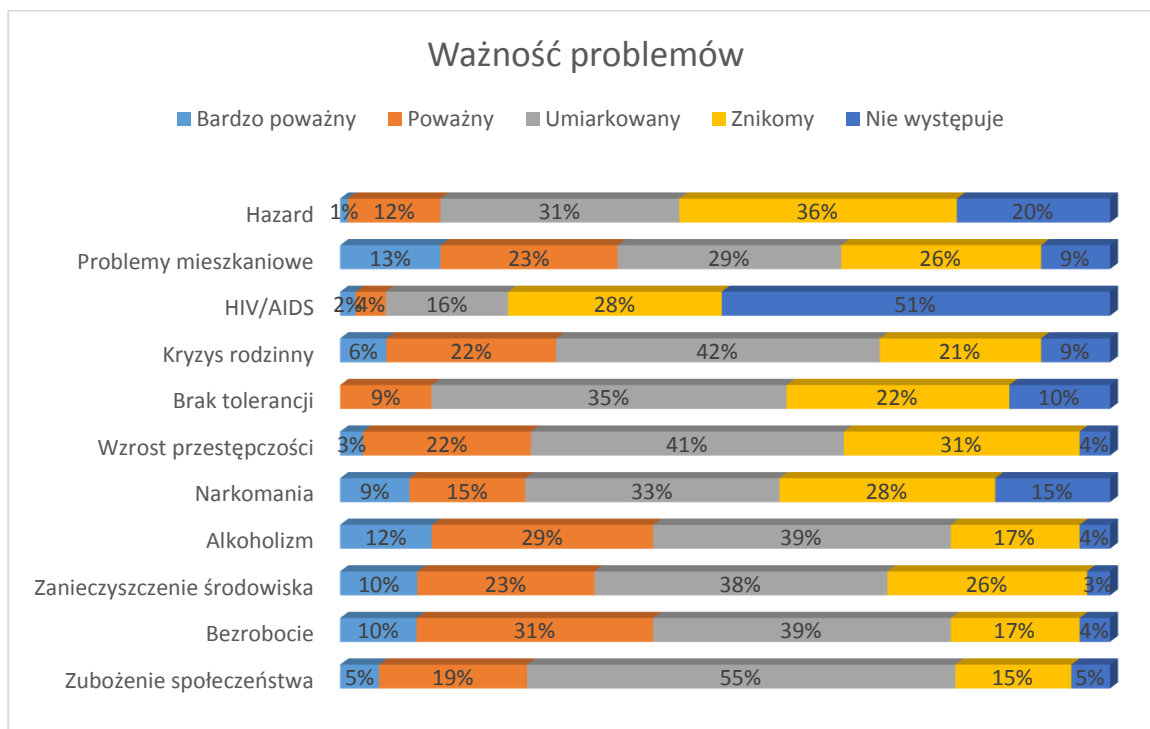
Pierwszą badaną sprawą w diagnozie było postrzeganie problemów społecznych. Respondenci poproszeni zostali o wyrażenie swojej opinii dotyczącej stopnia występowania poszczególnych zagrożeń społecznych, które są lub mogą być obecne na terenie Miasta.

Według diagnozy z 2016 roku za zdecydowanie najpoważniejszy problem mieszkańcy uznali bezrobocie. Wskazało na to 82% ankietowanych (zsumowane odpowiedzi „bardzo poważne” oraz „poważne”). W aktualnej diagnozie bezrobocie jest również najpoważniejszym problemem, ale dla 41% respondentów.

Równie wysoko respondenci ocenili alkoholizm – 41% bardzo poważny i poważny. Jednak tu także widoczny jest spadek z 69% respondentów z roku 2016.

Na uwagę zasługuje też problem zanieczyszczenie środowiska (za zjawisko bardzo poważne lub poważne uznało 33% ankietowanych) oraz kryzys rodzinny (28%).

Szczegóły obrazuje poniższe zestawienie.

Wyk. 4.B.1. Postrzeganie wybranych problemów społecznych

Zjawiska alkoholizmu, kryzysu rodzinnego, niewłaściwej opieki rodzicielskiej oraz narkomanii są często ze sobą powiązane a nawet wynikają jedno z drugiego – np. konsekwencją alkoholizmu są trudne relacje rodzinne oraz odwrotnie. Często także ludzie w ciężkich sytuacjach rodzinnych, z poczucia bezsilności, bezradności, obniżonej samooceny sięgają po alkohol lub narkotyki. Na uwagę zasługuje pozycja narkomanii wśród problemów społecznych – jest czwartym najczęściej wskazywanym problemem uznawanym jako poważny lub bardzo poważny. Samorząd powinien rozważyć kwestie podjęcia działań w tym zakresie.

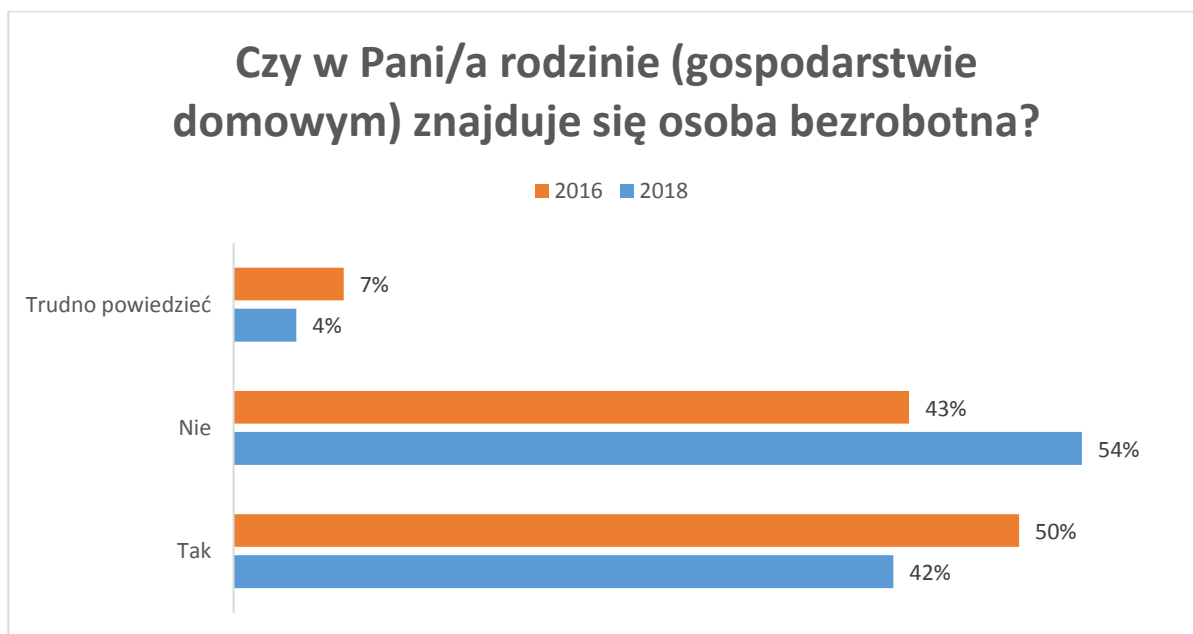
C. Problem bezrobocia i wykluczenia społecznego

Kolejne pytania, jakie zadane zostały mieszkańcom w anonimowej ankiecie dotyczyły problemu, jakim jest bezrobocie. Jest to jeden z największych problemów społecznych, który występuje na terenie całej Polski, ponadto bardzo często jest ono powodem występowania również innych problemów, a w szczególności mieszkaniowych, rodzinnych oraz związanych z nadużywaniem alkoholu. Niestety rzeczywista skala występowania bezrobocia jest bardzo trudna do zmierzenia, a to z uwagi na fakt, iż nie każda osoba bezrobotna jest zarejestrowana w Urzędzie Pracy. Bardzo często wśród osób, które przez długi czas pozostają bez zatrudnienia występuje niechęć do dalszych

poszukiwań pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia, szczególnie jeżeli występuje ono przez dłuższy czas, jest ubożenie rodziny, a to z kolei może doprowadzić do narastania konfliktów oraz napięć między członkami rodziny, a także powoduje powstawanie patologii społecznych. Kolejnym następstwem długotrwałego bezrobocia jest degradacja społeczna osób borykających się z tym problemem. Powoduje także powstawanie poważnych obaw o własny los i o możliwości przetrwania całej rodziny, jak również odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego.

Z badań przeprowadzonych przez CBOS w 2016 roku wynika, iż stopa bezrobocia w gospodarstwach domowych w Polsce w ciągu ostatnich lat systematycznie maleje, jednak nadal w co piątej rodzinie (21%) znajduje się przynajmniej jedna osoba bezrobotna. Około 30% dorosłych Polaków przyznaje, że w przeszłości mieli oni przez dłuższy lub krótszy czas problemy ze znalezieniem pracy. Badania przeprowadzone w marcu oraz kwietniu 2016 roku wykazały, że 9% respondentów to osoby bezrobotne, z czego tylko co drugi jest zarejestrowany w urzędzie pracy¹.

Mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące występowania negatywnych następstw zjawiska bezrobocia. Pierwsze pytanie pozwoliło stwierdzić, wśród jak wielu rodzin występuje ten problem. Jak widać na wykresie poniżej według 42% ankietowanych w ich rodzinie znajduje się osoba bezrobotna. To o 8 punktów procentowych mniej niż w badaniu z 2016 roku.

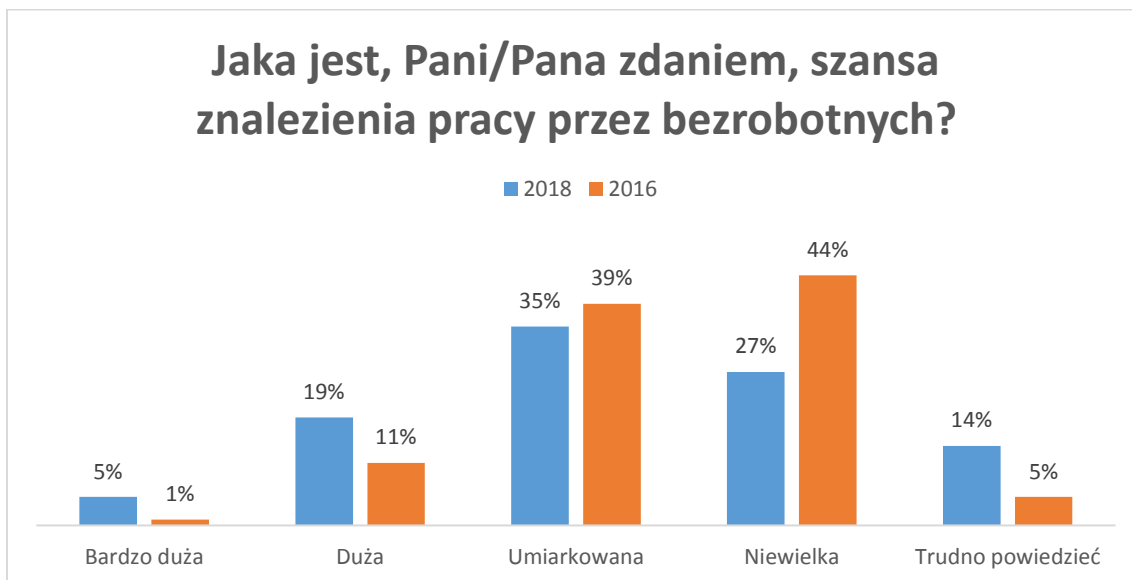

Wyk. 4.C.1. Czy w Pani/a rodzinie (gospodarstwie domowym) znajduje się osoba bezrobotna?

Największy odsetek, bo aż 39% ankietowanych wskazało, że szansa na znalezienie pracy przez bezrobotnych jest umiarkowana. 27% mieszkańców miasta uważa, że szansa na znalezienie pracy

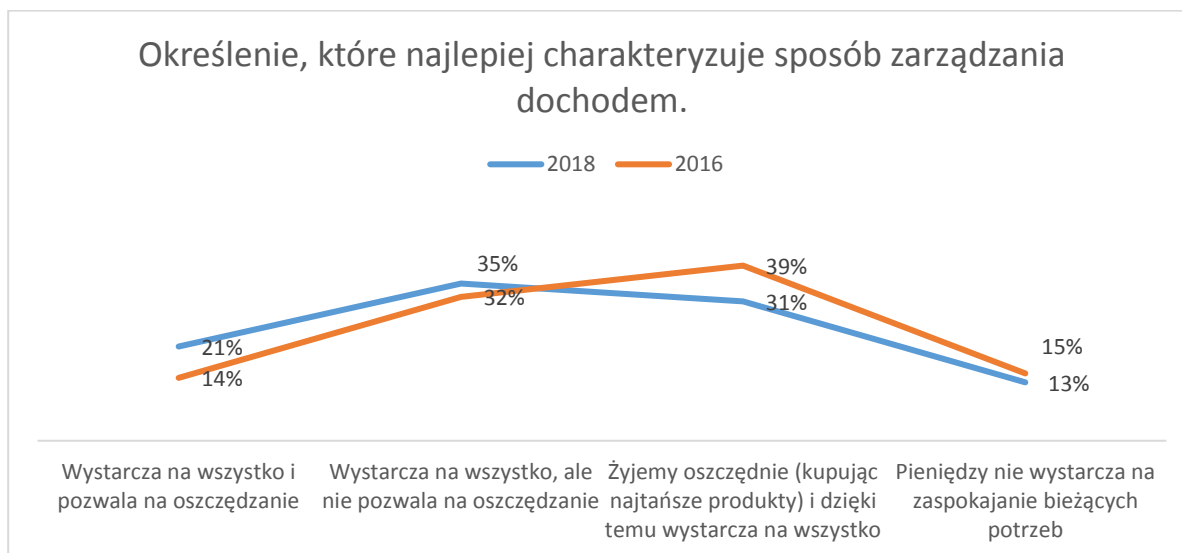
¹ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_070_16.PDF

przez osoby bezrobotne jest niewielka a 19%, że duża. Porównując dane do diagnozy z 2016 roku można powiedzieć, że mieszkańcy Łomży zdecydowanie lepiej postrzegają aktualnie lokalny rynek pracy.

Wyk.4.C.2. Jaka jest, Pani/Pana zdaniem, szansa znalezienia pracy przez bezrobotnych?

Respondenci zostali poproszeni o scharakteryzowanie sposobu zarządzania dochodem w swoim gospodarstwie domowym. 35% mieszkańców zadeklarowało, że funduszy wystarcza im na bieżące wydatki, lecz niestety nie pozwala to na jakiegokolwiek oszczędzanie. Aż 31% ankietowanych żyje bardzo oszczędnie, kupując najtańsze produkty, dzięki czemu pieniędzy wystarcza na wszystko. W porównaniu do roku 2016 nastąpił tu spadek 8 punktów procentowych. 13% ankietowanych przyznało, że ich sytuacja materialna jest bardzo ciężka i nie wystarcza im pieniędzy na zaspokajanie bieżących potrzeb. Jest także grupa mieszkańców, którym nie brakuje środków do życia i mogą pozwolić sobie na oszczędzanie (21%). Reasumując wyniki badania, można stwierdzić, że standard życia podniósł się w porównaniu do roku 2016.

Wyk.4.C.3. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pani/Pana gospodarstwie domowym.

Mimo to stosunkowo niewielka część mieszkańców miasta ma możliwość poczucia bezpieczeństwa w sferze ekonomicznej, ponieważ może sobie pozwolić na odkładanie pewnej części swoich stałych dochodów. Dla wielu mieszkańców zarządzanie budżetem domowym z pewnością jest źródłem wielu stresów i nie pozwala na zgromadzenie stosownego zabezpieczenia na wypadek niespodziewanych ale koniecznych wydatków.

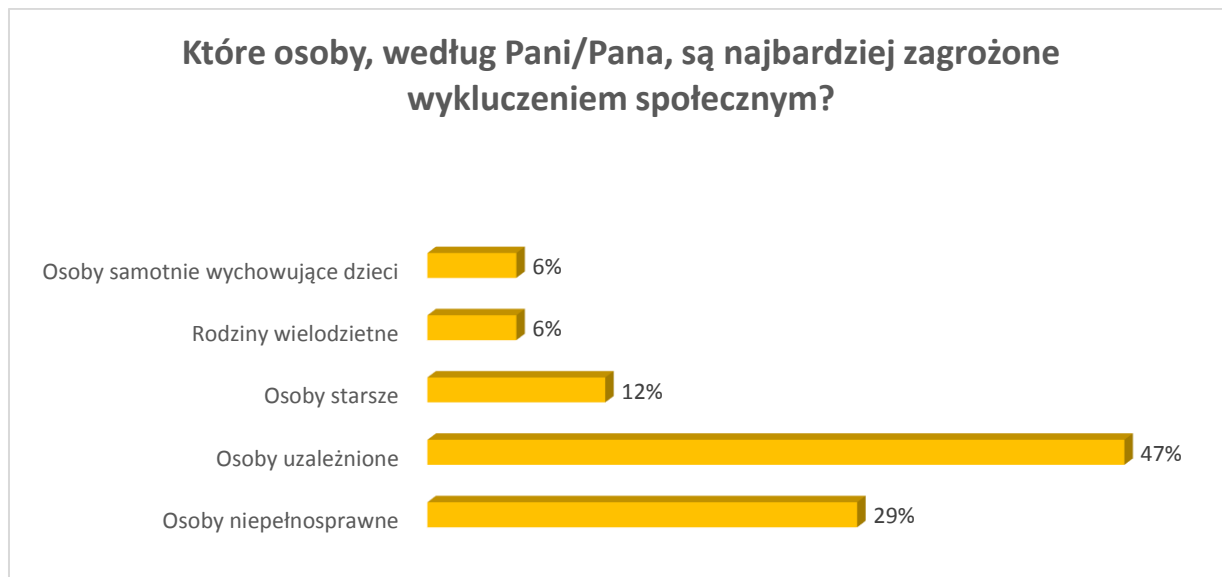
Osoby najmniej zamożne zmuszone są do rezygnacji z często nawet podstawowych artykułów, w związku z czym mogą odczuwać frustrację oraz bezsilność. Niestety zdarza się, że w takich rodzinach pojawiają się, oprócz biedy, również inne negatywne zjawiska społeczne, takie jak przemoc w rodzinie, czy alkoholizm.

Bardzo częstym, obok ubóstwa, problemem społecznym jest wykluczenie społeczne. Z definicji jest to niezdolność do uczestnictwa w ważnych aspektach życia społecznego, a także zerwanie więzi między jednostką a społeczeństwem. Nieuczestniczenie w życiu społecznym nie jest jednak wyborem jednostki, a skutkiem przeszkód jakie stają jej na drodze.

W następnej kolejności mieszkańcom zadano pytania dotyczące wykluczenia społecznego, dzięki czemu poznano ich opinie dotyczące tego właśnie zjawiska. Pierwsze pytanie odnosiło się do tego, które osoby według respondentów są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym.

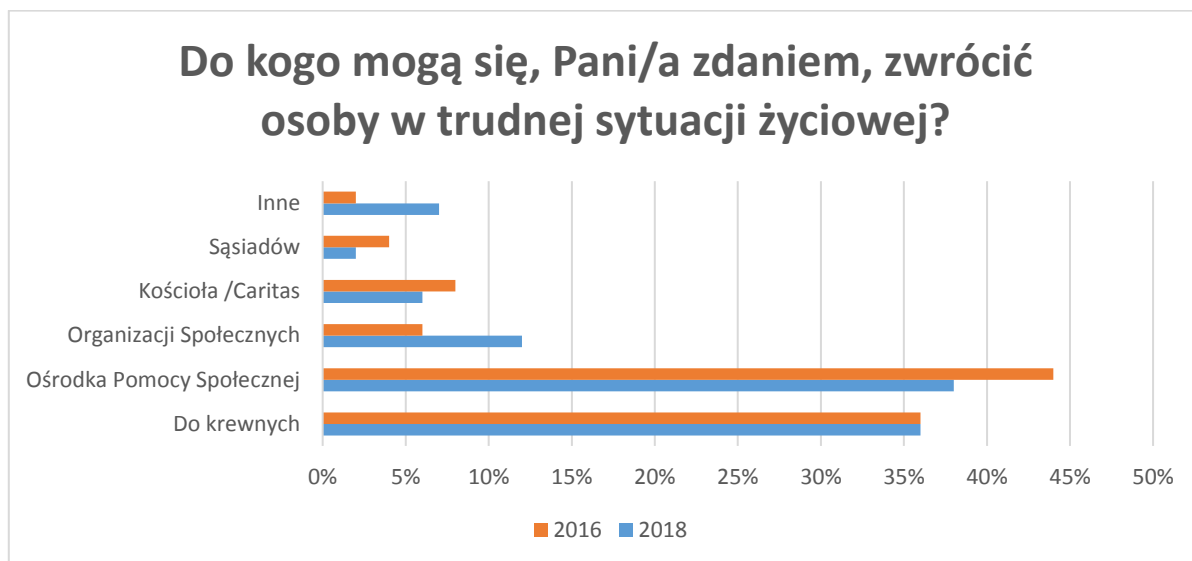
Jak wynika z ankiety zdaniem badanych najbardziej narażone na wykluczenie społeczne są osoby uzależnione, uważa tak 39% ankietowanych. Na drugim miejscu są to osoby niepełnosprawne, taką

odpowiedź wskazało 32% respondentów. 19% uznało, że są to osoby starsze. Po 5% respondentów wskazało na osoby samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne jako najbardziej narażone na wykluczenie społeczne.

Wyk.: 4.C.4. Które osoby, według Pani/Pana są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym?

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców Miasta, najczęściej mogą liczyć na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej. Wartość tej instytucji dostrzega aż 38% ankietowanych (w 2016 roku było to 44%). Świadczy to o sporym zaufaniu do tego typu instytucji. Niepokojący wydaje się jednak zaobserwowany znaczny spadek zaufania w stosunku do poprzedniego badania. 36% ankietowanych w trudnej sytuacji życiowej zwróciłoby się po pomoc do krewnych.

Wyk.4.C.5. Do kogo mogą się, Pani/Pana zdaniem, zwrócić osoby w trudnej sytuacji życiowej?

Ostatnim pytaniem z zakresu problemu bezrobocia i wykluczenia społecznego było pytanie odnośnie wiedzy respondentów na temat działań wspierających osoby bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym. Aż 63% respondentów nie wie jak władze lokalne wspierają takie osoby. Jest to zaledwie trzy procentowy spadek w porównaniu do roku 2016.

Wyk. 4.C.6. Czy posiada Pan/i wiedzę na temat działań wspierających osoby bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym?

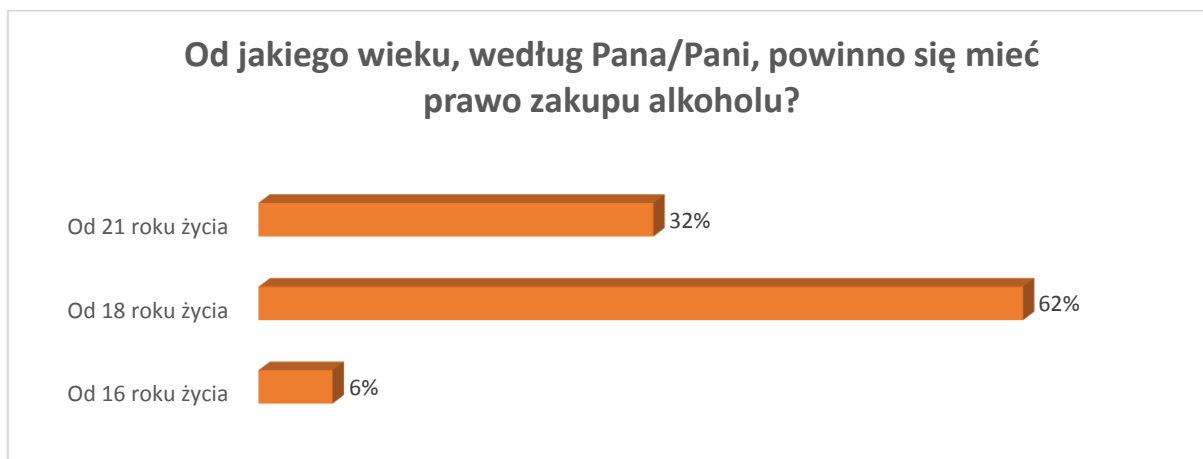
D. Problem alkoholowy

Alkoholizm jest jednym z najczęściej występujących problemów społecznych w naszym kraju. Na podstawie przeprowadzonej ankiety należy uznać, iż również w Łomży zajmuje on wysoką pozycję wśród występujących tu problemów. Nadużywanie alkoholu wywiera negatywny wpływ na wiele dziedzin życia osoby uzależnionej, jak również jej otoczenia. Dotyka członków rodziny, wpływa na funkcjonowanie lokalnej społeczności i często jest przyczyną przemocy i cierpienia. Coraz częściej zdarza się, że po alkohol sięgają nastolatki, a nawet dzieci.

W badaniach interesowało nas kilka zagadnień:

- ✓ jaka jest wiedza i stosunek mieszkańców do alkoholu,
- ✓ czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu,
- ✓ czy respondenci widzą jakieś zmiany dotyczące alkoholu na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

Na początku mieszkańcy zostali zapytani, od jakiego wieku powinno się sprzedawać alkohol. 62% badanych uważa, że powinno się sprzedawać alkohol od 18 roku życia. W 2016 roku tego zdania było 41% ankietowanych. Kolejna grupa mieszkańców jest zdania, aby podnieść granicę wieku do 21 32% (54% w 2016). A tylko 6% przebadanych uważa, że 16-latkowie również powinni mieć prawo do zakupu alkoholu.

Wyk.4.D.1. Od jakiego wieku powinno się mieć prawo zakupu alkoholu?

Zapytaliśmy również mieszkańców miasta, czy uznają alkohol zawarty w piwie lub winie za mniej szkodliwy niż ten zawarty w wódce. 23% badanych stwierdziło, że alkohol zawarty w piwie/winie jest

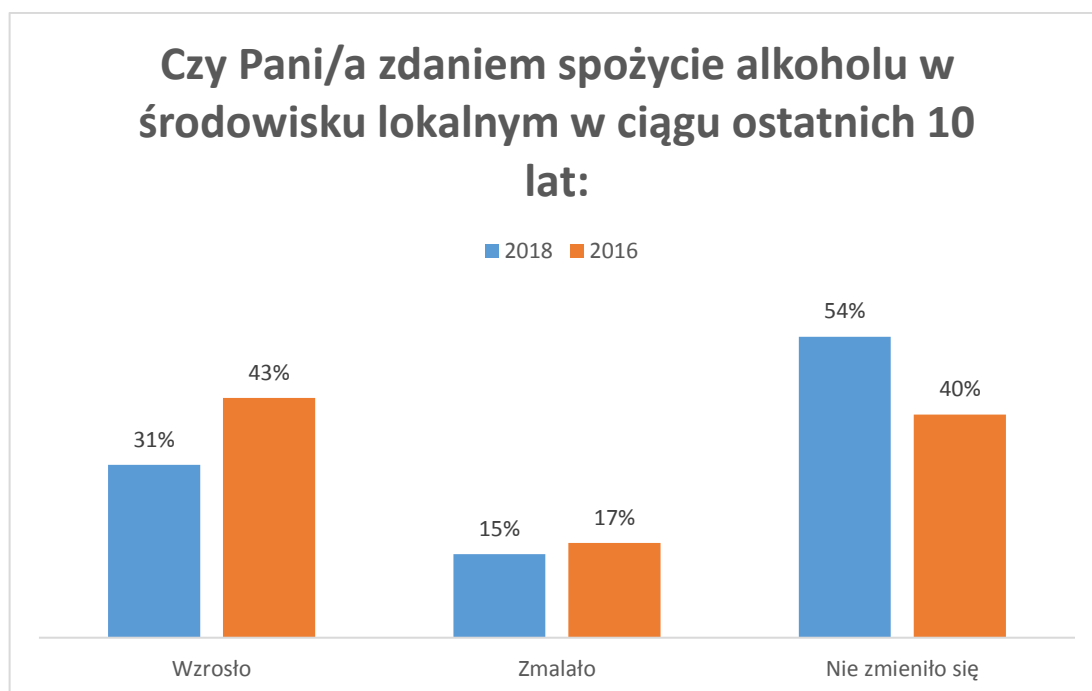

mniej szkodliwy, 77% uznało go za tak samo szkodliwy. Dane niemal identyczne jak w poprzednim badaniu.

Wyk.4.D.2. Czy uważa Pan/i, że alkohol zawarty w winie/piwie jest mniej szkodliwy niż ten w wódce?

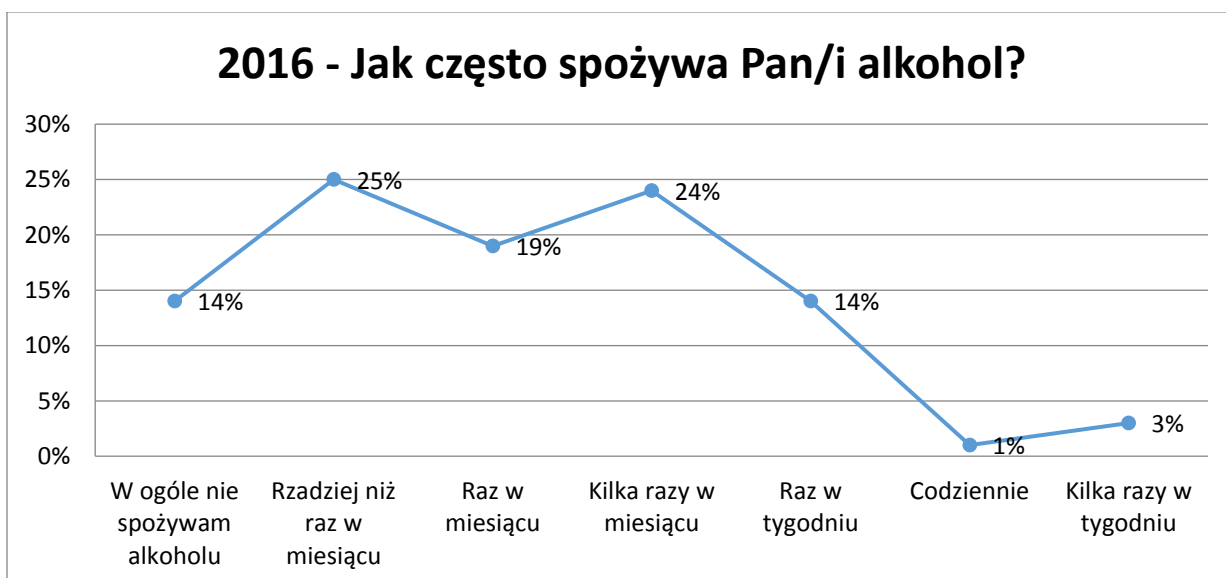
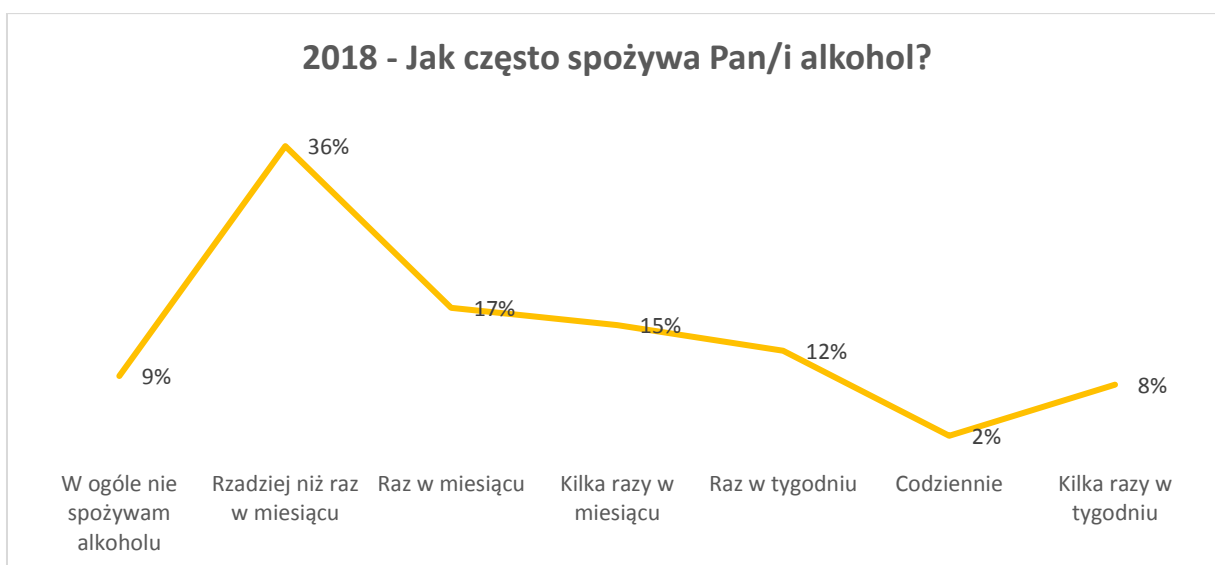
Następne pytanie, jakie zostało zadane w ankiecie dotyczyło tego, czy mieszkańcy Miasta widzą zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. Respondenci zostali zapytani, czy ich zdaniem jego spożycie w ciągu ostatnich 10 lat wzrosło, zmalało, czy też pozostało bez zmian. 31% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 54% badanych nie zauważa zmian na przestrzeni ostatnich 10 lat, a zaledwie 15% badanych uważa, że spożycie zmalało.

Wyk.4.D.3. Czy Pani/Pana zdaniem spożycie alkoholu w środowisku lokalnym w ciągu ostatnich 10 lat?

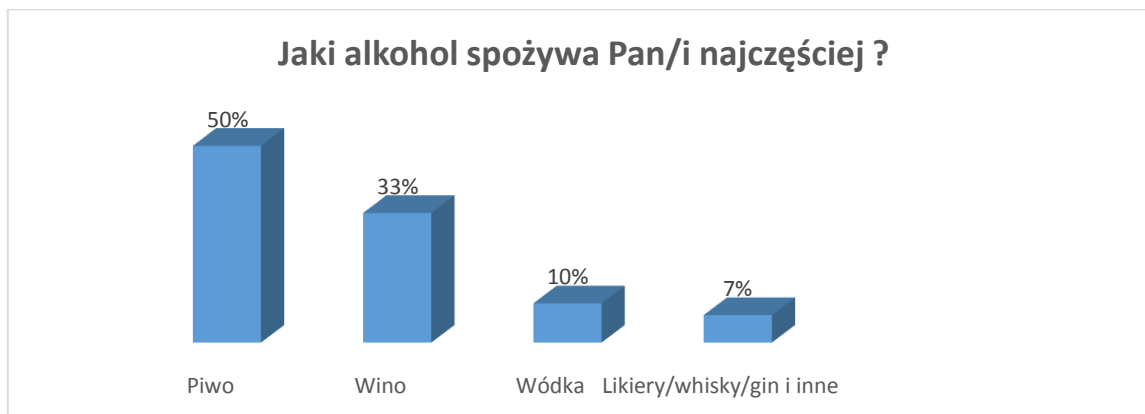
Warto zauważyć, że w porównaniu do poprzedniej diagnozy, respondenci zdecydowanie częściej określali, że spożycie się nie zmieniło.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu przez respondentów. 9% mieszkańców przyznało, że nie spożywa alkoholu, 36% badanych mieszkańców miasta pije alkohol okazjonalnie (rzadziej niż raz w miesiącu). Ponadto 17% badanych pije alkohol średnio raz w miesiącu, 15% badanych – kilka razy w miesiącu. 12% badanych spożywa napoje alkoholowe raz w tygodniu, 8% mieszkańców więcej niż raz w tygodniu, a tylko 2% pije alkohol codziennie.

Wyk. 4.D.4. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

Nie zmieniły się alkohole preferowane najczęściej i wyniki badań są niemal identyczne z diagnozą z 2016 roku. Najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo, 50% mieszkańców deklaruje jego spożycie. Na drugim miejscu wśród preferencji ankietowanych znalazło się wino, po które sięga 33% ankietowanych. Kolejne miejsca zajęły napoje wysokoprocentowe 10%.

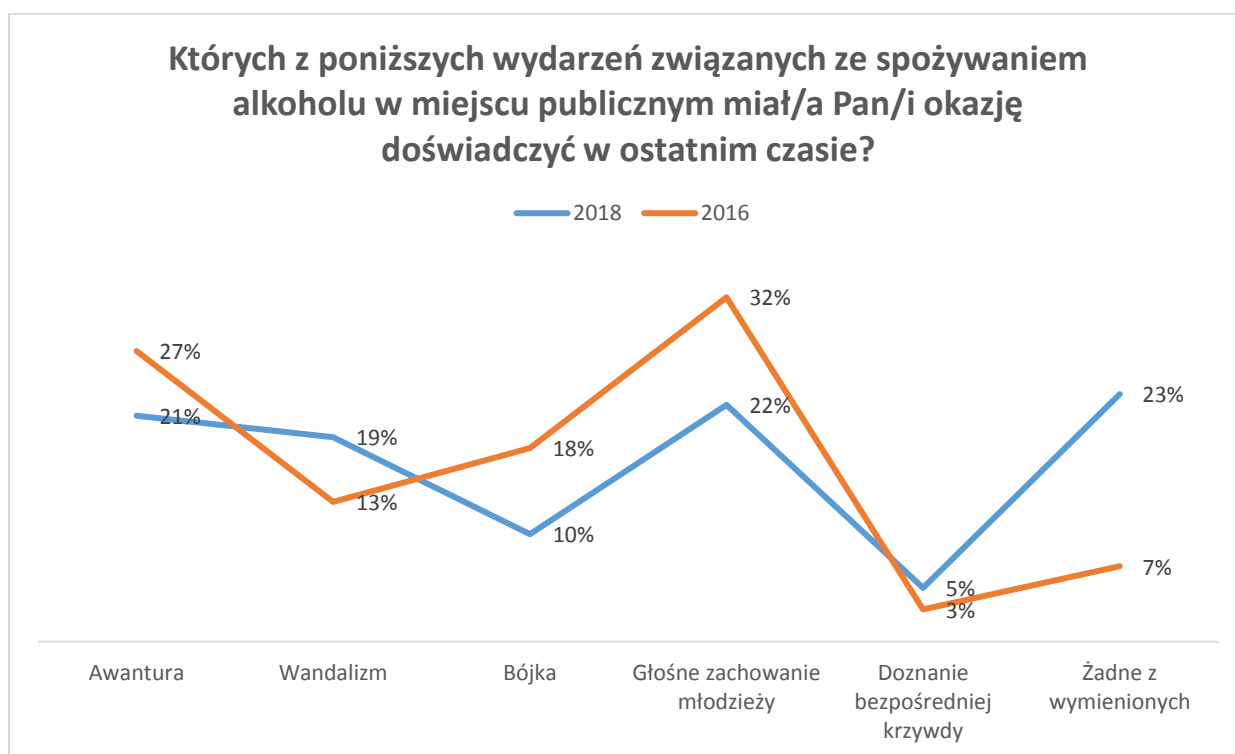
Wyk. 4.D.5. Jaki alkohol spożywa Pan/i najczęściej ?

Spożywanie alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem, które ujawnia się w życiu społecznym w postaci bójek, awantur, pobic i stosowania wulgaryzmów. 21% mieszkańców uważa, że osoby pijące alkohol w miejscu zamieszkania, stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa. Odmiennego zdania jest 50%, natomiast 29% nie ma zdania na ten temat. W badaniu w 2016 aż 36% mieszkańców obawiało się zagrożenia.

Wyk.4.D.6. Czy osoby pijące alkohol w miejscu Pani/a zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa?

Zapytaliśmy również respondentów (pytanie wielokrotnego wyboru), czy w ostatnim czasie doświadczyli nieprzyjemnej sytuacji związanej ze spożywaniem alkoholu. Duży odsetek ankietowanych, bo aż 22% wskazuje na głośne zachowanie młodzieży będącej pod wpływem alkoholu. W porównaniu do badania z 2016 nastąpił znaczny spadek o 10 punktów procentowych. 21% ankietowanych wskazało na awantury ze strony osób nietrzeźwych. 10% doświadczyło bójek, z czego 5% doświadczyło bezpośredniej krzywdy. 23% badanych stwierdziło, że nie doświadczyło żadnej z takich sytuacji w ostatnim czasie. Jak widać z otrzymanych rezultatów, życie publiczne w mieście jest naznaczone znaczną liczbą wydarzeń prowokowanych przez osoby, które nadużyły alkoholu, ale liczba ta sukcesywnie się zmniejszała na przestrzeni ostatnich lat.

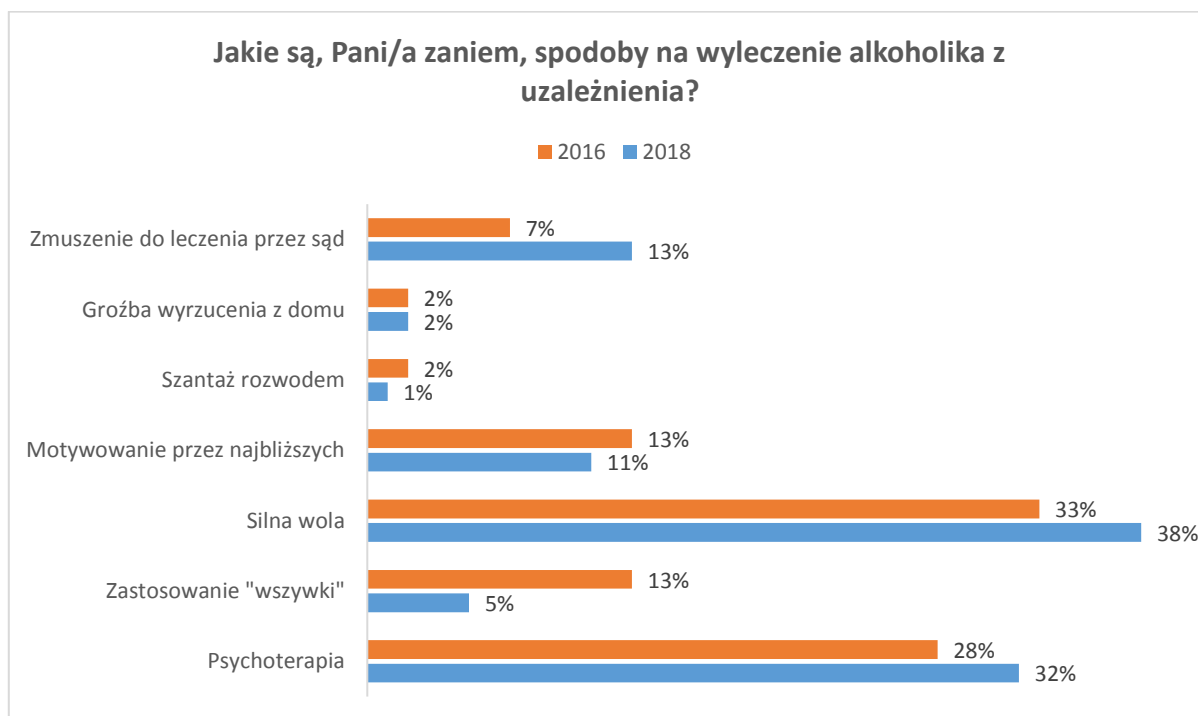
Wyk.4.D.7. Których z poniższych wydarzeń związanych ze spożywaniem alkoholu w miejscu publicznym miał/a Pan/ Pani okazję doświadczyć w ostatnim czasie?

Respondentów zapytano również dlaczego ich zdaniem, ludzie sięgają po alkohol. Najczęstszym powodem sięgania po alkohol według ankietowanych jest chęć zapicia problemów. 41% zaznaczyło tą odpowiedź. 29% uważa, że powodem jest chęć wyluzowania, 7% uważa, że powodem jest brak możliwości spędzania wolnego czasu, 3% widzi powód w presji wywieranej przez znajomych. 2% badanych uważa, że ludzie sięgają po alkohol przez zbyt niską cenę. Wyniki niemal pokrywają się z danymi pozyskanymi w roku 2016.

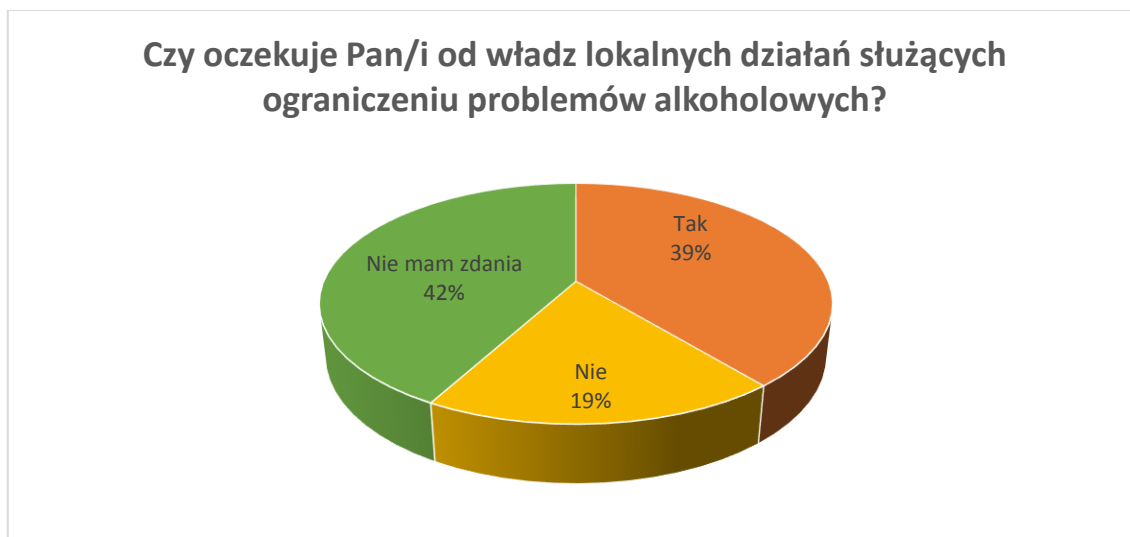
Wyk.4.D.8. Jak Pan/i sądzi, co jest głównym powodem sięgania przez ludzi po alkohol?

Ankietowani odpowiedzieli również na pytanie jakie są sposoby na wyleczenie alkoholika z uzależnienia. Najlepszym sposobem według badanych jest silna wola (38%), na drugim miejscu znalazła się psychoterapia. Tę odpowiedź wskazało 32% badanych. Dobrym sposobem na wyjście z nałogu według badanych jest również motywowanie przez najbliższych. Tego zdania jest 11% respondentów. Dużą skuteczność według ankietowanych ma też zmuszenie do leczenia przez sąd (13%). Odpowiedź wygenerowała największą różnicę w porównaniu do badania z 2016 bo aż o 6 punktów procentowych.

Wyk.4.D.9. Jakie są, Pani/Pana zdaniem, sposoby na wyleczenie alkoholika z uzależnienia?

W Łomży tylko 39% badanych mieszkańców oczekuje od władz lokalnych działań, mających na celu zmniejszenie skali problemów alkoholowych w swoim otoczeniu. 19% ankietowanych w ogóle nie oczekuje od władz takich działań, natomiast 42% nie ma zdania w tej kwestii, co może wynikać z braku wiedzy o możliwościach władz lokalnych na zaistniałą sytuację.

Wyk.4.D.10. Czy oczekuje Pan/i od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych?

E. Problem narkotykowy

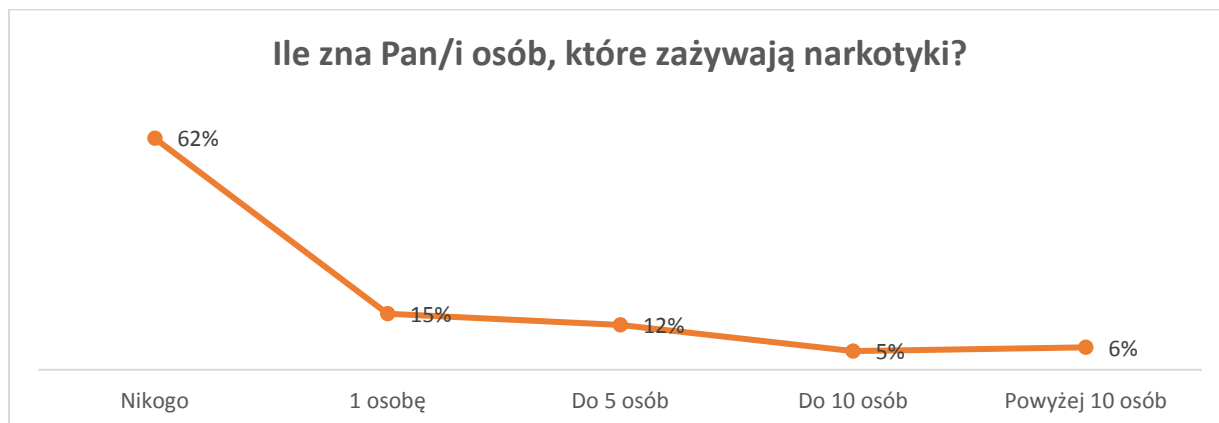
Kolejna część badania, jakie zostało przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców Łomży dotyczyła problemu narkotykowego. Pomimo tego, iż nie ma jednoznacznej definicji słowa „narkotyk”, jednak powszechnie przyjęło się, iż są to środki odurzające oraz substancje psychoaktywne inne niż alkohol i tytoń, które wpływają na ośrodkowy układ nerwowy zmniejszając jego wrażliwość. Zażywanie narkotyków ma na celu wywołanie w organizmie odmiennych stanów świadomości, uzyskania określonego nastroju, czy przeżycia euforycznych doznań.

Głównym przedmiotem naszego zainteresowania będą substancje nielegalne, których produkcja, sprzedaż, czy posiadanie są zakazane przez prawo.

Pierwszym pytaniem w części ankiety dotyczącej narkotyków było pytanie o to, czy w najbliższym otoczeniu mieszkańców miasta są osoby, które zażywają narkotyki.

Badani zostali zapytani o ilość znanych im osób we własnym otoczeniu, które zażywają narkotyki. 62% respondentów nie zna nikogo takiego w swoim otoczeniu (w 2016 było to 55%).

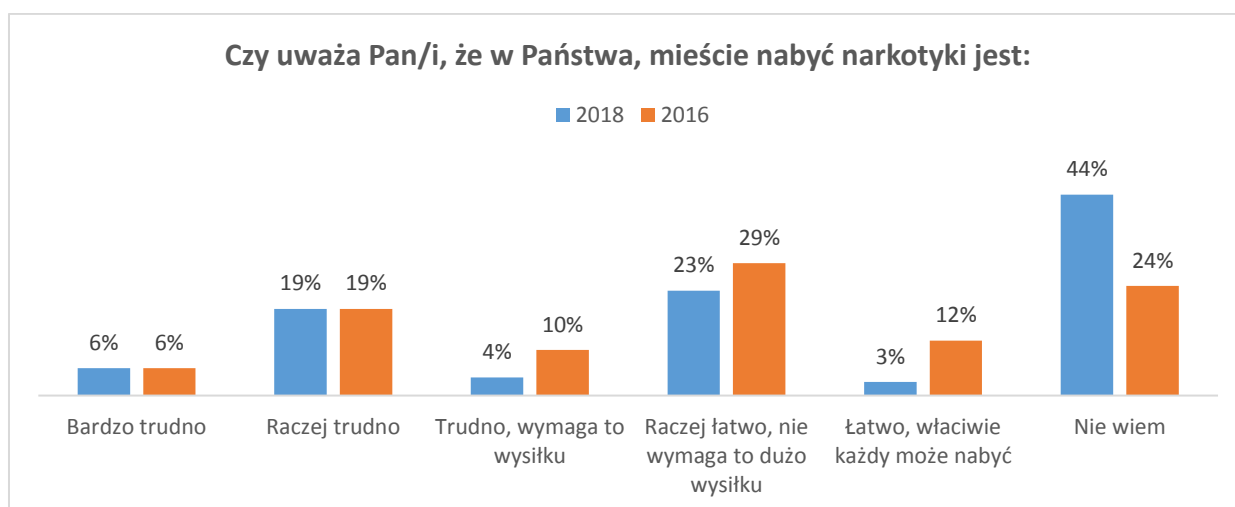
15% ankietowanych zna jedną osobę, która zażywa narkotyki, 12% zna od dwóch do pięciu takich osób, 5% mieszkańców zna od sześciu do dziesięciu osób, zażywających narkotyki. 6% ankietowanych zna więcej niż dziesięć takich osób.

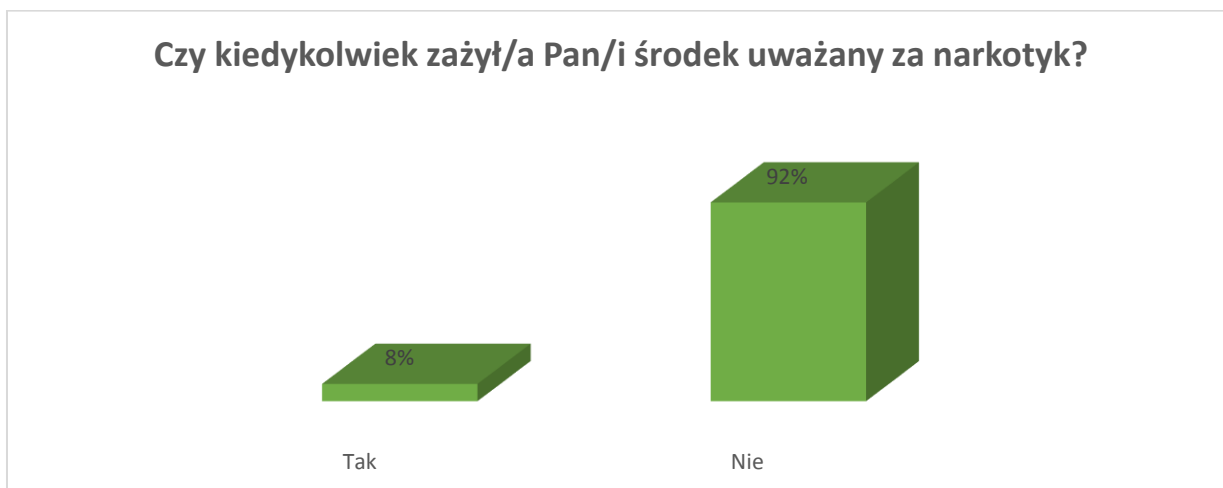
Wyk.4.E.1. Ile zna Pani/Pan osób, które zażywają narkotyki?

3% ankietowanych mieszkańców twierdzi, że nabycie narkotyków na terenie miasta jest łatwe i właściwie nie wymaga to dużego wysiłku, natomiast aż 23% ankietowanych uważa, że raczej łatwe. 4% badanych uważa, że nabyć takie środki jest trudno. 19% sądzi, że to raczej trudne, a 6%, że bardzo trudne. 8% ankietowanych przyznało, że miało okazję zażyć środek uważany za narkotyk, w badaniu z 2016 przyznało się do tego 19% ankietowanych.

Warto zwrócić uwagę, że taka liczba najczęściej jest niższą od rzeczywistej, ponieważ dla większości osób jest to pytanie krępujące i mimo, że badanie jest anonimowe, nie odpowiadają na pytania zgodnie z prawdą.

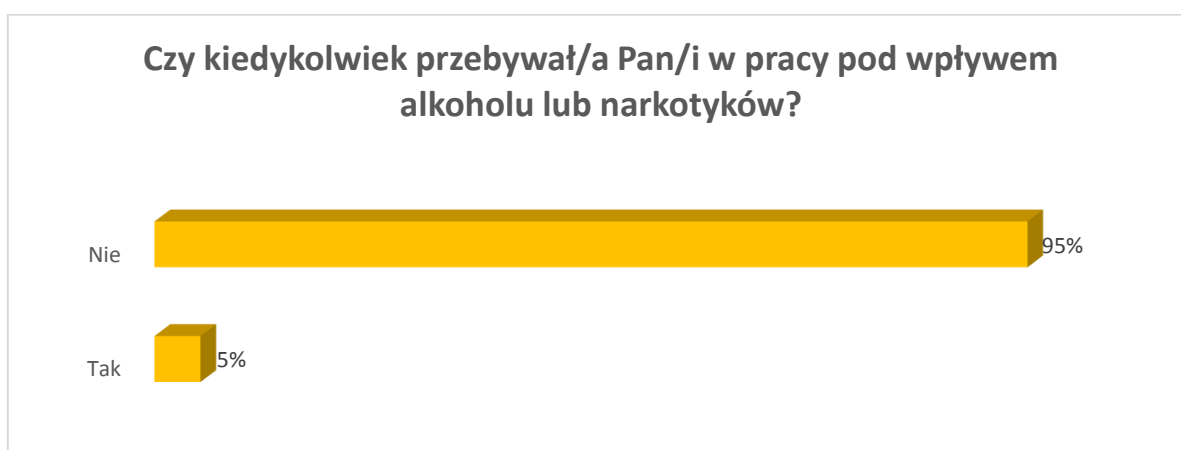

Wyk.4.E.2. Nabywanie narkotyków.

Wyk.4.E.3. Czy kiedykolwiek zażył/a Pan/i środek uważany za narkotyk?

Kolejne pytanie dotyczyło tego, czy zdarzyło się respondentom przebywać w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. 5% badanych przyznało, że zdarzały się takie sytuacje, natomiast 95% nie miało takich doświadczeń.

Wyk.3.E.4. Czy kiedykolwiek przebywał/a Pan/i w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków?

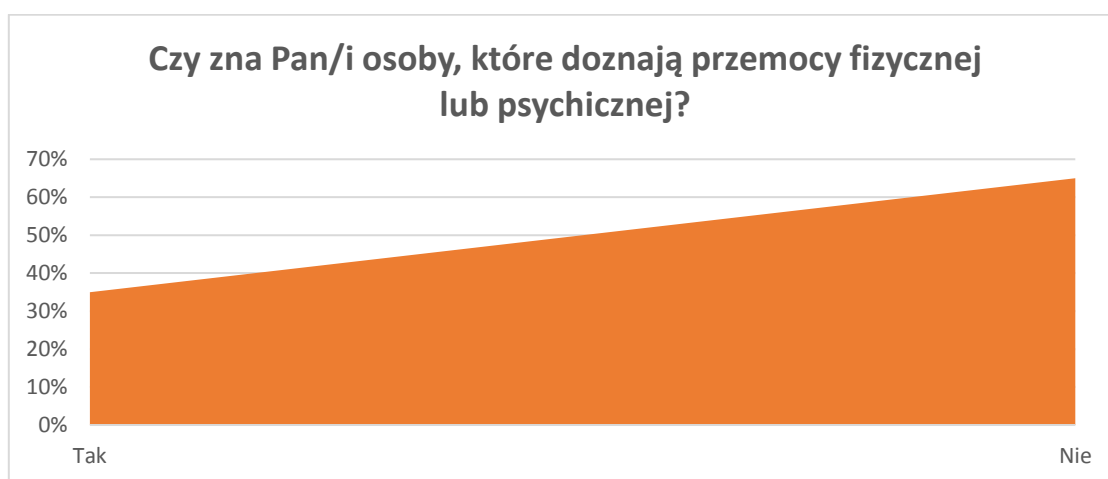
Ostatnim pytaniem w temacie problemów uzależnień od z narkotyków i alkoholu było to, czy respondenci mają świadomość prowadzonych działań na terenie miasta, które zapobiegają uzależnieniom. Niepokojący jest fakt, że aż 85% badanych nie wie, jakie działania w tym obszarze są prowadzone. Jest to znaczny spadek w świadomości w porównaniu z poprzednią diagnozą gdzie 66% respondentów nie wiedziało.

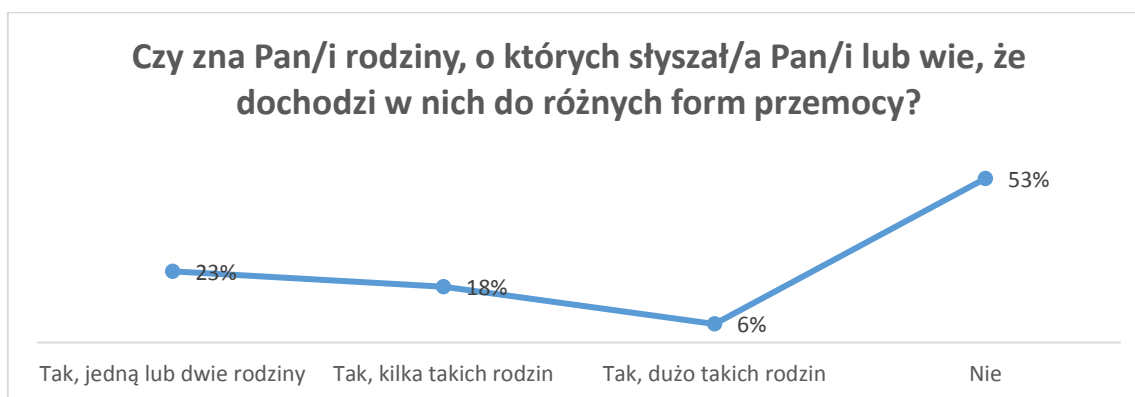
F. Zjawisko przemocy

Skala zjawiska przemocy, zwłaszcza tej w rodzinie, jest niezwykle trudna do oszacowania, ponieważ zachodzi w zamkniętym środowisku. Składa się na to wiele przyczyn, wśród których są: brak udziału osób trzecich, opór i obawy ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz, czy też obawy przed rozpadem rodziny. Problem ten jest niestety powszechny i występuje w każdym kraju, a prowadzone na ten temat badania potwierdzają, że nigdzie nie udało się zupełnie wyeliminować tego problemu.

W tej części ankiety mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące zjawiska przemocy. Pierwsze z nich odnosiło się do występowania przemocy wśród osób, które ankietowani znają osobiście. 35% ankietowanych zna osoby, które padły ofiarą przemocy fizycznej lub psychicznej (w 2016 – 46%), a 47% (w 2016 – 56%) zna rodziny, w których dochodzi do różnych form przemocy.

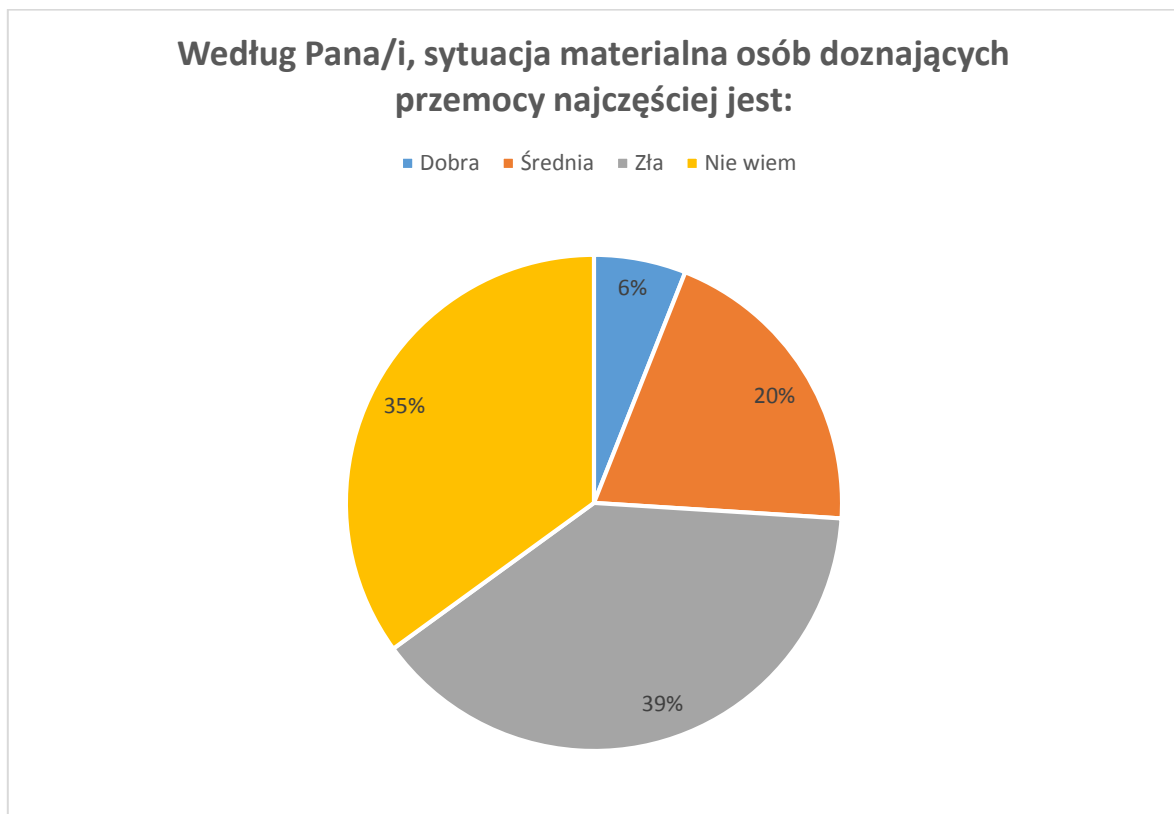
Wyk.4.F.1. Czy zna Pan/i osoby, które doznają przemocy fizycznej lub psychicznej ?

Wyk.4.F.2. Czy zna Pan/i rodziny, o których słyssał/a Pan/i lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy?

Można zatem zauważyć zmniejszenie skali zjawiska.

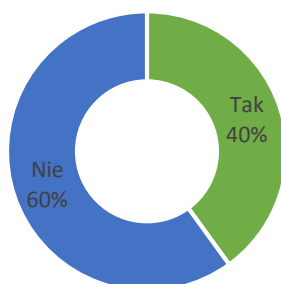
Według ankietowanych sytuacja materialna osób doznających przemocy najczęściej jest zła. 39% zaznaczyło tą odpowiedź. 20% uznało, że sytuacja materialna tych osób jest średnia, 6% dobra. 35% badanych nie wie, w jakiej sytuacji materialnej są osoby doznające przemocy.

Wyk.4.F.3. Według Pana/i, sytuacja materialna osób doznających przemocy najczęściej jest.

W kolejnym, pytaniu zapytaliśmy respondentów czy wiedzą jak należy zachować się wobec osoby, która doświadcza przemocy. Dane są prawie o 17 punktów procentowych gorsze niż jak w latach poprzednich. Okazuje się, że aż 60% ankietowanych nie wie, jak zachować się w przypadku, gdy ktoś doznaje przemocy i jak takiej osobie pomóc. Jest to bardzo wysoki procent, co zmusza do zastanowienia się nad zwiększeniem ilości i zakresu działań przeciw przemocy na terenie miasta, tak, aby każdy, kto jest ofiarą przemocy lub każdy, kto chce takiej osobie pomóc, wiedział - gdzie ma się udać i co zrobić. Pozostali ankietowani uważają, że poradzą sobie w takiej sytuacji oraz dobrze wiedzą, gdzie się udać, aby pomóc takiej osobie lub rodzinie.

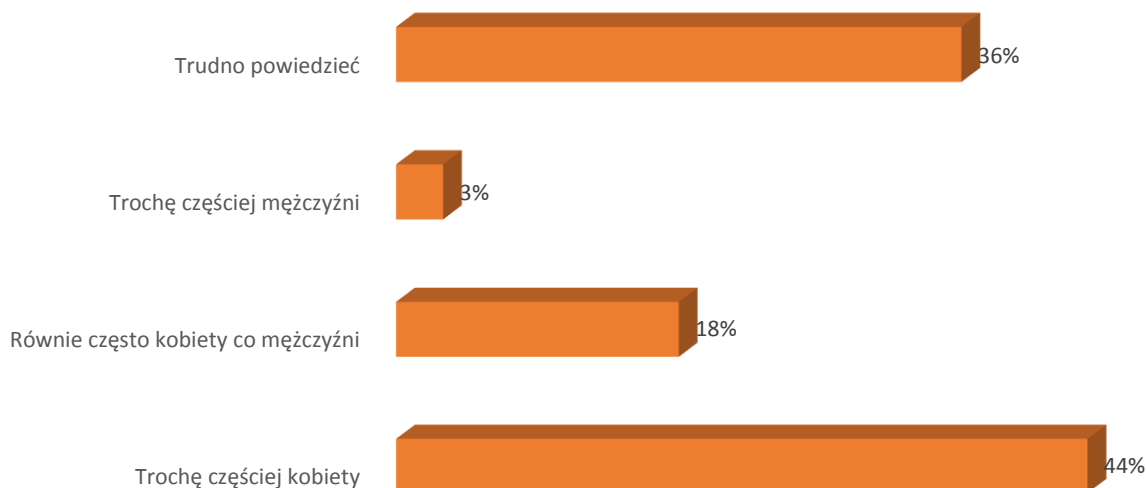
Czy wie Pan/i, jak powinno się postępować wobec osoby, która doświadcza przemocy?

Wyk.4.F.4. Czy wie Pan/i, jak powinno się postępować wobec osoby, która doświadcza przemocy?

Według dorosłych mieszkańców, to kobiety częściej wskazywane były jako ofiary przemocy w rodzinie. Takiej odpowiedzi udzieliło 44% respondentów. Według 18% płeć nie ma w tym przypadku znaczenia, ponieważ ofiarami przemocy są tak samo często kobiety, jak i mężczyźni. 3% badanych wskazało na mężczyzn, a pozostałe 36% nie potrafi powiązać płci z przemocą w rodzinie.

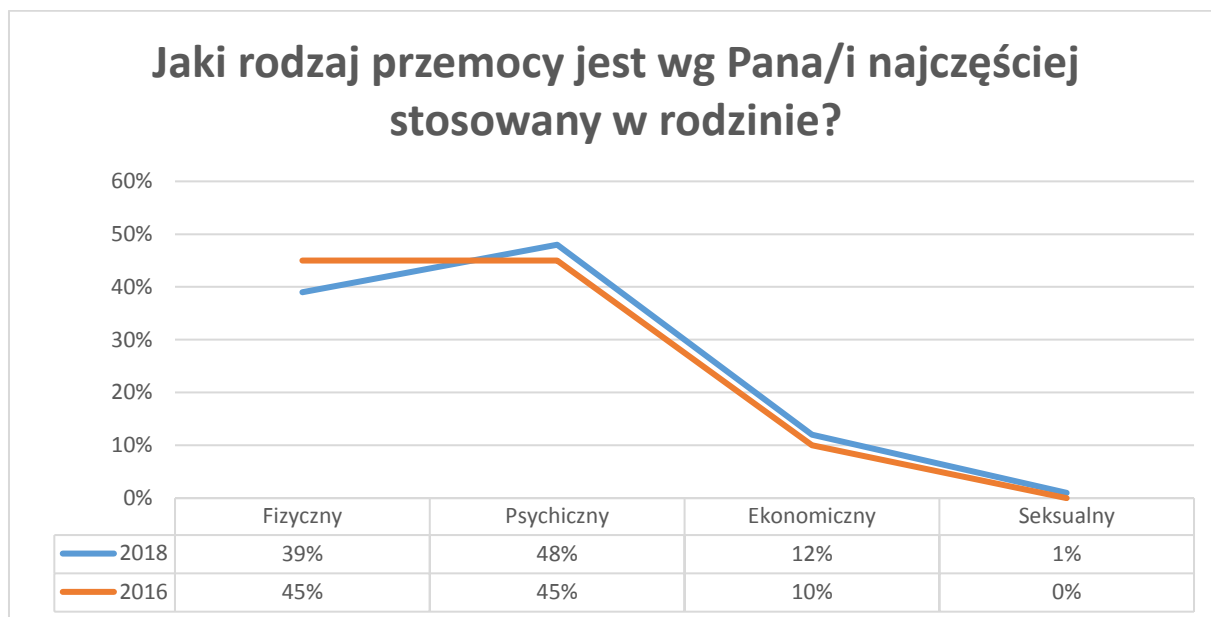
Kim wg Pana/Pani są ofiary przemocy w rodzinie?

Wyk.4.F.5. Kim wg Pana/Pani są ofiary przemocy w rodzinie

W kolejnym pytaniu zapytano respondentów jaki według nich rodzaj przemocy jest najczęściej stosowany w rodzinie. 39% odpowiedziało, że jest to aspekt fizyczny, kolejne 48% uznało, że

psychiczne znęcanie się jest najczęściej stosowanym rodzajem przemocy. 12% respondentów zaznaczyło ekonomiczny rodzaj przemocy.

Wyk.4.F.6. Jaki rodzaj przemocy jest wg Pana/Pani najczęściej stosowany w rodzinie?

Niestety przemoc bardzo często jest wciąż kojarzona przede wszystkim z aspektem fizycznym. Nie należy jednak zapominać o tym, że przemoc w innych formach może być równie katastrofalna w skutkach. Mowa tutaj przede wszystkim o przemocy psychicznej, w której najczęściej wykorzystuje się takie aspekty, jak:

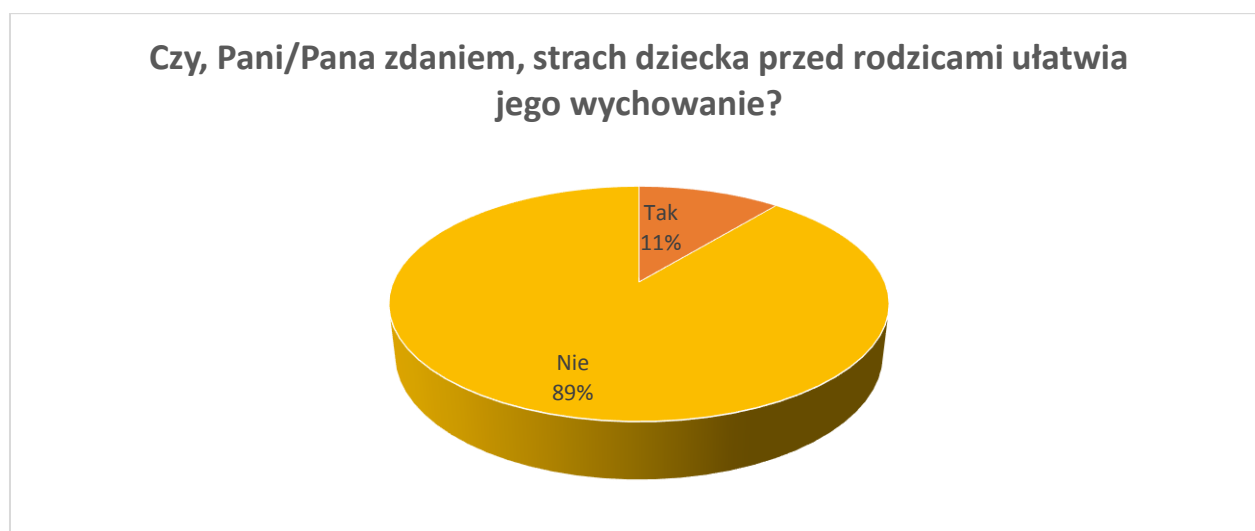
- Wyśmiewanie
- Poniżanie
- Zawstydzanie
- Krytykowanie
- Kontrolowanie
- Ograniczanie kontaktów z innymi
- Stosowanie gróźb
- Szantażowanie.

Coraz częściej dostrzega się jednak przemoc na tle ekonomicznym. W Polsce istnieje duża grupa kobiet, które nie posiadają własnych dochodów i najczęściej są uzależnione od swoich partnerów, którzy stosują wobec nich różne formy przemocy ekonomicznej.

Przemoc wobec dzieci to zjawisko bardzo dobrze znane we wszystkich kręgach kulturowych. Przez wieki było ono bagatelizowane, czasem nawet uważane za pewnego rodzaju „ochronę” dziecka przed demoralizacją, wykołajaniem i zejściem na złą drogę. Dopiero w XIX w. zajęto się badaniem wpływu stosowania przemocy wobec dzieci. Prawdziwa i zasadnicza zmiana stosunku rodziców do dzieci i w konsekwencji społeczeństwa dorosłych w stosunku do dzieci dokonała się głównie dzięki rozwojowi psychologii, a przede wszystkim dzięki odkryciom Z. Freuda.

Dziś już wiemy doskonale, że przemoc może prowadzić do wewnętrznej destrukcji i może być przyczyną wielu groźnych następstw. Dlatego tak ważna jest edukacja w zakresie agresji i przemocy, zarówno wśród ludzi dorosłych, jak i młodzieży oraz dzieci, które kształtują nowe pokolenie.

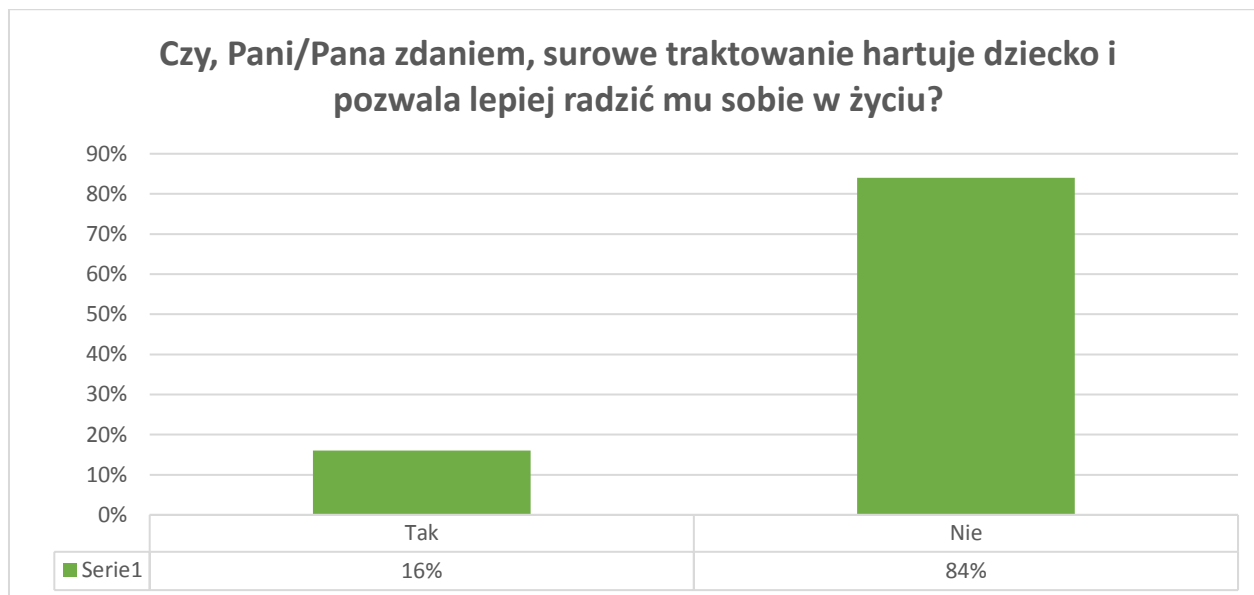
W części ankiety dotyczącej przemocy umieszczono kilka pytań dotyczących negatywnych zachowań wobec najmłodszych. Jeszcze do niedawno uważano, że strach przed rodzicami ułatwia wychowywanie dzieci. Obecnie pomimo ogólnej zmiany trendów, nadal można spotkać osoby, które myślą w ten sposób. Mieszkańcom Łomży zadane zostało pytanie, które pozwoliło poznać ich poglądy dotyczące tej właśnie kwestii.

Wyk.4.F.7. Czy, Pani/Pana zdaniem, strach dziecka przed rodzicami ułatwia jego wychowanie?

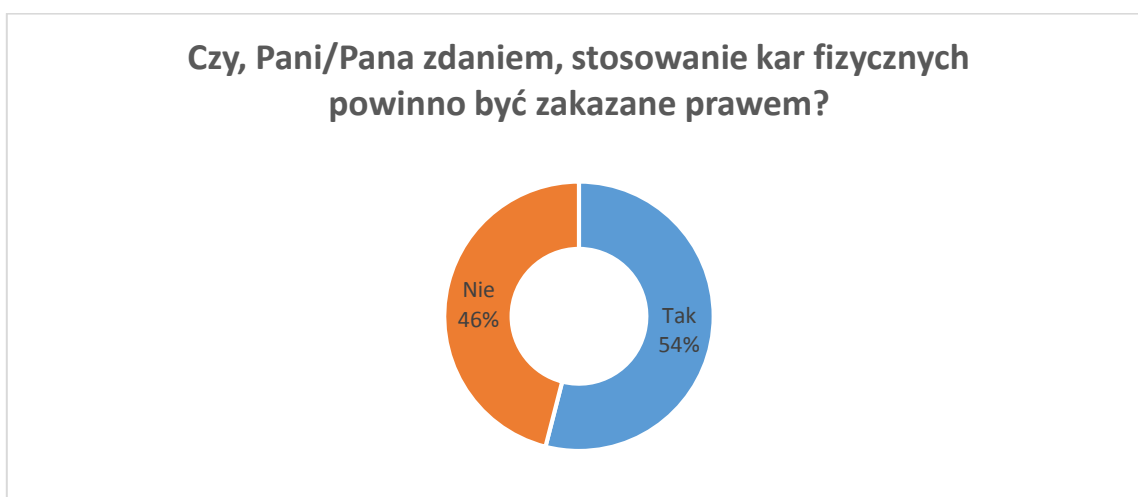
11% (2016-20%) ankieterów uznało, że strach dziecka przed rodzicami ułatwia wychowanie, natomiast stanowczą większość (aż 89%) uważa, że nie przynosi on pozytywnych efektów

wychowawczych. Spytaliśmy także czy surowe traktowanie, powoduje, że w przyszłości dziecko łatwiej sobie radzi. Dane okazały się być jeszcze lepsze niż w poprzednim pytaniu w porównaniu do roku 2016. Zaledwie 16% respondentów potwierdziło, że surowe traktowanie hartuje dziecko (2016 - 29%).

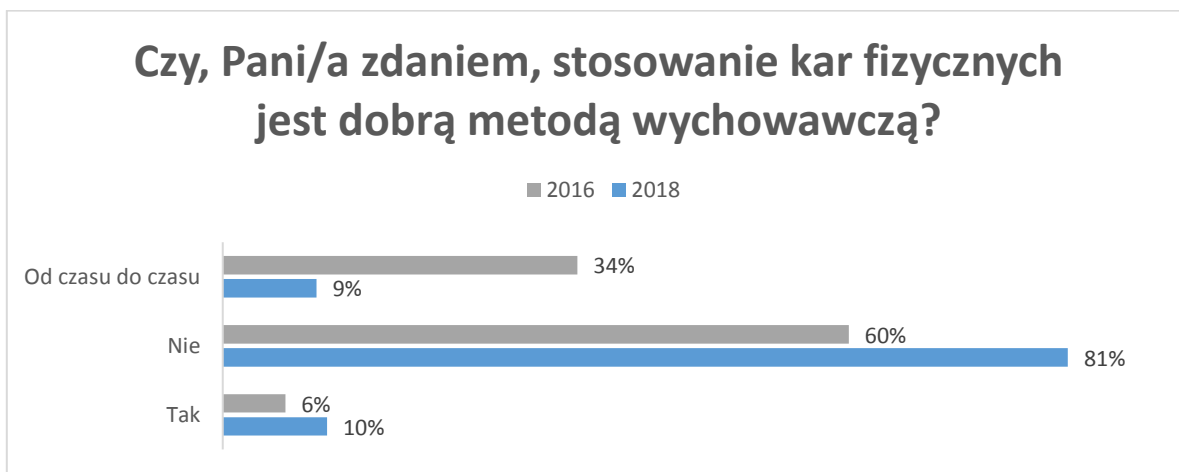
Wyk.4.F.8. Czy, Pani/Pana zdaniem, strach dziecka przed rodzicami ułatwia jego wychowanie?

54% pytanym uważa, że stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem, 46% jest przeciwnego zdania.

Wyk.4.F.9. Czy, Pani/Pana zdaniem, stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem?

9% uważa, że od czasu do czasu stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. 10% uważa, że jest to dobra metoda wychowawcza. Większość ankietowanych (81%) uważa, że stosowanie kar cielesnych nie jest dobrą metodą wychowawczą.

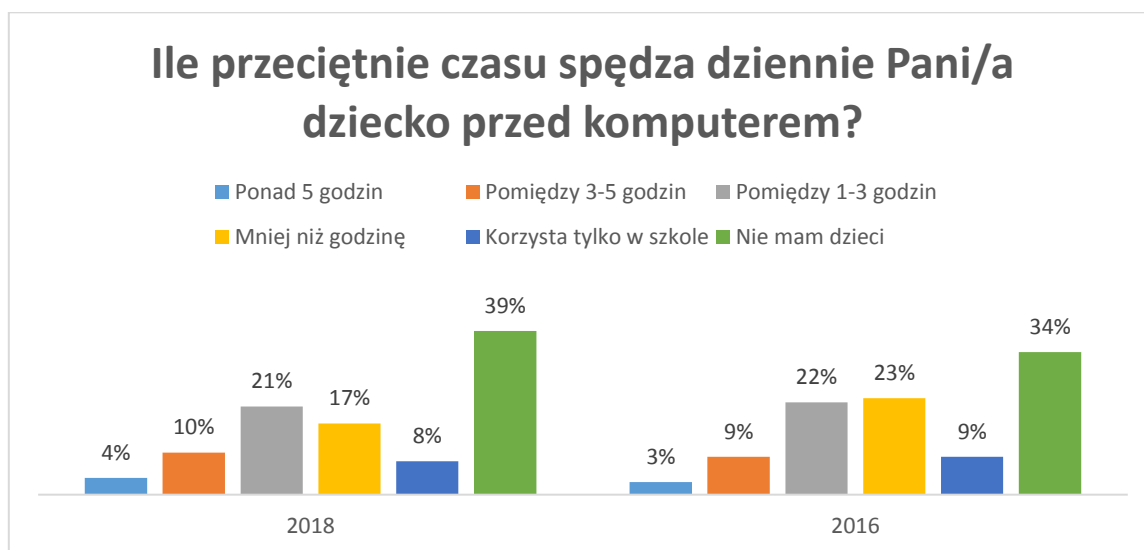

Wyk.4.F.10 Czy, Pani/Pana zdaniem, stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą?

34% pytaných zadeklarowała również, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców/opiekunów. Odsetek ten jest wysoki, ale mniejszy o 9 punktów procentowych w porównaniu do badań z 2016.

G. Cyberprzemoc

Mieszkańcom zadano także pytanie: ile czasu spędza Twoje (lub bliskie Tobie dziecko) przed ekranem komputera. 17% ankietowanych odpowiedziało, że jest to nie mniej niż godzinę. 21% badanych wskazało pomiędzy 1-3 godziny, 10% udzieliło odpowiedzi „pomiędzy 3-5 godzin”, a 4% respondentów uznało, że ich dzieci spędzają dłużej niż 5 godzin dziennie przed komputerem. Rozkład jest zbliżony do poprzedniej diagnozy.

Wyk.4.G.1 Ile przeciętnie czasu spędza dziennie przed komputerem dziecko?

Godzina dziennie spędzana przed komputerem stanowi pewną normę, która jest odpowiednia. Kiedy czas przebywania przed ekranem komputera zwiększa się do 3 godzin dziennie, bądź też więcej, jest już to stanowczo zbyt dużo.

Komputer oraz Internet to doskonałe narzędzia, które pomagają dzieciom w odkrywaniu świata, w nauce oraz komunikacji, lecz należy pamiętać, aby rozsądnie sprawować pieczę nad krokami swoich pociech w Internecie, ponieważ jest to jednocześnie źródło wielu niebezpiecznych informacji. Uzależnienie się od Internetu, zwłaszcza jego „ciemnej strony”, jest bardzo łatwe i następuje szybko, a co gorsze jest bardzo trudne i długotrwałe w leczeniu.

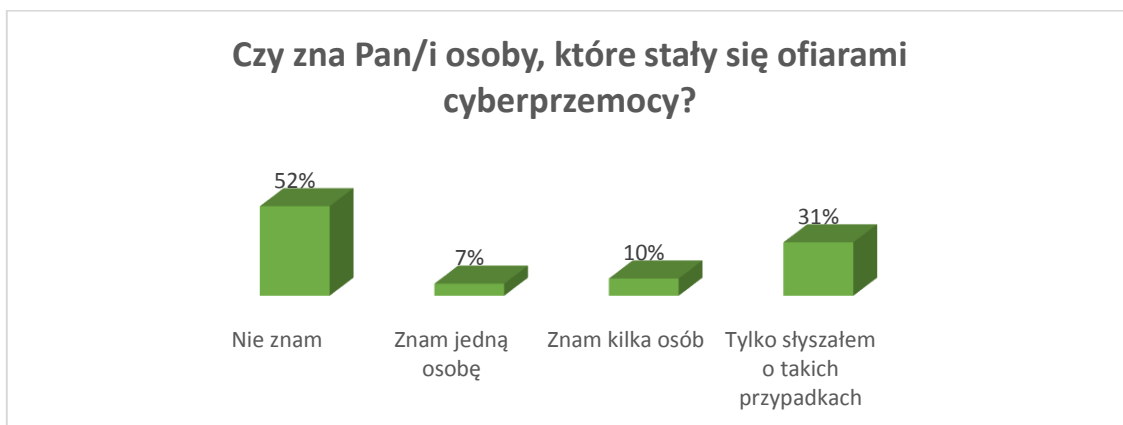
Wyk.4.G.2. Czy słyszał/a Pan/i wcześniej o „cyberprzemocy” (przemocy internetowo-telefonicznej)?

Wielkim zagrożeniem dla dzieci jest cyberprzemoc. Niestety w dalszym ciągu niektórzy ludzie nie mieli do czynienia z tym terminem, przez co są nieświadomi tego zagrożenia. 38% ankietowanych mieszkańców miasta nie wie, co oznacza pojęcie cyberprzemocy. Nie znając nawet definicji rodzice nie są w stanie uchronić przed tym niebezpieczeństwem własnych pociech.

17% mieszkańców zna przypadki osób, które stały się ofiarami cyberprzemocy. 31% tylko słyszało o takich przypadkach (w 2016 -17%).

Dodatkowo aż **52% ankietowanych, nie wie**, gdzie mogłoby się udać, gdyby ktoś bliski padł ofiarą przemocy w sieci. Nastąpił tu spadek procentowy o 10, ale i tak skala jest duża.

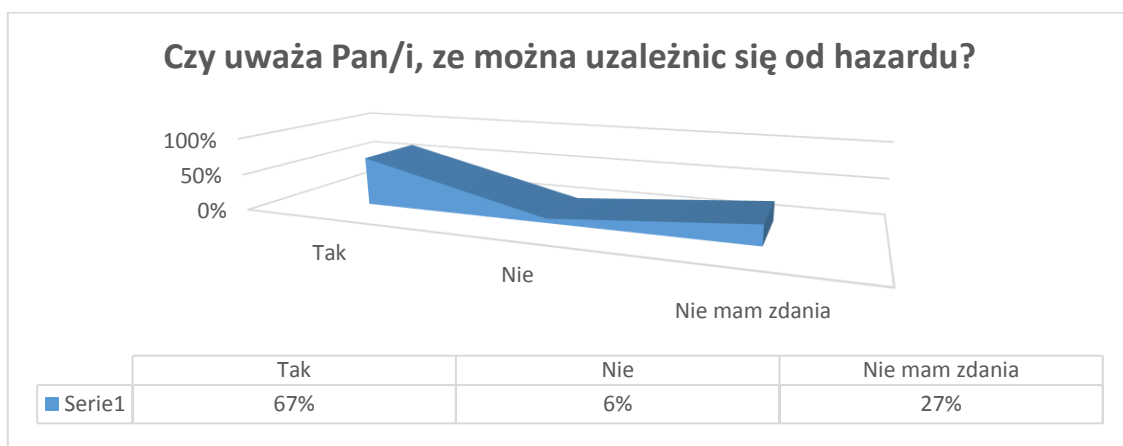

Wyk.4.G.3. Czy zna Pan/i osoby, które stały się ofiarami cyberprzemocy?

H. Ryzyko hazardu

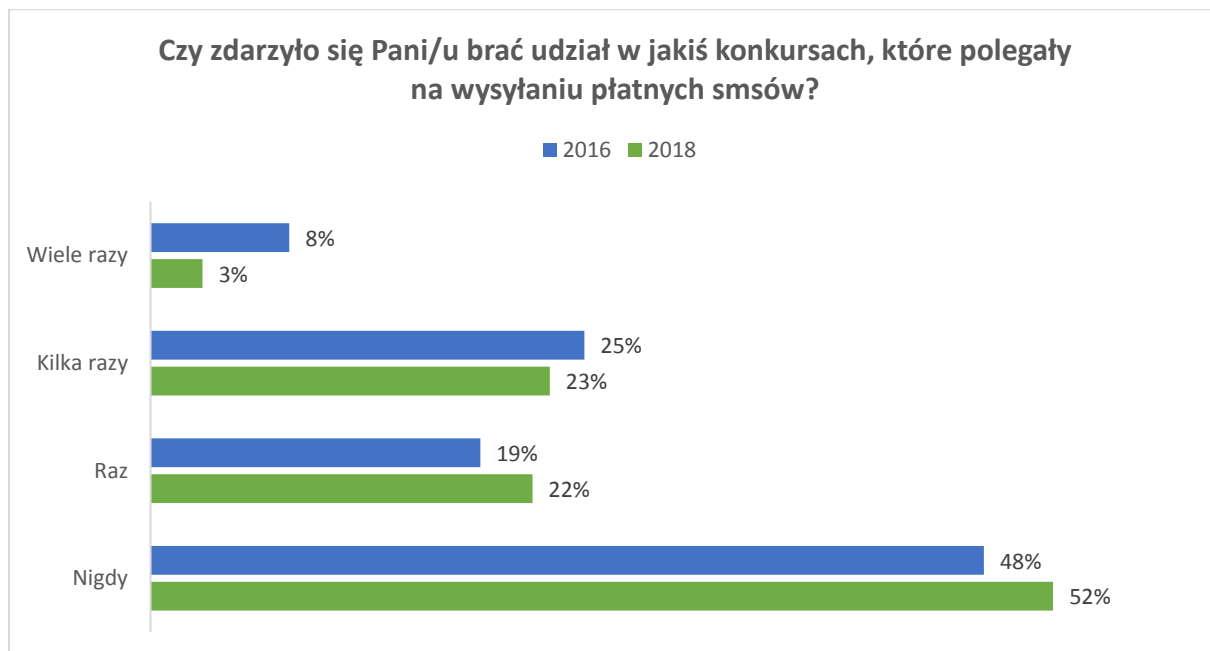
Hazard jest jednym z tych zjawisk, które niosą za sobą możliwość szybkiego uzależnienia, przede wszystkim dlatego, iż kusi możliwością szybkiej i wysokiej wygranej. Hazardem nazywamy wszystkie gry pieniężne, w których o wygranej decyduje przede wszystkim przypadek. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. Należy bowiem pamiętać o tym, że nie jest to więc jedynie ruletka czy gry na automatach w podejrzanym miejscu, popularne gry liczbowe to również hazard i również można się od nich uzależnić.

Hazard był ostatnim obszarem badanym w ankiecie dedykowanej dorosłym mieszkańcom Miasta. Zapytaliśmy respondentów, czy według nich można uzależnić się od hazardu. Większość odpowiedziała, że tak (67% ankietowanych), 6% twierdzi, że nie jest to groźne „hobby”, a 27% nie ma zdania na ten temat.

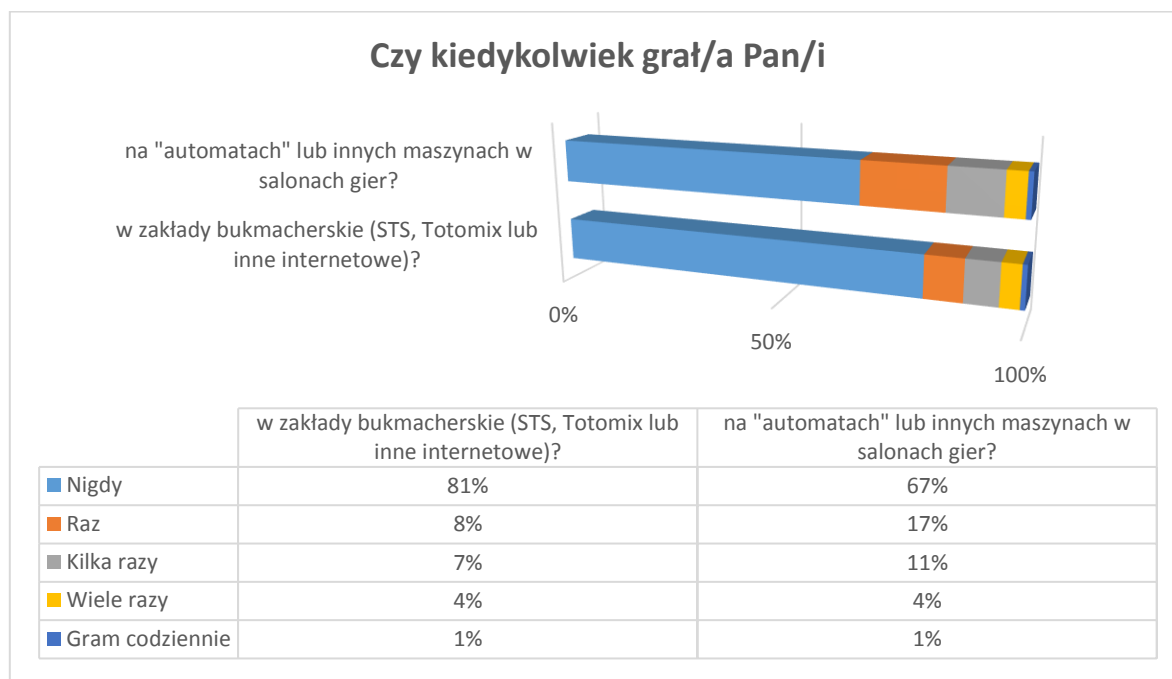

Wyk.4.H.1. Czy uważa Pan/i, że można uzależnić się od hazardu?

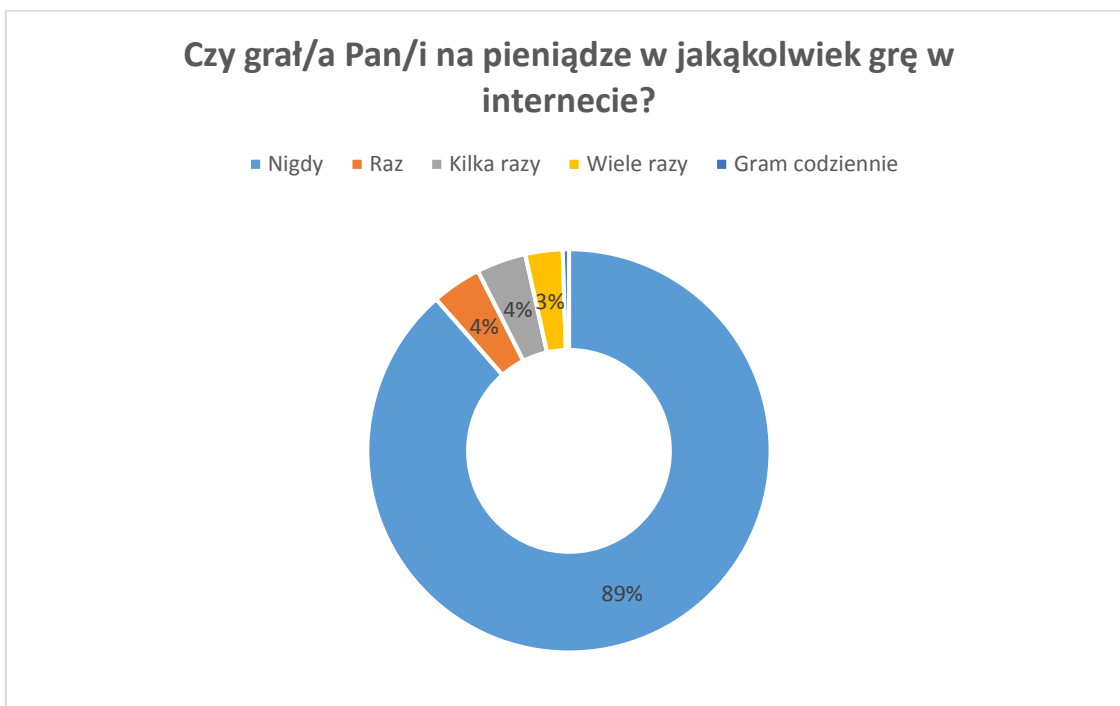
Kolejne pytania dotyczyły styczności ankietowanych z różnego rodzaju formami hazardu oraz ich częstotliwość. Duża liczba badanych nigdy nie brała udziału w żadnej z wskazanych form hazardu (52% nie wysyłało SMS-ów, 81% nie grało w zakładach bukmacherskich, 67% na automatach, 89% nigdy nie grało na pieniądze w Internecie).

Wyk.4.H.2. Czy zdarzyło się Pani/Panu brać udział w jakiś konkursach, które polegały na wysyłaniu płatnych smsów?

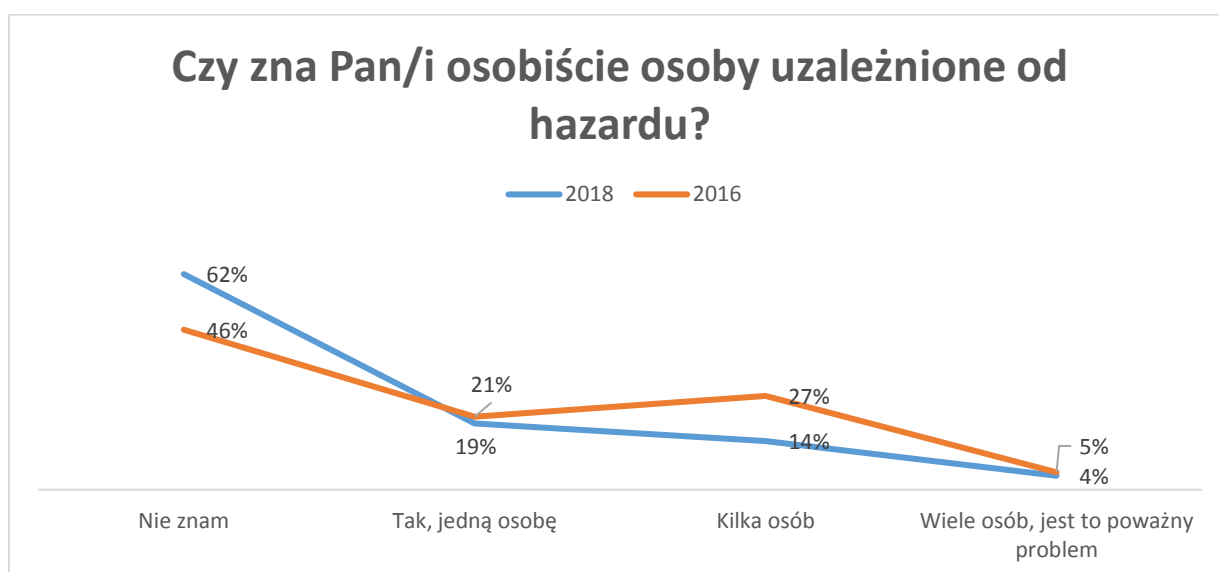

Wyk.4.H.3. Czy kiedykolwiek grał/a Pan/i w zakłady bukmacherskie (STS, Totomix lub inne internetowe), na "automatach" lub innych maszynach w salonach gier?

Wyk.4.H.4. Czy grał/a Pan/i na pieniądze w jakąkolwiek grę w Internecie?

Zapytaliśmy także o osoby uzależnione od hazardu w otoczeniu respondentów. 62% nie zna nikogo, kto borykałby się z tym problemem. W 2016 odpowiedziało tak 46% respondentów. 19% badanych stwierdziło, że zna jedną taką osobę. 14% wskazało na kilka osób. 4% ankietowanych uważa, że jest wiele takich osób w ich otoczeniu, jednocześnie wskazując hazard, jako bardzo poważny problem społeczny.

Wyk.4.H.5. Czy zna Pan/i osobiście osoby uzależnione od hazardu?

I. Podsumowanie i wnioski

W badaniu diagnozującym wyróżnić główne problemy, które pojawiają się w odpowiedziach mieszkańców. Na podstawie uzyskanych danych oraz ich analizy można wyróżnić najważniejsze kwestie, które wymagają uwagi ze strony władz samorządowych:

- ✓ Za najważniejsze problemy środowiska lokalnego mieszkańcy wciąż uznają bezrobocie i alkoholizm. W tej kwestii z pewnością mają największe oczekiwania wobec władz, nie do końca ufając, że jest to możliwe.
- ✓ W przypadku trudnej sytuacji życiowej badani najchętniej zwróciliby się o pomoc do Ośrodka Pomocy Społecznej. Jest to przejawem wysokiego zaufania dla takich organizacji wśród społeczności lokalnej, a także o wysokiej wiedzy i świadomości mieszkańców. Należy jednak zauważyć, że na przestrzeni lat zaufanie to nieznacznie spadło. Na drugim miejscu zwróciliby się do krewnych.
- ✓ Mieszkańcy w większości są za utrzymaniem obowiązującego prawa sprzedaży alkoholu od 18 roku życia (62%).
- ✓ 31% badanych uważa, że spożycie alkoholu wzrosło w ciągu ostatnich 10 lat, a 23% ankietowanych twierdzi, że alkohol zawarty w piwie lub winie jest mniej groźny niż ten w wódce. W związku z tym należałoby rozważyć dodatkowe akcje profilaktyczne dla dorosłych mieszkańców.
- ✓ Z danych wynika, że problem narkotyków nie jest powszechny wśród dorosłych mieszkańców. Jednak należy zauważyć, że tylko 62% z nich nie zna nikogo, kto zażywałby narkotyki, co oznacza, że problem ten jednak na terenie Miasta występuje.
- ✓ Dużo osób z grupy badawczej zna co najmniej jedną rodzinę, która doświadcza przemocy fizycznej lub psychicznej. Projektowanie działań profilaktycznych w tym zakresie zdaje się być konieczne dla Miasta w najbliższym czasie.
- ✓ Pomimo wielu kampanii wciąż zdarzają się osoby, które wierzą, że kary fizyczne od czasu do czasu są dobre dla wychowania dziecka.
- ✓ Większość ankietowanych słyszała o zjawisku cyberprzemocy, pomimo to znaczna część dzieci spędza w domu kilka godzin przed komputerem, nawet powyżej 5 godzin. Wydaje się więc, że mieszkańcy nie są do końca świadomi zagrożeń, jakie wiążą się z nieograniczonym użytkowaniem tego typu urządzeń przez dzieci.
- ✓ Większość badanych ma niewielkie doświadczenia z hazardem.

5. Metodologia badania – młodzież i dzieci

Badanie diagnozujące problemy uzależnień na terenie Miasta Łomża zostało przeprowadzone zgodnie z metodologią ilościową, przy użyciu kwestionariusza internetowego. Podstawowym celem ankiety, która została przeprowadzona wśród uczniów szkół podstawowych oraz średnich z Miasta Łomża była analiza określonych problemów społecznych, do których należy:

- używanie przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych (alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze),
- zagrożenia płynące z użytkowania komputera i Internetu (cyberprzemoc),
- problemy związane z przemocą i agresją w środowisku szkolnym oraz domowym.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy, a ewentualne dysproporcje (maksymalnie +/-2%) związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych.

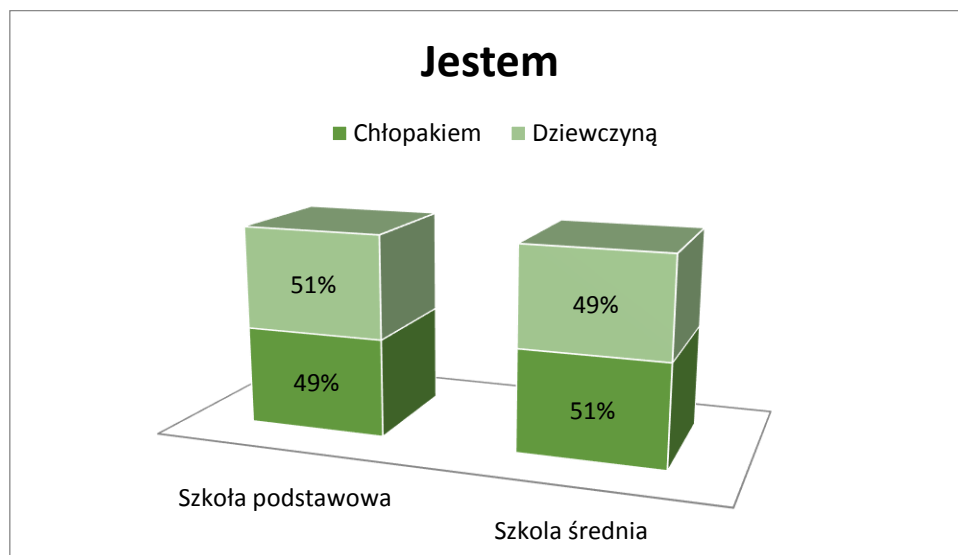
6. Dzieci i młodzież

B. Opis badanej próby

W ramach diagnozy poddano badaniu młodzież uczącą się w placówkach oświatowych znajdujących się na terenie Miasta Łomża.

Anonimowe ankiety wypełniło 841 uczniów ze szkół podstawowych (412 chłopców i 429 dziewcząt) oraz 699 ze szkół średnich (357 chłopców i 342 dziewcząt). Dzieci ze szkół podstawowych, które brały udział w badaniu miały między 12 a 15 lat. Wiek młodzieży ze szkół średnich był w przedziale między 15 a 19 lat.

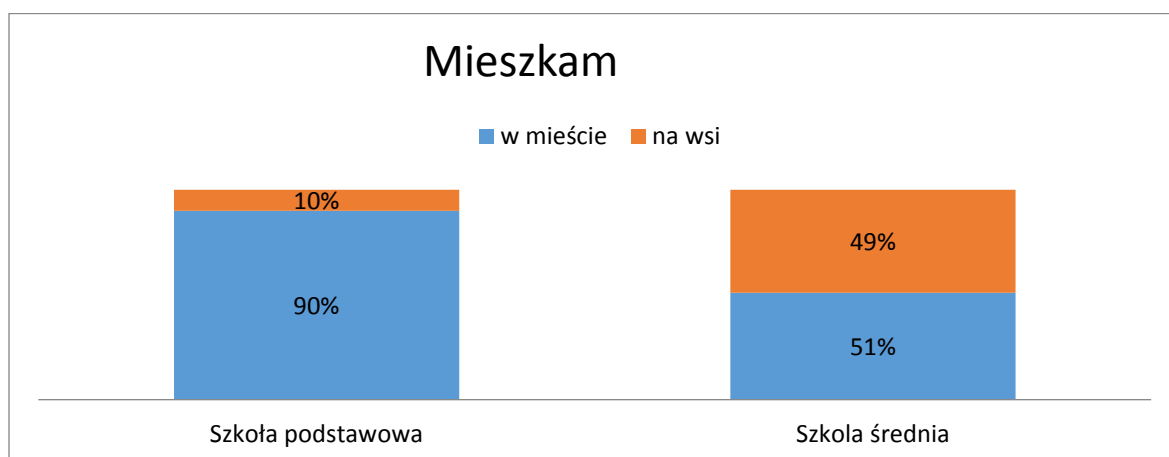
Pierwsze pytania, jakie zadano badanej młodzieży miało na celu lepsze scharakteryzowanie badanej populacji.

Wyk. 6.A.1. Struktura próby wg. płci

Z pytania o płeć wynika, iż ankietę w szkołach podstawowych wypełniło nieco mniej chłopców (49%) niż dziewcząt (51%), a w szkołach średnich nieco więcej chłopców (51%) niż dziewcząt (49%). Jednak taka różnica nie powinna mieć znaczącego wpływu na otrzymane wyniki.

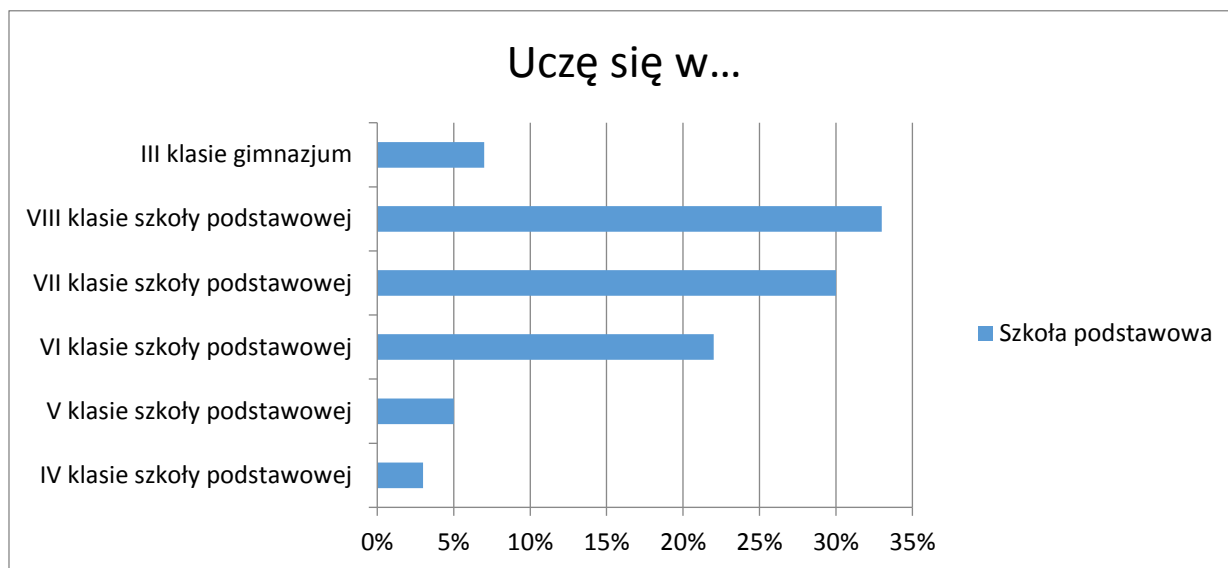
Następne pytanie dotyczyło miejsca zamieszkania. Większość uczniów szkół podstawowych, bo 90% ankietowanych mieszka w mieście, 10% na wsi. Wśród uczniów szkół średnich prawie połowa (49%) mieszka w mieście, a 51% na wsi.

Wyk. 6.A.2. Miejsce zamieszkania

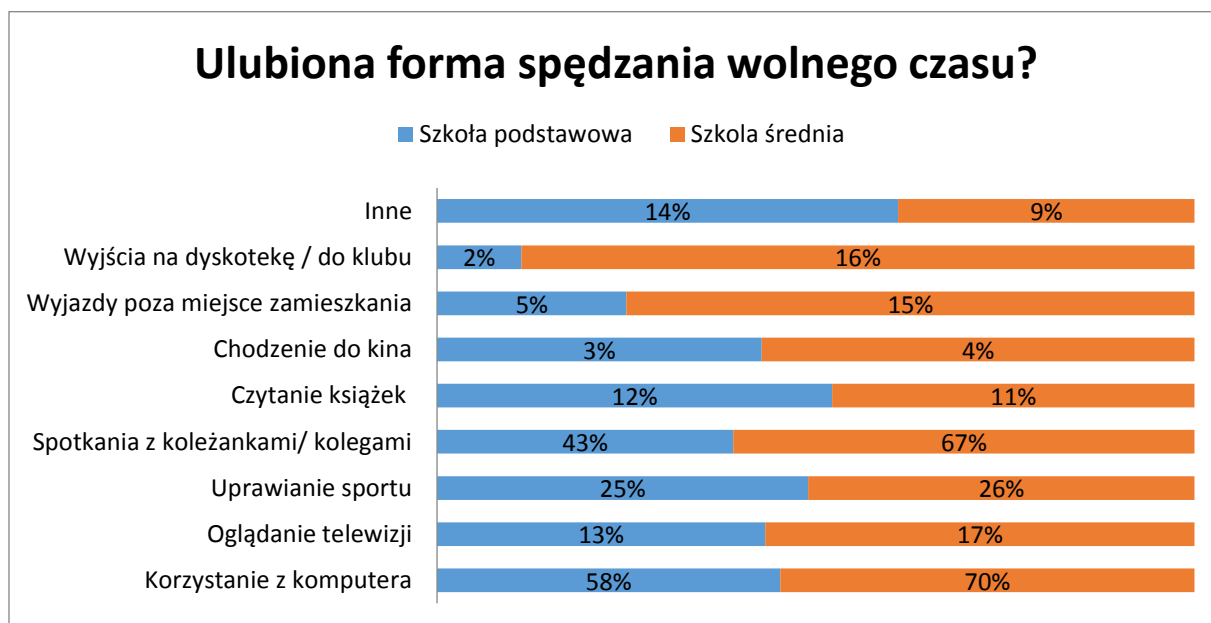
Ankietowani ze szkół podstawowych wskazali również do której klasy obecnie uczęszczają. Najwięcej (33%) uczy się w VIII klasie szkoły podstawowej, 30% w VII klasie szkoły podstawowej. Do VI klasy szkoły podstawowej uczęszcza 22% badanych, 5% do V klasy, a 3% do klasy IV. 7% ankietowanych

chodzi aktualnie do III klasy gimnazjum. 24 dzieci było z klasy czwartej szkoły podstawowej, 38 z klasy piątej, 183 z szóstej, 254 z klasy siódmej, 276 z klasy ósmej a 60 z trzeciej gimnazjum.

Wyk. 6.A.3. Klasy, do których uczęszczają uczniowie szkół podstawowych w Mieście Łomża

Kolejna część ankiety dotyczyła preferowanych sposobów spędzania wolnego czasu a także postrzegania środowiska w jakim żyją i uczą się respondenci.

Wyk. 6.A.4. Forma spędzania wolnego czasu.

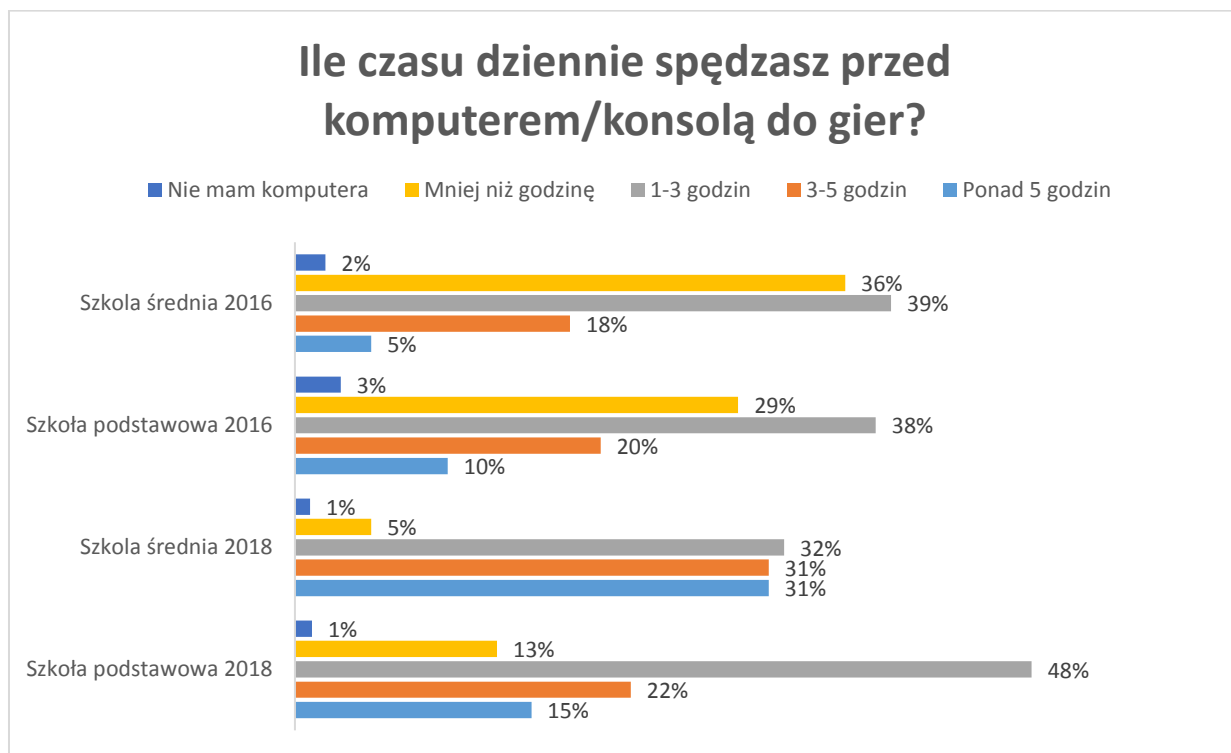
Wśród młodzieży uczącej się w szkołach w Łomży zdecydowanie preferowanym sposobem spędzania wolnego czasu, korzystanie z komputera, spotkania z rówieśnikami oraz sport. Korzystanie z komputera w wolnym czasie wybiera 58% badanych uczniów ze szkół podstawowych oraz aż 70% ze szkół średnich. Na drugiej pozycji plasują się spotkania z rówieśnikami (odpowiedź ta została wybrana przez 43% uczniów ze szkoły podstawowej oraz 67% ze szkół średnich) oraz uprawianie sportu – tę odpowiedź wskazało 25% oraz 26% ankietowanych. Następnie młodzież również często wskazywała na oglądanie telewizji i czytanie książek. Najbardziej wybieraną formą spędzania wolnego czasu były natomiast wyjścia na dyskotekę oraz chodzenie do kina.

B. Komputer i cyberprzemoc

Wskazywane przez młodzież formy aktywności wydają się zrównoważone, jednak tak częste wskazywanie na korzystanie z komputera, jako ulubionej formy spędzania wolnego czasu może być nieco niepokojące. Komputery, tablety i funkcjonowanie młodzieży w sieci jest tematem dalszej części ankiety.

Na początku spytaliśmy młodzież ile czasu każdego dnia spędzają przed takimi urządzeniami jak komputer czy tablet. Okazuje się, że wśród uczniów szkół podstawowych najczęściej są to od 1 do 3 godzin dziennie (48%). W porównaniu do danych z 2016 dane zwiększyły się o 10 punktów procentowych. Powyżej 3 godzin, ale mniej niż 5, korzysta z komputera 22% uczniów objętych badaniem, 20% w badaniu z 2016. Dość duża grupa ankietowanych stwierdziła, że jest to mniej niż godzina dziennie (13%). Ponad 5 godzin spędza przed komputerem aż 15% badanych uczniów. 10% w latach 2016. Wśród uczniów szkół średnich 32% ankietowanych spędza czas przed komputerem od 1 do 3 godzin dziennie. Po 31% wybrało odpowiedź 3-5 godzin oraz ponad 5 godzin dziennie. Tylko 5% korzysta z komputera mniej niż godzinę dziennie.

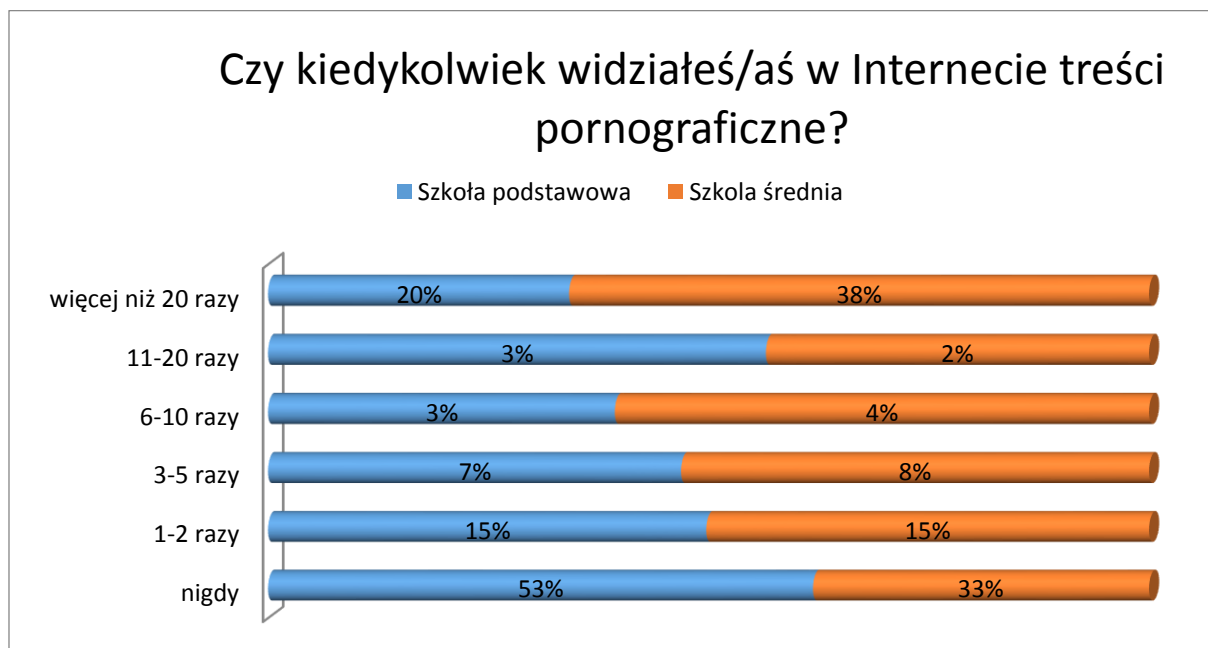

Wyk. 6.B.1. Ilość czasu spędzanego przy komputerze

Czas spędzony przed komputerem z roku na rok coraz bardziej się wydłuża. Jest to zjawisko bardzo niepokojące. Może być zwiastunem początków uzależnień, które są bardzo trudne w leczeniu. Dlatego ważna jest profilaktyka i zachęcanie młodzieży do rozwijania raczej zdolności społecznych w świecie realnym niż w wirtualnym.

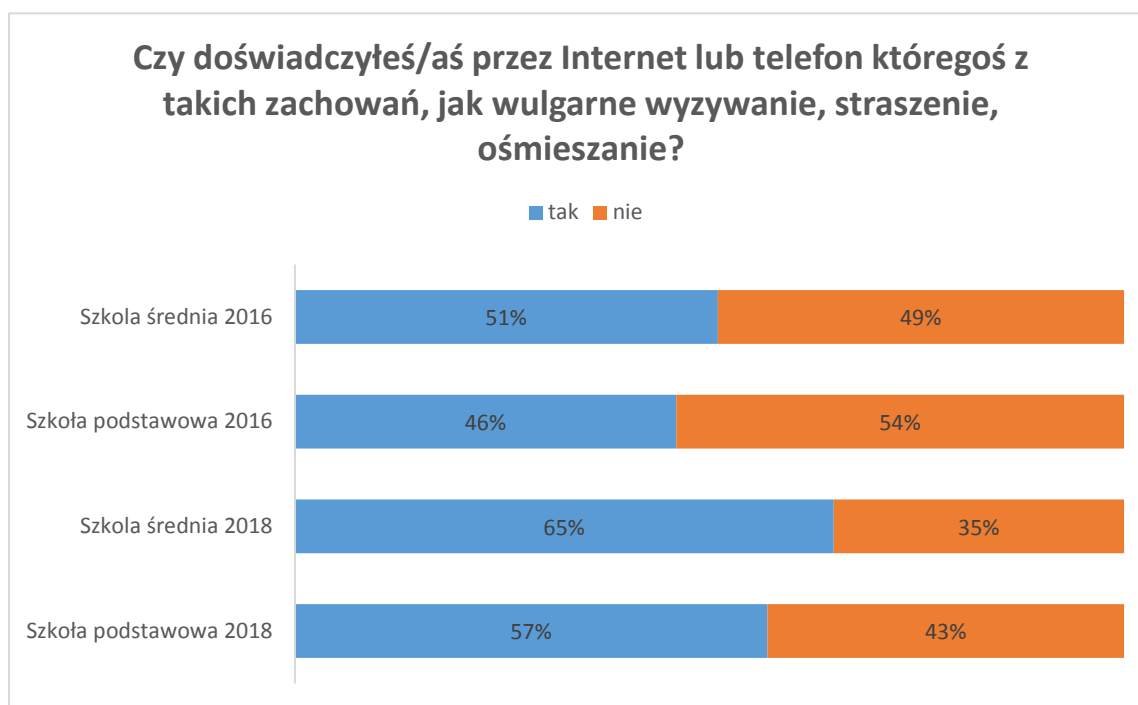
Jedno z pytań dotyczyło treści pornograficznych w Internecie i czy i jak często młodzież ma z nimi kontakt.

Wyk. 6.B.2. Treści pornograficzne w Internecie

Jak widać powyżej, aż 20% młodzieży ze szkół podstawowych i 33% ze szkół średnich widziało takie treści więcej niż 20 razy. 3%-4% ankietowanych wskazało, że widziało takie treści 6-10 razy, a 3%-2%, że widziało 11-20 razy.

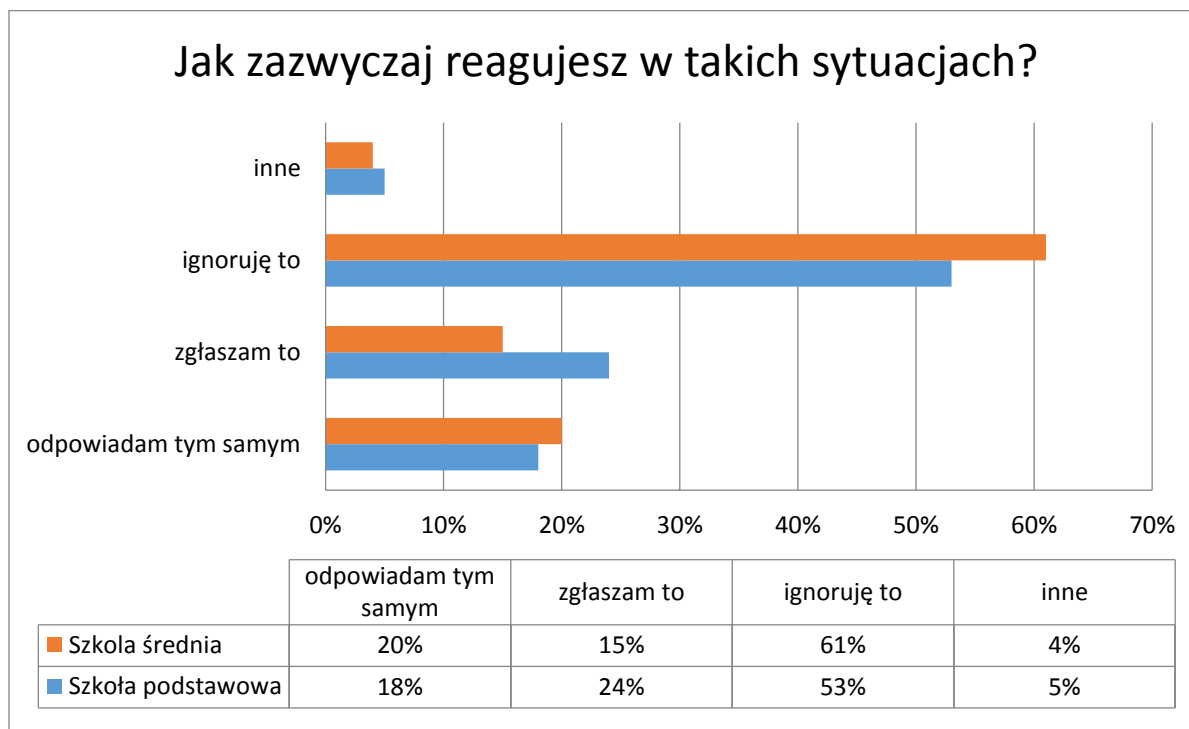
Zapomnienie o rzeczywistości, a także poczucie anonimowości w Internecie powodują bardzo często brak przestrzegania zasad, lekceważenie norm społecznych oraz dopuszczanie się zachowań, na jakie w realnym świecie większość nastolatków by sobie nie pozwoliła. Nie chodzi tu tylko o dostęp do pornografii, który dla większości rodziców wydaje się być największym zagrożeniem płynącym z sieci, ale o przemoc. Przemoc w Internecie, pomimo iż ma charakter wirtualny, ma niestety jak najbardziej rzeczywiste skutki. Internetowi „hejterzy” często nawet nie zdają sobie sprawy jak wielką krzywdę mogą komuś wyrządzić. Zjawisko cyberprzemocy istnieje i jest przedmiotem kolejnego pytania skierowanego do młodzieży.

Wyk. 6.B.3. Cyberprzemoc

Wśród uczniów szkół podstawowych, którzy brali udział w badaniu ankietowym 57% doświadczyło takich zjawisk jak wyzywanie, straszenie czy ośmieszanie, za pomocą Internetu czy telefonu. 65% ankietowanych ze szkół średnich również zaznaczyło odpowiedź twierdzącą. Skala zjawiska jest więc spora i w porównaniu do badania z 2016 widać że skala zjawiska się wciąż powiększa. Należałoby podjąć stosowne działania a przede wszystkim uświadamiać młodzież, że przemoc w sieci w dalszym ciągu jest przemocą i czasem może być tragiczna w skutkach. Z pewnością należy podjąć działania, mające przygotować młodych ludzi do radzenia sobie także z tego typu wyzwaniem.

Dodatkowo uczniowie Miasta Łomża zostali zapytani jak reagują w takich sytuacjach. Najwięcej ankietowanych ignoruje takie zachowanie (53% wśród uczniów szkół podstawowych oraz 61% uczniów szkół średnich). 24% oraz 15% uczniów zgłasza to, a 18% oraz 20% odpowiada tym samym.

Wyk. 6.B.4. Reakcja na cyberprzemoc

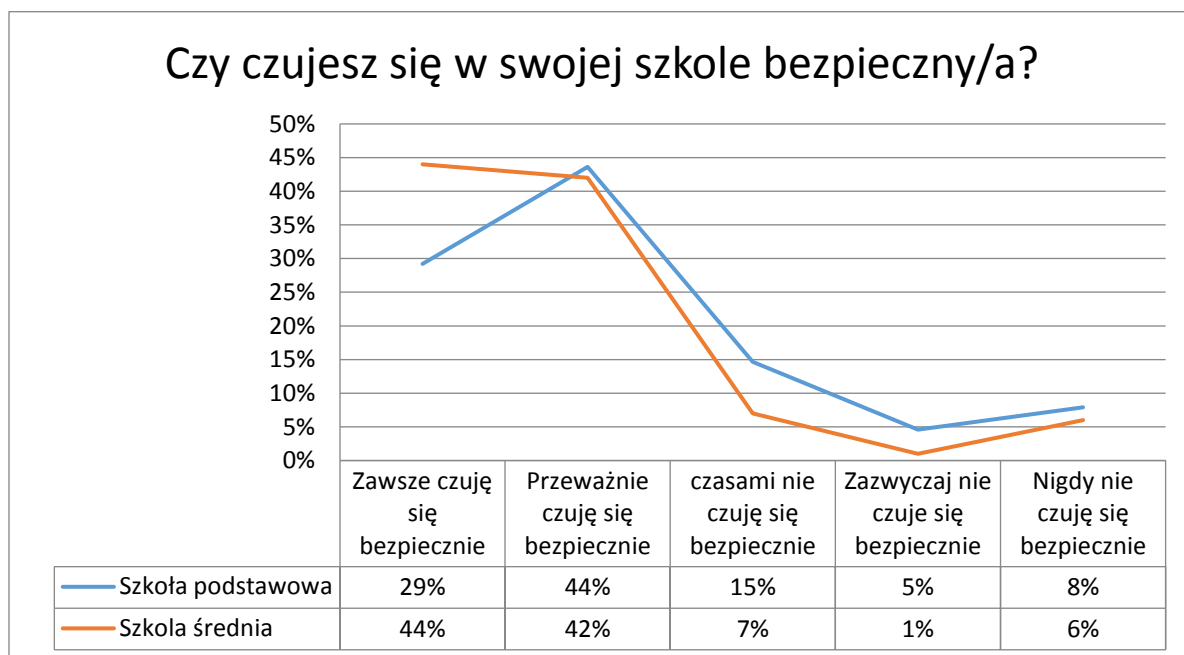
C. Problem przemocy z perspektywy młodych mieszkańców Łomży

Kolejnym problemem społecznym, który znalazł się w badaniu diagnozującym zagrożenia społeczne na terenie Miasta Łomża była kwestia przemocy szkolnej oraz domowej. Proces przemocy domowej i proces przemocy rówieśniczej to jest to samo zjawisko, ten sam proces z identycznymi mechanizmami wewnętrznymi i o podobnym przebiegu, chociaż nieco inne zachowania uczestników tego procesu będziemy obserwować w szkole, a inne w domu.

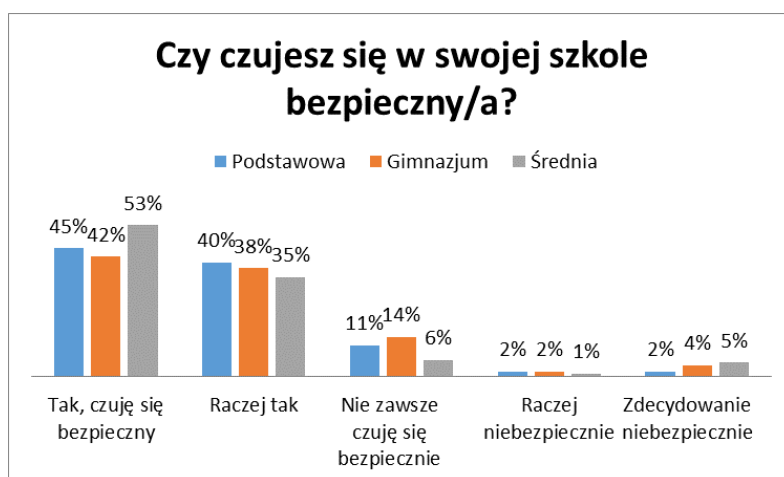
Przemoc, czy ta doświadczana w domu w relacjach z bliskimi, czy w środowisku rówieśniczym, to jeden z czynników w największym stopniu niszczących poczucie bezpieczeństwa i negatywnie wpływającym na samoocenę i rozwój młodego człowieka. Występowanie tego zjawiska oraz jego skala ma bardzo duże znaczenie dla kształtowania się osobowości młodych ludzi i może mieć negatywny wpływ na ich osiągnięcia życiowe. Dlatego też wszelkie sygnały o zachwianiu poczucia bezpieczeństwa, szczególnie w placówkach edukacyjno-wychowawczych powinny budzić czujność.

Zapytaliśmy ankieterowanych, jak oceniają poczucie bezpieczeństwa w swoich szkołach.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż uczniowie czują się w szkołach raczej bezpiecznie. Zdecydowanie bezpiecznie lub raczej bezpiecznie czuje się w szkole podstawowej 73% badanych a w szkole średniej 86% uczniów. Brak poczucia bezpieczeństwa deklaruje łącznie 27% ankietowanych uczniów szkół podstawowych oraz 14% uczniów szkół średnich, wybierając odpowiedź, że czasami nie czuje się bezpiecznie (15% oraz 7%), zazwyczaj nie czuje się bezpiecznie (5% oraz 1%) lub nigdy nie czuje się bezpiecznie (8% oraz 6%).

Wyk. 6.C.1. Poczucie bezpieczeństwa w szkole

Wyk. 6.C.2. Poczucie bezpieczeństwa w szkole z diagnozy 2016

W porównaniu do diagnozy z lat poprzednich warto zwrócić uwagę, że nastąpił znaczny spadek poczucia bezpieczeństwa. Być może dla części ankietowanych szkoła jest zagrożeniem ze względu na

możliwość otrzymania negatywnej oceny, jednak z pewnością wielu z nich obawia się rówieśników lub starszych uczniów tych szkół. Ze względu na istotność zagadnienia warto przyrzeć się mu z odpowiednią troską i uwagą.

Otrzymane wyniki mogą również świadczyć o tym, że istnieje grupa uczniów prześladowanych, wyśmiewanych i szykanowanych przez innych. Relatywnie do innych wyników w Polsce odsetek ten jest dosyć niski w Mieście Łomża. Nauczyciele powinni zwrócić szczególną uwagę na relacje, jakie panują między uczniami w klasach oraz przyglądać się ich zachowaniu na przerwach. Dzieci prześladowane bardzo często wstydzą się tego, że są obiektem kpin i nie proszą nikogo o pomoc w rozwiązaniu tego problemu. Tłumią w sobie emocje i starają się same poradzić sobie z zaistniałą sytuacją. Tacy uczniowie często odczuwają strach przed pójściem do szkoły i czują się w niej niekomfortowo. Ich zachowanie w szkole różni się od zachowania innych uczniów, dlatego nauczyciele powinni otoczyć takie dzieci szczególną troską i uwagą, aby pomóc im załagodzić sytuację. Dodatkowo należy też rozmawiać z dziećmi i młodzieżą szkolną, by uczulić ich na odmienność innych ludzi i nauczyć bycia tolerancyjnym.

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji, jakich uczniom przydarzyły się w ostatnim roku szkolnym. Pytanie było wielokrotnego wyboru.

Czy Tobie osobiście zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, że:								
	<i>tak, wiele razy</i>		<i>tak, kilka razy</i>		<i>tak, ale tylko raz</i>		<i>nie</i>	
	Podstawowa	Średnia	Podstawowa	Średnia	Podstawowa	Średnia	Podstawowa	Średnia
zostałeś wykluczony, odrzucony przez innych uczniów	8%	5%	17%	8%	15%	7%	60%	80%
w szkole ukradziono Ci pieniądze lub jakiś przedmiot	4%	2%	7%	2%	15%	7%	74%	89%
otrzymałeś obraźliwego SMS-a lub e-maila od kogoś z uczniów z Twojej szkoły	6%	4%	8%	4%	8%	3%	78%	88%
ktoś z uczniów Twojej szkoły opublikował w internecie informacje o Tobie lub zdjęcie/filmy z Twoim udziałem, których nie chciałeś ujawnić	3%	2%	5%	5%	12%	5%	80%	88%
uderzył Cię lub pobił który(a)s z kolegów(koleżanek) z klasy lub uczeń innej klasy	8%	3%	11%	3%	12%	5%	69%	89%
ktoś z uczniów Twojej szkoły zmuszał Cię do fundowania sobie za Twoje pieniądze papierosów, piwa lub innych rzeczy	2%	2%	2%	2%	2%	1%	94%	95%
ktoś z Twojej szkoły napastował Cię w szkole seksualnie (np. próbował Cię dotykać, rozebrać)	4%	2%	2%	1%	4%	1%	90%	95%
ktoś z uczniów Twojej szkoły zabrał Ci pieniądze lub przedmiot używając siły lub grożąc jej użyciem	2%	1%	4%	1%	4%	1%	91%	97%
ktoś z rówieśników zmusił Cię do robienia czegoś, czego nie chciałeś/aś	4%	3%	7%	4%	14%	4%	75%	88%

Wyk. 6.C.3. Zdarzenia jakie miały miejsce w ostatnim roku szkolnym.

Jak widać powyżej, zdecydowana większość uczniów nie doświadczyła żadnego z wyżej wymienionych problemów. Jednak najczęściej przytrafiały się wykluczenia, odtrącenia przez innych uczniów (wiele razy 8% ze szkół podstawowych i 5% ze szkół średnich, kilka razy 17% i 8%, tylko raz 15% i 7%). Na drugim miejscu zdarzały się pobicia przez kolegów/koleżanki (wiele razy 7% ze szkół podstawowych oraz 3% ze szkół średnich, kilka razy 11%, i 3% tylko raz 12% i 5%). Niepokojący jest fakt, iż aż 4% ankietowanych ze szkół podstawowych oraz 2% ze szkół średnich wiele razy doświadczyła napastowania seksualnego, 2% i 1% zadeklarowało, że zdarzyło się to raz lub kilka razy. 4% badanych uczniów ze szkół podstawowych oraz 3% ze szkół średnich przyznało, iż wiele razy zostało przymuszone do zrobienia czegoś, czego nie chcieli zrobić. Powyższe zestawienie pokazuje jak wiele rodzajów przemocy jest stosowanych wśród uczniów.

Następnie zapytaliśmy ankietowanych, w jaki sposób zachowują się, będąc świadkiem przemocy, czy agresywnego zachowania.

Wyk. 6.C.4. Reakcje na przemoc

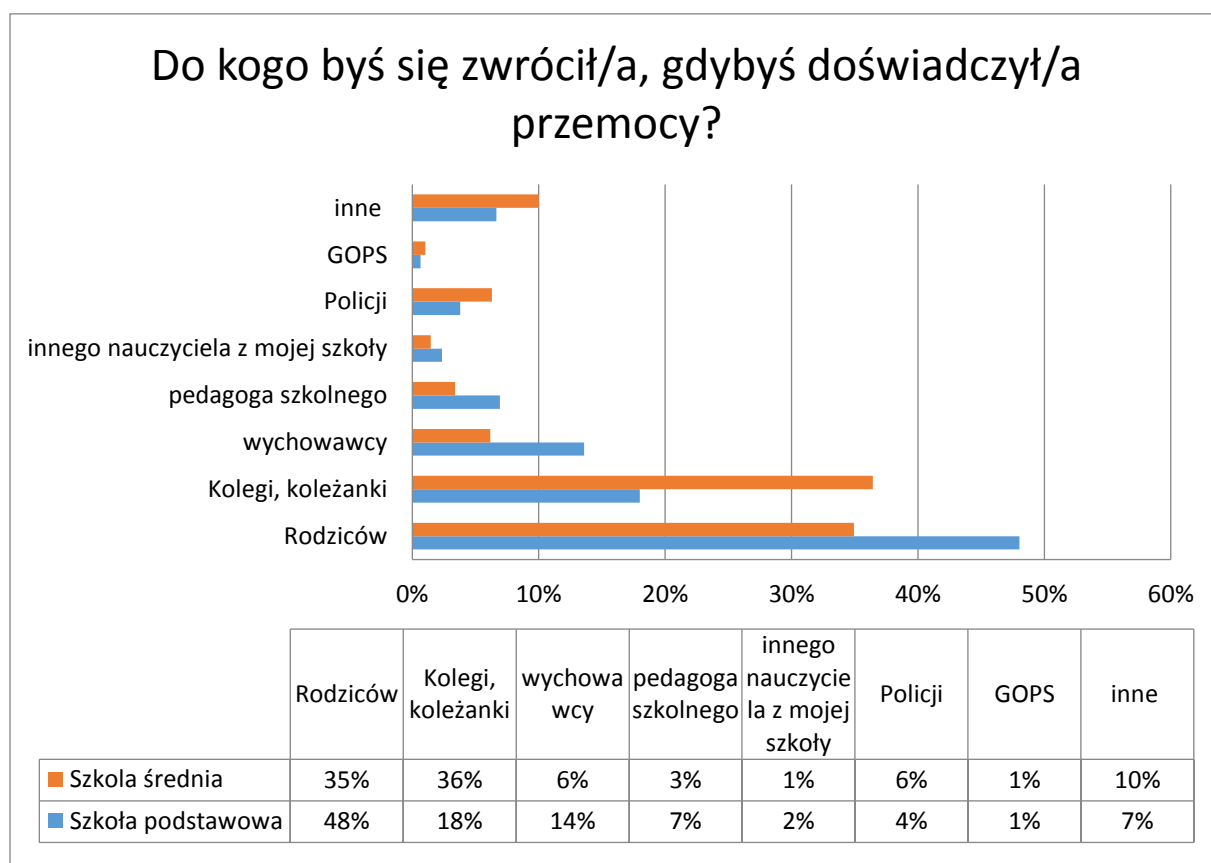
Największa część badanych uczniów szkół podstawowych uznała, że w sytuacji, kiedy byłiby świadkami agresywnych zachowań poinformują kogoś dorosłego. Takiej odpowiedzi udzieliło 40% badanych. Świadczy to o dużym zaufaniu uczniów do rodziców, nauczycieli czy policji. 32% młodych mieszkańców Miasta Łomża spróbowałaby załagodzić konflikt. Ankietowani często też decydują się na to, aby włączyć się w konflikt. Taki rozwój sytuacji przewiduje aż 13% z badanych uczniów. Grozi to stanieniem się współuczestnikiem sytuacji w której przemoc stosowana jest jako narzędzie rozwiązywania sporów. Smutny jest również fakt, że aż 11% badanych oświadczyło, iż nie zareagowałoby na taką sytuację.

Trochę inaczej sytuacja kształtuje się wśród uczniów szkół średnich. Najwięcej ankietowanych (48%) podejmie próbę załagodzenia konfliktu. 19% poinformuje kogoś dorosłego, a 18% włączy się w konflikt. Aż 12% nie zareaguje.

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji w przypadku osobistego doświadczenia przemocy ze strony innych osób. Tutaj większość badanych uczniów ze szkół podstawowych zwróciłaby się o pomoc do rodziców – takiej odpowiedzi udzieliło aż 48% uczniów. Na kolejnym miejscu wskazywali oni kolegów/koleżanki – 18%. Do wychowawcy zwróciłoby się 14% badanych, 7% do pedagoga szkolnego, 2% do innego nauczyciela ze szkoły, 4% wskazuje na policję.

Uczniowie szkół średnich częściej zwróciliby się do kolegów i koleżanek – takiej odpowiedzi udzieliło 36% ankietowanych. 35% badanych wskazało na rodziców. Do wychowawcy oraz na policję zgłosiłoby się po 6% badanych, 3% do pedagoga szkolnego .

W badaniu z 2016 roku do rodziców zgłosiło by się 42% uczniów podstawówek i 37% szkół średnich, natomiast do koleżanek/kolegów kolejno 17% i 37%. Dane są więc niemal identyczne.

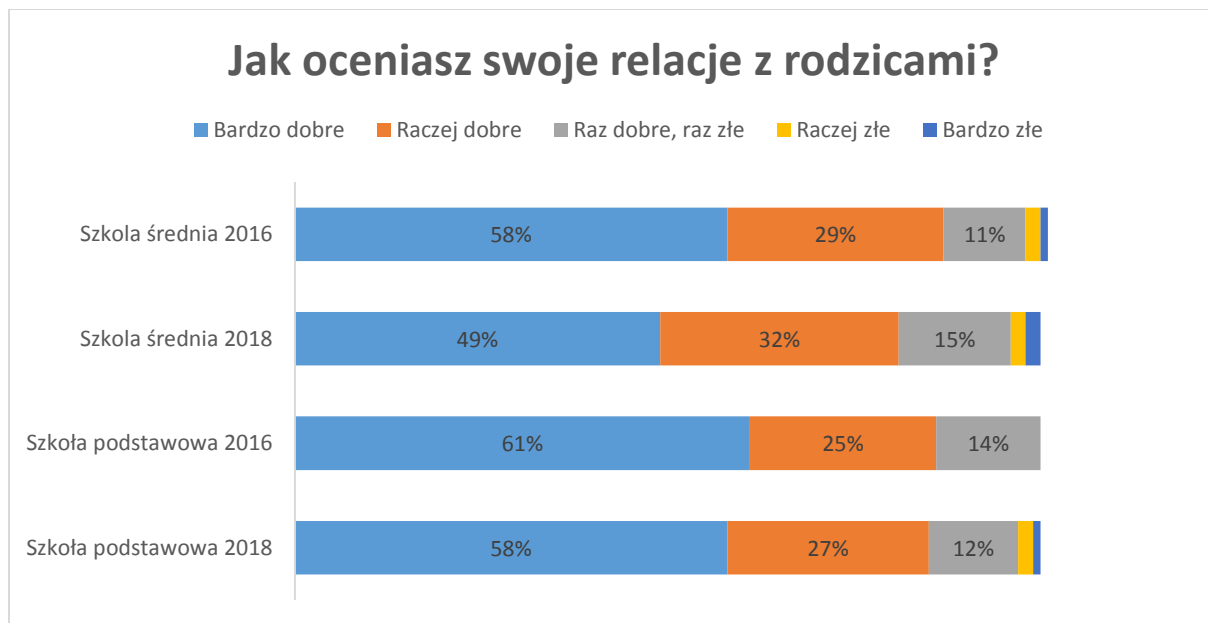

Wyk. 6.C.5. Gdzie szukać pomocy

D. Przemoc a relacje w rodzinie

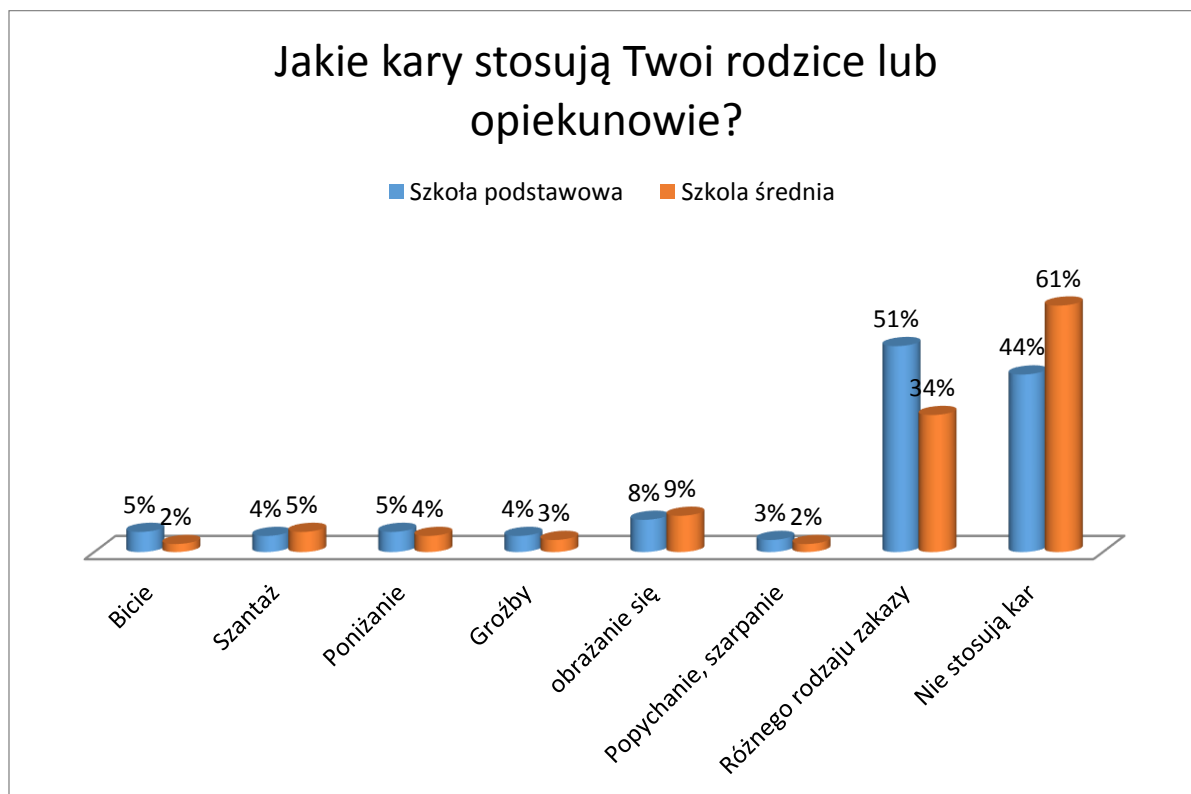
Zgodnie z uzyskanymi za pomocą ankiet danymi rodzice są osobami, które mogą poszczycić się największym zaufaniem młodych ludzi. Rodzina jest podstawową jednostką społeczną i więzy łączące jej członków powinny być trwałe, opierać się na poczuciu bezpieczeństwa i zaufaniu. Kolejne pytanie jakie zadane zostało ankietowanym dotyczyło ich relacji z rodzicami.

Wyk. 6.D.1. Relacje z rodzicami

Większość ankietowanych ocenia swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre, w ten sposób odpowiedziało 58% uczniów szkół podstawowych oraz 49% szkół średnich lub raczej dobre (27% oraz 32%). Jako raz dobre raz złe ocenia je 12% i 15% młodzieży. Jako raczej złe, swoje relacje z rodzicami opisało po 2% ankietowanych. 1% i 2% ankietowanych uznało, że ich relacje z rodzicami są bardzo złe. W perspektywie poprzednich badań nastąpił spadek oceny relacji.

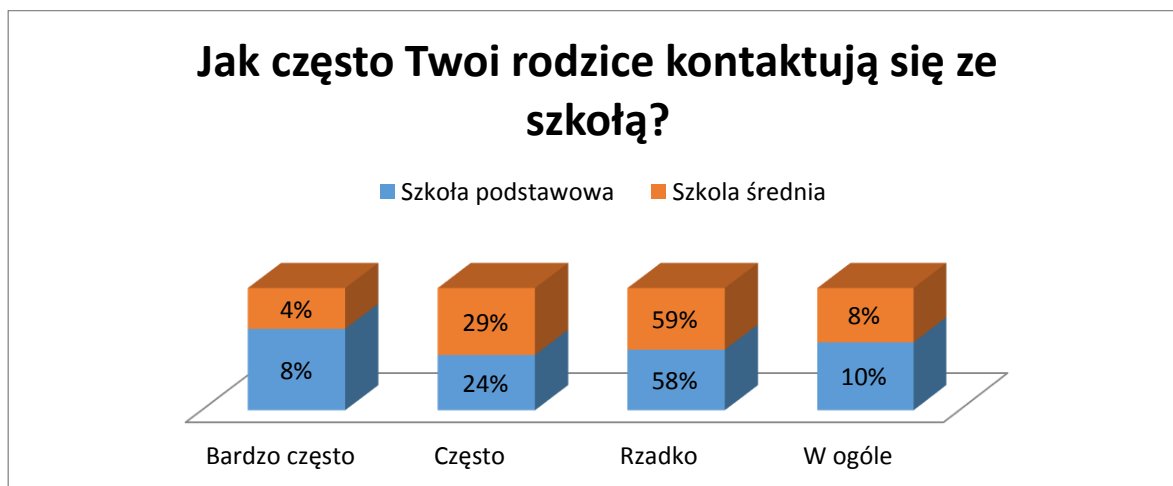
Następne pytanie dotyczyło środków dyscyplinujących, jakie rodzice stosują wobec młodzieży. Niemal wszystkie odpowiedzi wskazywały na różnego rodzaju zakazy jako formy kary, lub na ich brak w ogóle. Nie jest jednak jasne, czy ostatnie wynika z szeroko pojętego liberalizmu w wychowaniu czy raczej różnic w pojęciu kary.

Wyk. 6.D.2. Rodzaje kar

Niemniej jednak w przypadku przynajmniej 5% uczniów szkół podstawowych oraz 2% uczniów szkół średnich stosowane jest bicie, 4% i 5% szantaże, a nawet u 5% i 4% ponizanie. 8% ankietowanych uczniów szkół podstawowych oraz 9% uczniów szkół średnich przyznało, że ich rodzice lub opiekunowie obrażają się, a 4% i 3% stosuje groźby. Najwięcej uczniów wskazało na różnego rodzaju zakazy – 51% oraz 34%.

Młodzi ludzie spędzają w szkole bardzo dużo czasu. W pewnym sensie staje się ona ich drugim domem. We wzajemnych relacjach z rówieśnikami uczą się prawidłowych zachowań społecznych, a nauczyciele oprócz wiedzy wpajają im także zasady, jakimi powinni się kierować. Pełnią rolę wychowawcy, czasem na równi z rodzicem. Dlatego właśnie kontakty rodziców z instytucją wychowawczą, jaką jest szkoła, są takie ważne. Ich częstotliwość według uczniów ukazuje poniższy wykres.

Wyk. 6.D.3. Kontakt rodziców ze szkołą

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż rodzice młodzieży uczącej się w szkołach w Mieście Łomża kontaktują się ze szkołą raczej rzadko. Taką odpowiedź uzyskaliśmy od 58% oraz 59% z nich. Odpowiedź „często” wskazało 24% uczniów szkół podstawowych oraz 29% uczniów szkół średnich, natomiast 10% oraz 8% młodzieży uznało, że ich rodzice nie kontaktują się ze szkołą w ogóle. 8% oraz 4% uczniów stwierdziło, że rodzice kontaktują się ze szkołą bardzo często.

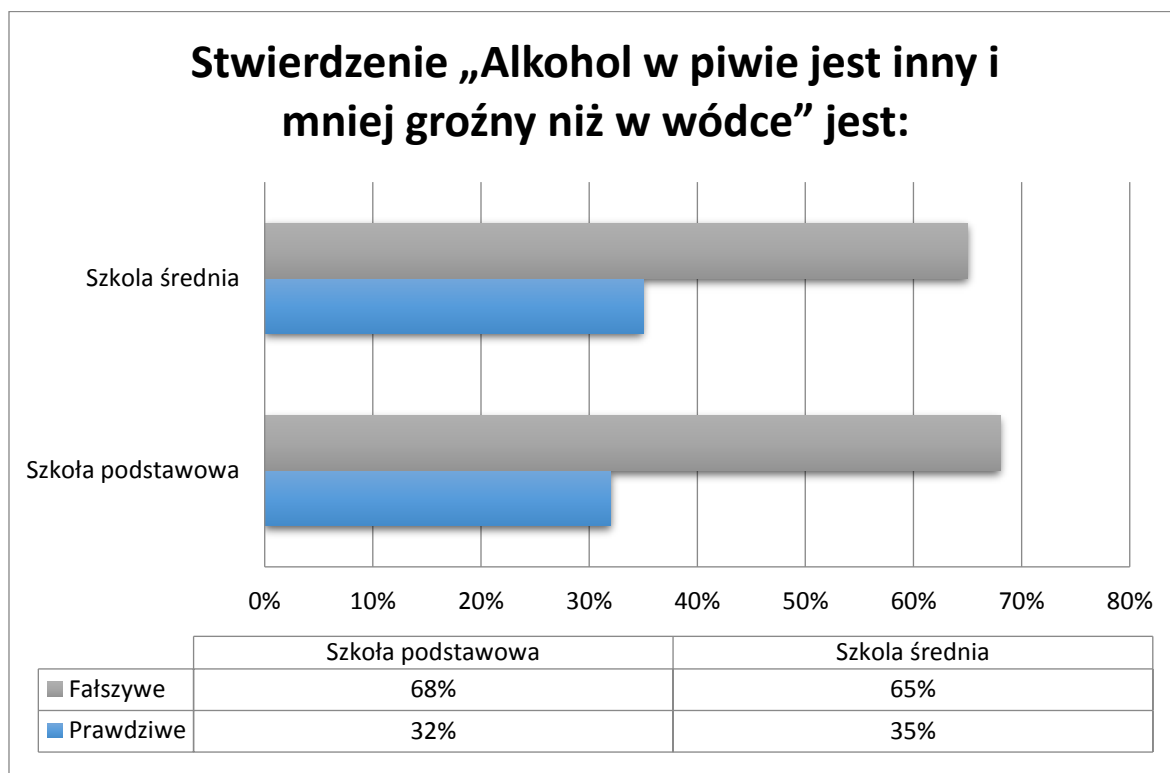
Otrzymane wyniki pozwalają przypuszczać, że w obszarze tym można szukać pewnych powodów do niepokoju. Szczególnie, że wyniki tylko nieznacznie różnią się od tych z poprzedniego badania. Kłopoty w kontaktach między szkołą a domem powinny być przyczyną bliższego zainteresowania nauczycieli.

E. Alkohol a młodzi mieszkańcy miasta

Kolejnym blokiem tematycznym w kwestionariuszu skierowanym do młodzieży szkolnej były pytania związane z problemem alkoholowym. Niestety młodzi ludzie zaczynają coraz wcześniej eksperymenty w tej dziedzinie. Respondentom zadano kilka pytań sprawdzających ich świadomość i wiedzę o problemie alkoholowym. Wiedza ta jest niezbędna do przeprowadzania dalszych działań profilaktycznych w szkołach.

W pierwszym pytaniu uczniowie oceniali prawdziwość zdania „Alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”. Oczywiście alkohol jest tą samą substancją, bez znaczenia, w jakim napoju się znajduje. Różnice polegają jedynie na jego stężeniu w poszczególnych napojach. Opinie

stwierdzające, że alkohol znajdujący się w wódce jest bardziej groźny od tego zawartego w piwie lub winie, wskazują na brak świadomości istniejących zagrożeń wynikających ze spożywania jakiegokolwiek formy napojów procentowych.

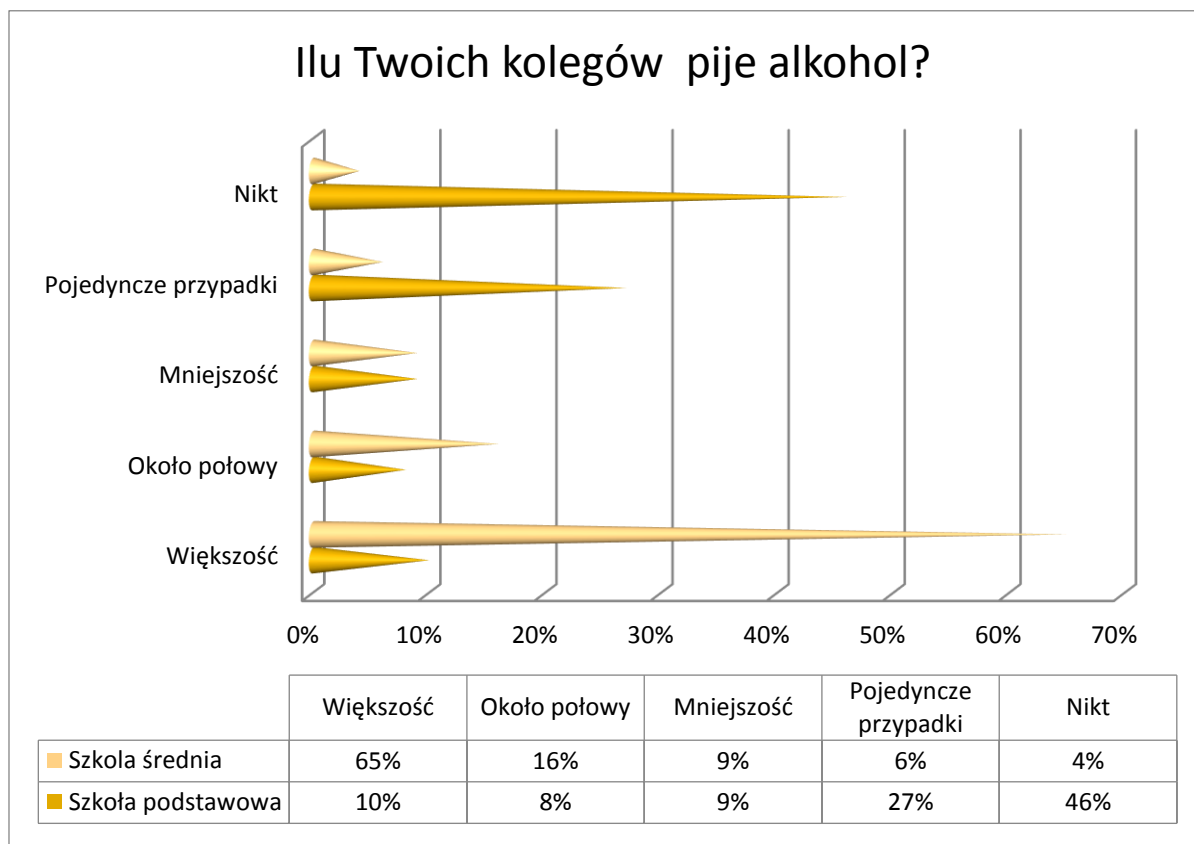

Wyk. 6.E.1. Czy alkohol to alkohol?

Uzyskane odpowiedzi wskazują na nie za dużą świadomość młodzieży odnośnie alkoholu. 68% uczniów szkół podstawowych oraz 65% uczniów szkół średnich zdaje sobie sprawę, że alkohol, bez różnicy na procent jego zawartości, jest tą samą substancją, wywołującą takie same skutki, jednak według pozostałych 32% i 35% jest zupełnie inaczej i nie uważają piwa oraz alkoholu w nim zawartego za taki sam jak na przykład w wódce. W diagnozie z 2016 dane również większą świadomość mieli młodszy respondenci. 69% uczniów szkół podstawowych oceniło zdanie, jako fałszywe i 62% uczniów szkół średnich.

Co interesujące, w badaniach ogólnopolskich odsetek osób uznających powyższe zdanie za prawdziwe wzrasta wraz z wiekiem. Wydaje się to być świadectwem racjonalizacji decyzji przez osoby chętnie sięgających po niskoprocentowe napoje „wyskokowe”, także w sytuacjach gdy jest to niewskazane. Może to być niestety także racjonalizacją przyzwolenia części dorosłych na sięganie po piwo przez osoby nieletnie.

Następnie zapytano młodzież o to, ilu znajomych pije alkohol, który jest najczęściej zażywaną przez nich substancją psychoaktywną.

Wyk. 6.E.2. Alkohol wśród znajomych

Wśród młodzieży uczącej się w szkołach podstawowych w Mieście Łomża 54% zna kogoś ze swoich rówieśników, kto pije alkohol, z czego aż 10% uznało, iż jest to większość ich znajomych. 27% wskazuje, że to pojedyncze przypadki, 9% wybrało odpowiedź, że mniejsza część z ich kolegów raczy się wysokoprocentowymi trunkami. 8% wskazuje, że około połowa znajomych pije alkohol.

Zdecydowana większość uczniów szkół średnich zna kogoś ze swoich rówieśników która pije alkohol. 65% uważa, że jest to większość, 16% twierdzi, że jest to około połowa. Na mniejszość wskazuje 9% ankietowanych, 6% że są to pojedyncze przypadki. Tylko 4% ankietowanych nie zna nikogo takiego.

Świadczy to o dość dużym kontakcie młodzieży z napojami alkoholowymi. Spożywanie alkoholu wśród tak młodych osób z pewnością wymaga podjęcia odpowiednich działań.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistych kontaktów młodzieży z alkoholem.

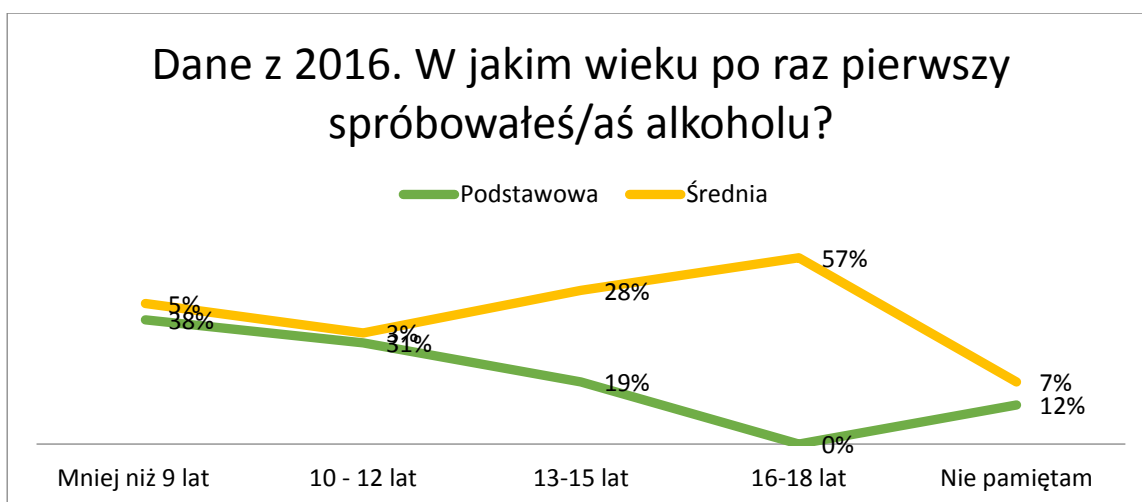
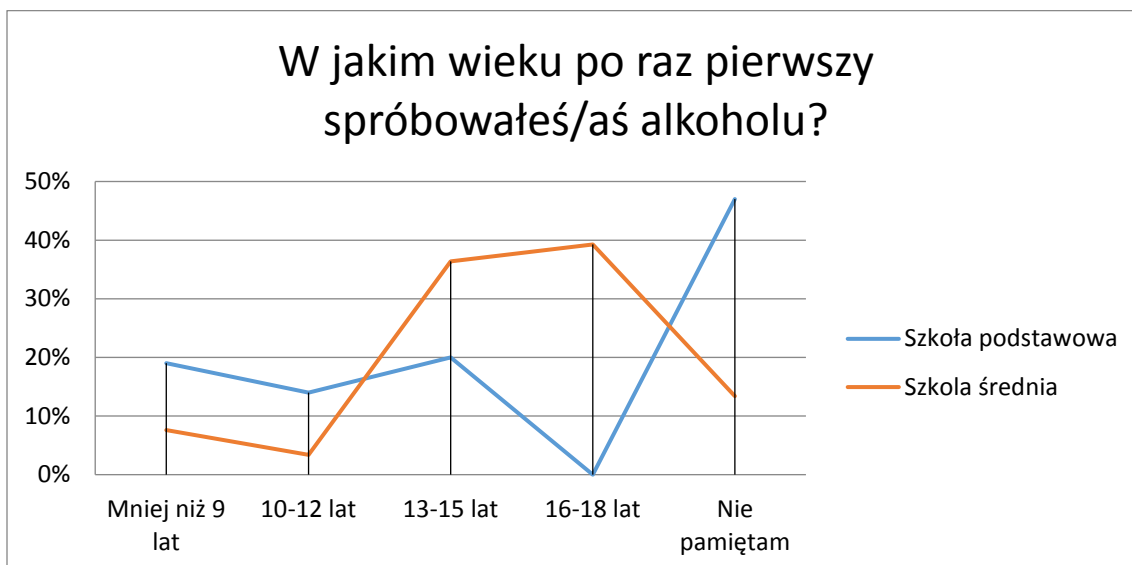
Wyk. 6.E.3. Osobiste doświadczenia z alkoholem

Jak widać na wykresie powyżej zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych nie piła nigdy alkoholu (71%, 80% w 2016), natomiast zdecydowana większość uczniów szkół średnich piła już alkohol (82%, 84% w 2016).

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że zdarzyło im się już pić alkohol.

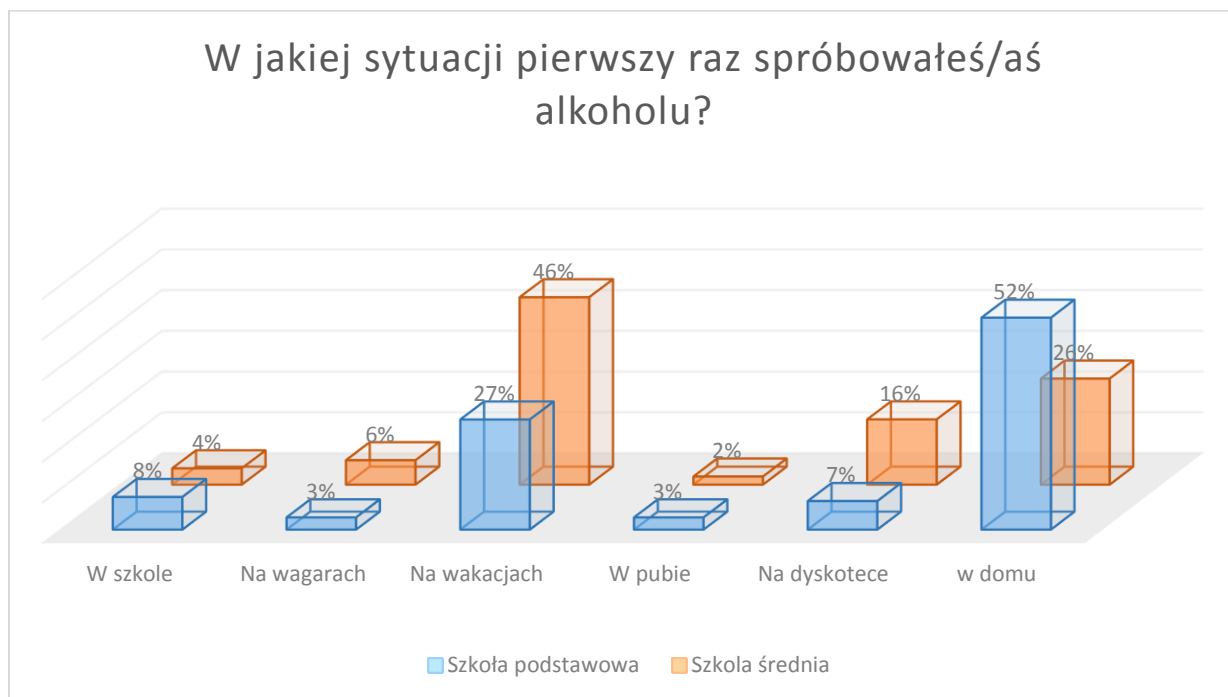
Zapytaliśmy badaną młodzież o wiek inicjacji alkoholowej. Dla 20% młodzieży uczęszczającej do szkół podstawowych miało to miejsce w wieku od 13 do 15 lat. Inicjację alkoholową w wieku 10-12 lat deklaruje 14% badanych, natomiast mniej niż 9 lat miało 19% badanych uczniów. Pozostałe 47% stwierdziło, iż nie pamięta w jakim było wtedy wieku. Wśród młodzieży uczącej się w szkołach średnich najwięcej uczniów (39%) przyznało, że pierwszy raz spróbowało alkoholu mając 16-18 lat. 36% po raz pierwszy piło alkohol w wieku 13-15 lat, 8% badanych miało mniej niż 9 lat, a 3% spróbowało alkoholu w wieku 10-12 lat. Pozostałe 13% nie pamięta ile miało lat.

Wczesny wiek inicjacji alkoholowej jest poważnym czynnikiem ryzyka dla problemów natury zarówno zdrowotnej jak i rozwojowej młodych ludzi. Szczególnie warto zwrócić uwagę na fakt, że w porównaniu do diagnozy z lat poprzednich ten wiek się obniżył.

Wyk. 6.E.4. Wiek inicjacji alkoholowej

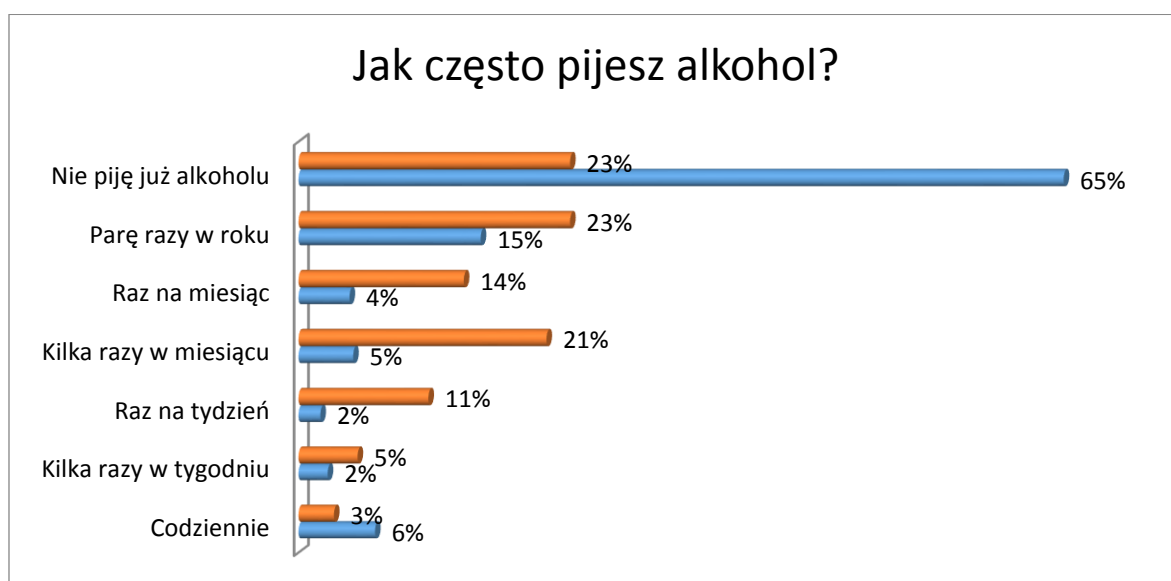
Najczęściej inicjacja alkoholowa wśród uczniów szkół podstawowych miała miejsce w domu, takiej odpowiedzi udzieliło 52% ankietowanych natomiast wśród uczniów szkół średnich najczęściej ankietowanych wskazało, że pierwszy raz próbowało alkoholu na wakacjach (46%). Wśród uczniów szkół podstawowych spora część, bo aż 27% próbowało alkoholu na wakacjach, 8% w szkole, 7% na dyskotecce, a po 3% na wagarach i w pubie. 26% uczniów szkół średnich pierwszy raz spróbowało alkoholu w domu.

Wyk. 6.E.5. Pierwszy kontakt młodzieży z alkoholem

W dalszej kolejności młodzież odpowiadała na pytanie dotyczące tego, jak często spożywają alkohol. Ponad połowa uczniów szkół podstawowych zadeklarowała, że już nie pije (65%), 15% że parę razy w roku. Codziennie pije 6% uczniów, a 2% kilka razy w tygodniu.

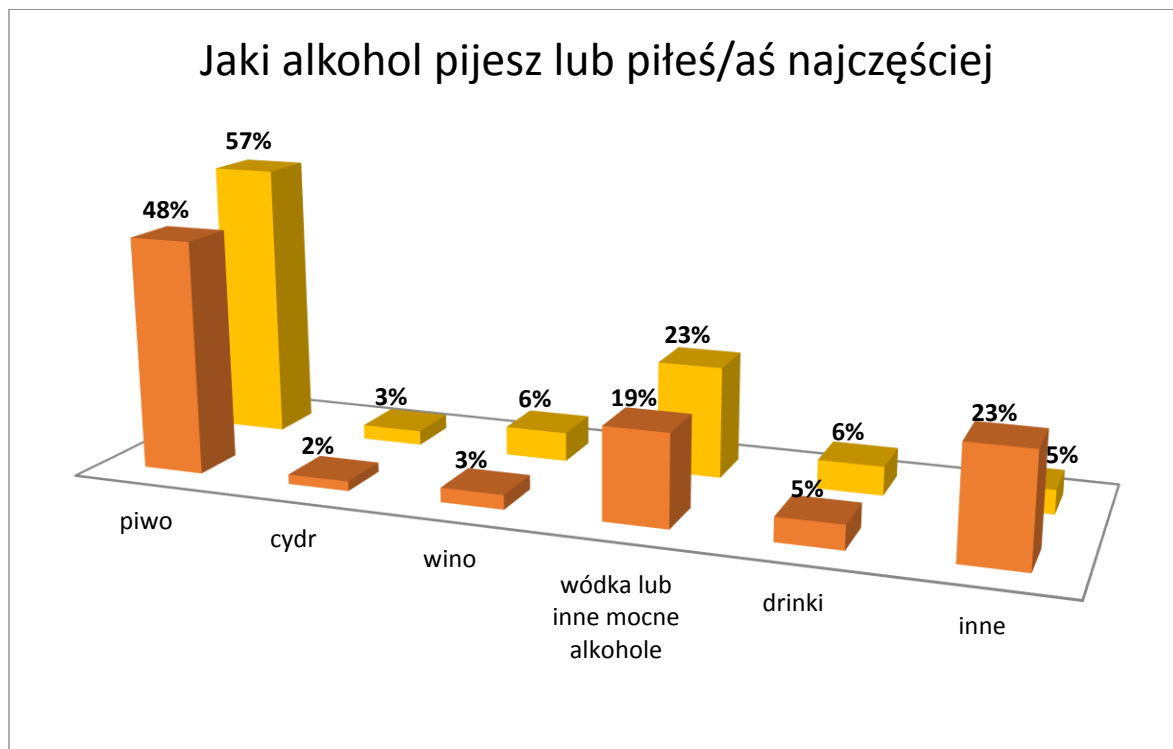
Wśród uczniów szkół średnich codziennie pije 3% ankietowanych, 5% kilka razy w tygodniu. 11% raz na tydzień, 21% kilka razy w miesiącu, 14% raz na miesiąc, a 23% parę razy w roku. Również 23% zadeklarowało, że już nie pije alkoholu.

Wyk. 6.E.6. Częstotliwość picia alkoholu.

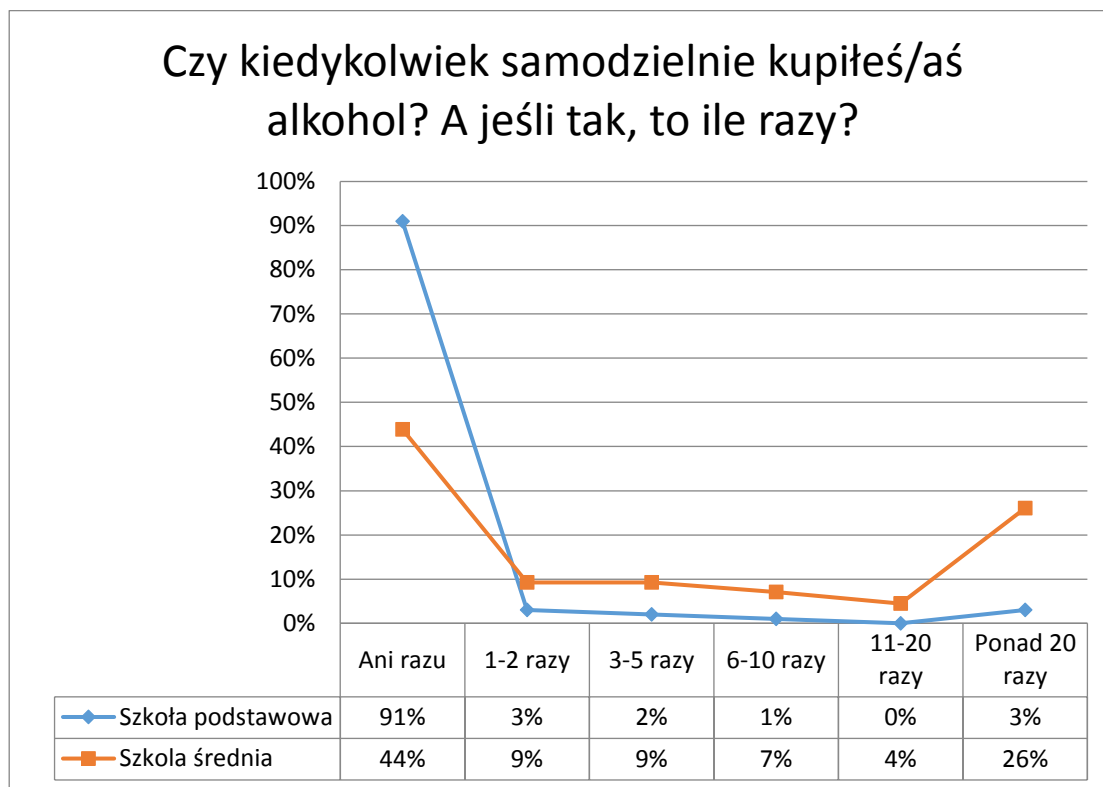
Uczniowie Miasta Łomża zostali poproszeni o wskazanie jaki alkohol piją najczęściej. 48% uczniów szkół podstawowych oraz 57% uczniów szkół średnich wskazało na piwo, wódkę lub inne mocne alkohole wybrało 19% oraz 23%. 3% i 6% ankietowanych wybiera wino, a 5% oraz 6% badanych wskazało na drinki. Cydr wybiera 2% uczniów szkół podstawowych oraz 3% uczniów szkół średnich.

Wyk. 6.E.7. Preferowany rodzaj alkoholu

Ankietowanym zadano też pytanie o to, czy kupowali kiedykolwiek alkohol samodzielnie. W grupie uczniów szkół podstawowych objętych badaniem 3% stwierdziło, że było to 1-2 razy, 2% badanych - od 3 do 5. 3% ankietowanych kupił samodzielnie alkohol ponad 20 razy. 26% uczniów szkół średnich kupiło samodzielnie alkohol ponad 20 razy, po 9% badanych kupiło 1-2 razy lub 3-5 razy. 7% uczniów szkół średnich kupiło alkohol 6-10 razy, a 4% 11-20 razy.

Są to liczby niepokojące zważywszy na to, że badanie było przeprowadzone m.in. wśród uczniów podstawówek.

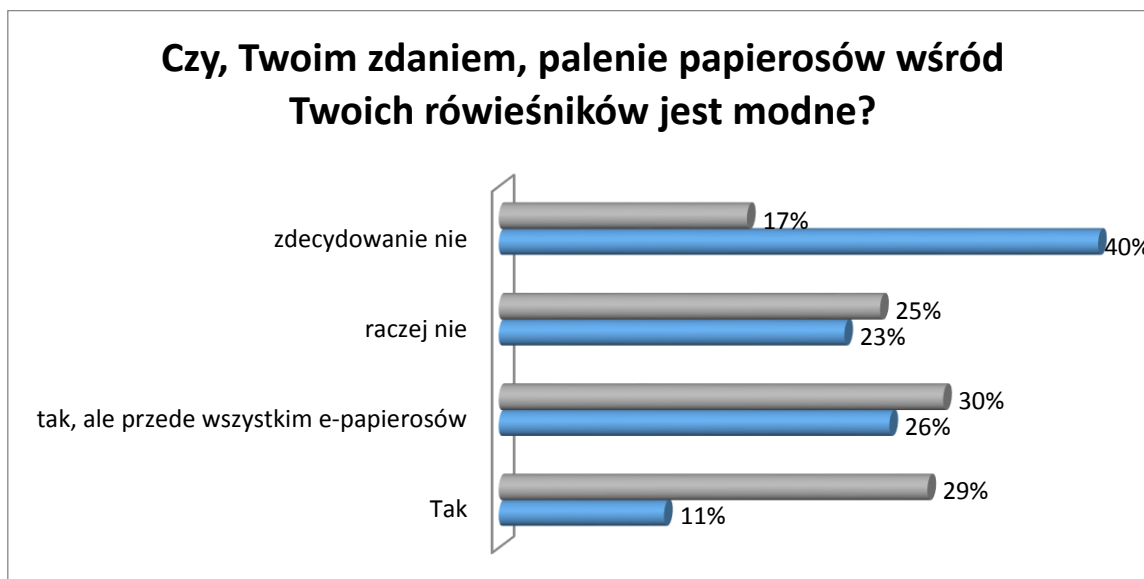

Wyk. 6.E.8. Samodzielne kupno alkoholu

F. Problem nikotynowy z perspektywy młodych mieszkańców Miasta Łomża

Mimo coraz większej świadomości oraz wiedzy na temat szkodliwości tytoniu na zdrowie i rozwój dzieci oraz młodzieży, nie zawsze jesteśmy w stanie uchronić młodych ludzi przed sięganiem po tę używkę. Paleniu papierosów w młodym wieku sprzyja wiele okoliczności, np. spotkania towarzyskie, wagary, chęć zaimponowania innym, udowadnianie na siłę swojej dorosłości, presja rówieśników. Poznając okoliczności, w których dzieci i młodzież palą papierosy jesteśmy w stanie zapobiec zjawisku sięgania po tę używkę lub je zminimalizować. Wiemy jak ukierunkować działania profilaktyczne.

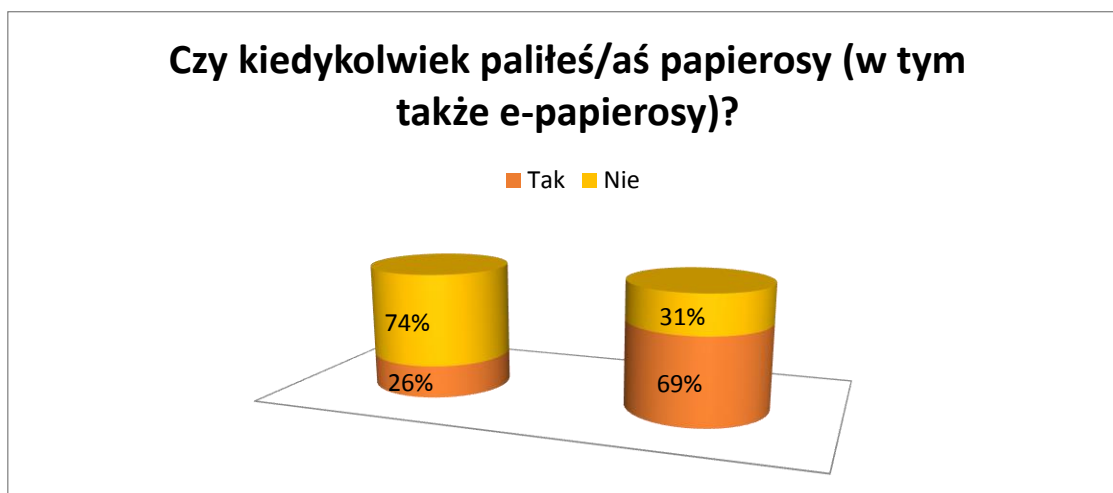
W tym celu zadaliśmy ankietowanym kilka pytań odnośnie okoliczności związanych z paleniem papierosów. Kiedyś palenie papierosów było bardzo modne, obecnie nawet wśród młodzieży nie jest wiodącym trendem. Zapytaliśmy badaną grupę o to, jak jest ich zdaniem.

Wyk. 6.F.1. Moda na palenie

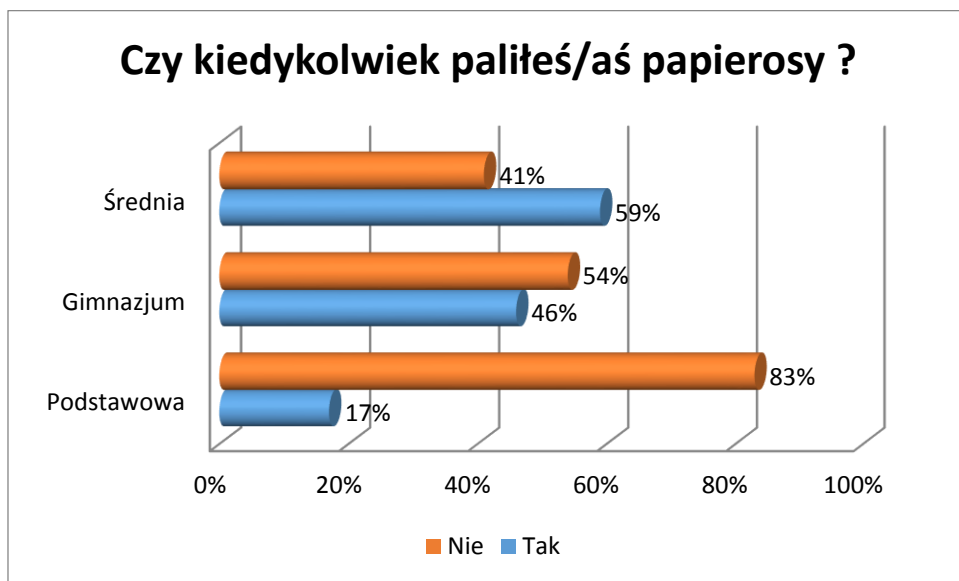
Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych w Mieście Łomża potwierdza, że palenie nie jest już modne. Niestety nadal aż 37% uczniów tych szkół uważa, że palenie papierosów i e-papierosów wciąż pozostaje wartością cenioną i mogącą służyć za element zdobywania popularności w środowisku. Jest to niepokojące zjawisko, jak wiadomo nikotyna należy bowiem do jednej z najbardziej uzależniających substancji. Wśród uczniów szkół średnich tylko 17% badanych uważa, że palenie zdecydowanie nie jest już modne. Aż 59% uważa, że palenie papierosów lub e-papierosów jest modne.

Kolejnym pytaniem było, czy ankietowana młodzież kiedykolwiek sięgnęła po wyroby tytoniowe.

Wyk. 6.F.2. Kontakt z papierosami

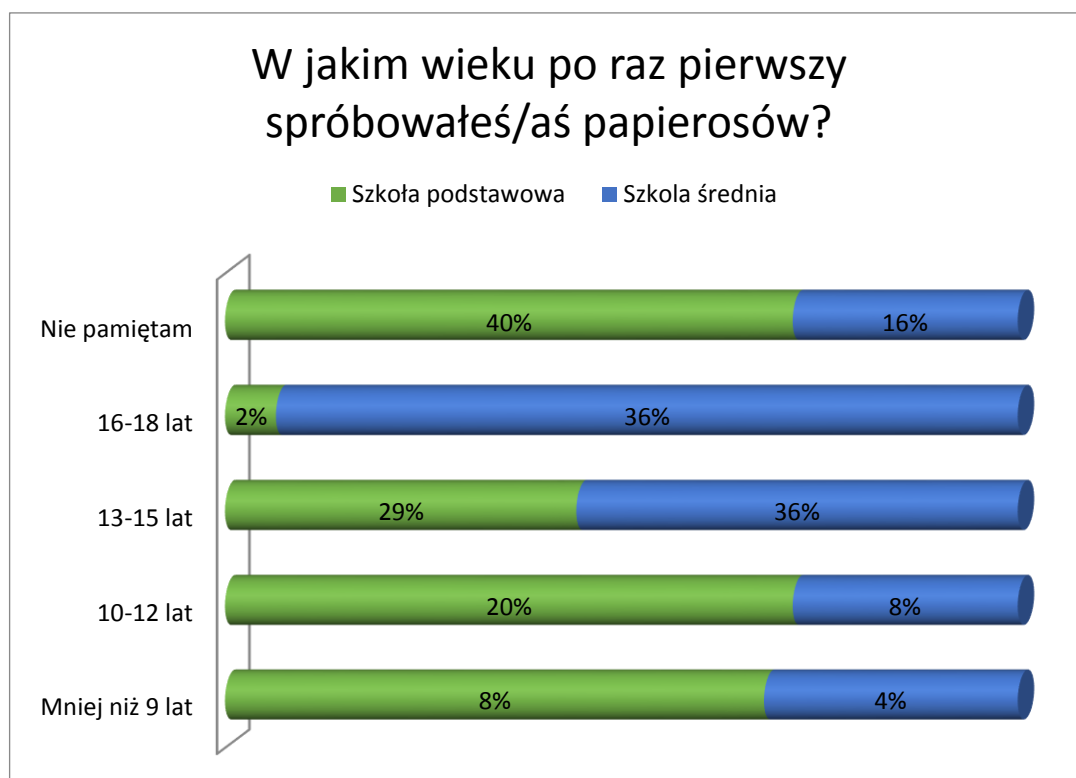
Jak widać na wykresie powyżej, zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych nie paliła jeszcze papierosów (74%, w 2016 – 83%), jednak aż 26% miała już z nimi kontakt. Odwrotna sytuacja miała miejsce wśród uczniów szkół średnich, aż 69% miała już kontakt z papierosami (59% w 2016), tylko 31% nigdy ich nie spróbowała. Widać zatem znaczny wzrost.

Wyk. 6.F.3. 2016 - Kontakt z papierosami

Zastanawiające jest to, w jakim wieku respondenci po raz pierwszy „delektowali się” dymem tytoniowym. Uczniowie, którzy palili kiedyś papierosy zostali zapytani o okoliczności, w których po raz pierwszy sięgnęli po tę używkę.

Na kolejne pytania odpowiedzi udzielały jedynie te osoby, których odpowiedź na poprzednie pytanie była twierdząca.

Wyk. 6.F.4. Wiek inicjacji nikotynowej

Najwięcej ankietowanych wskazało, iż pierwszy raz spróbowało papierosów w wieku 13-15 lat – taka odpowiedź udzieliło 29% uczniów szkół podstawowych oraz 36% uczniów szkół średnich. 20% oraz 8% miało 10-12 lat, zaś 8% i 4% mniej niż 9 lat. 40% uczniów szkół podstawowych oraz 16% uczniów szkół średnich stwierdziło, iż nie pamięta, w jakim wieku pierwszy raz zapaliło papierosa. Można więc wywnioskować, że inicjacja nikotynowa, tak samo jak alkoholowa, ma miejsce zwykle w szóstej lub siódmej klasie szkoły podstawowej.

Należałoby więc wprowadzić programy profilaktyczne odpowiednie do wieku, już w czwartej-piątej klasie szkoły podstawowej, aby dzieci odpowiednio wcześnie dowiedziały się jakie szkodliwe dla zdrowia konsekwencje niesie za sobą palenie.

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o wskazanie sytuacji, w jakiej mieli oni swój pierwszy kontakt z wyrobami nikotynowymi.

Wyk. 6.F.5. Kontekst sytuacyjny inicjacji nikotynowej

Większość młodzieży przyznała, że pierwszy kontakt z papierosami miała na wakacjach (dokładnie po 40% badanych uczniów z obu szkół). 27% ze szkół podstawowych oraz 21% ze szkół średnich spróbowała papierosów w szkole, 6% i 9% na wagarach, a 5% oraz 13% na dyskotece.

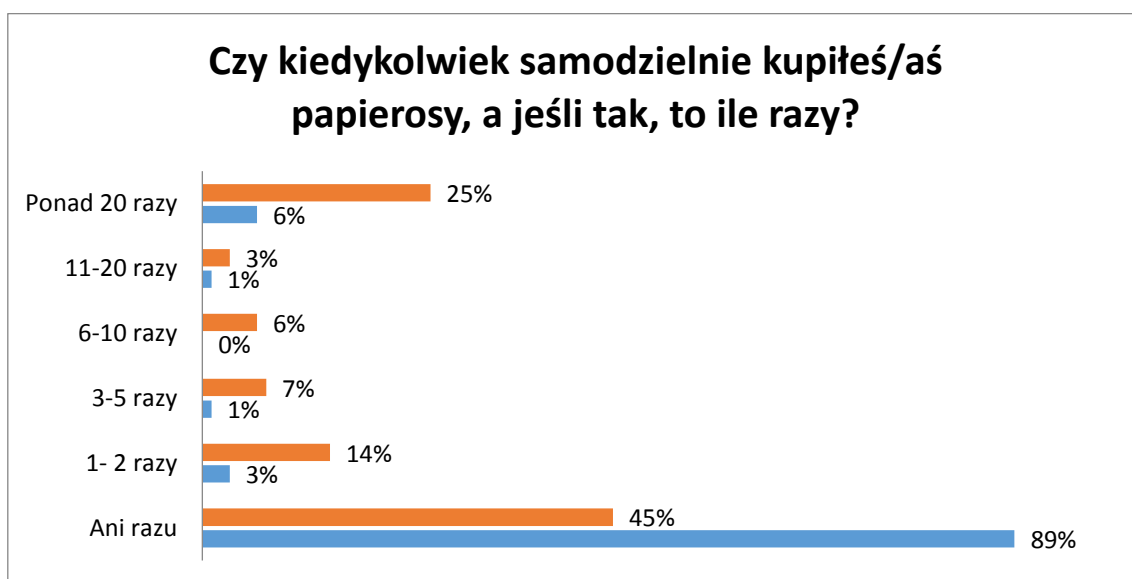
Kolejnym pytaniem z zakresu zagrożenia młodzieży nałogiem nikotynowym było pytanie od jakiego czasu młodzi ludzie palą papierosy.

Wyk. 6.F.6. Czas palenia papierosów

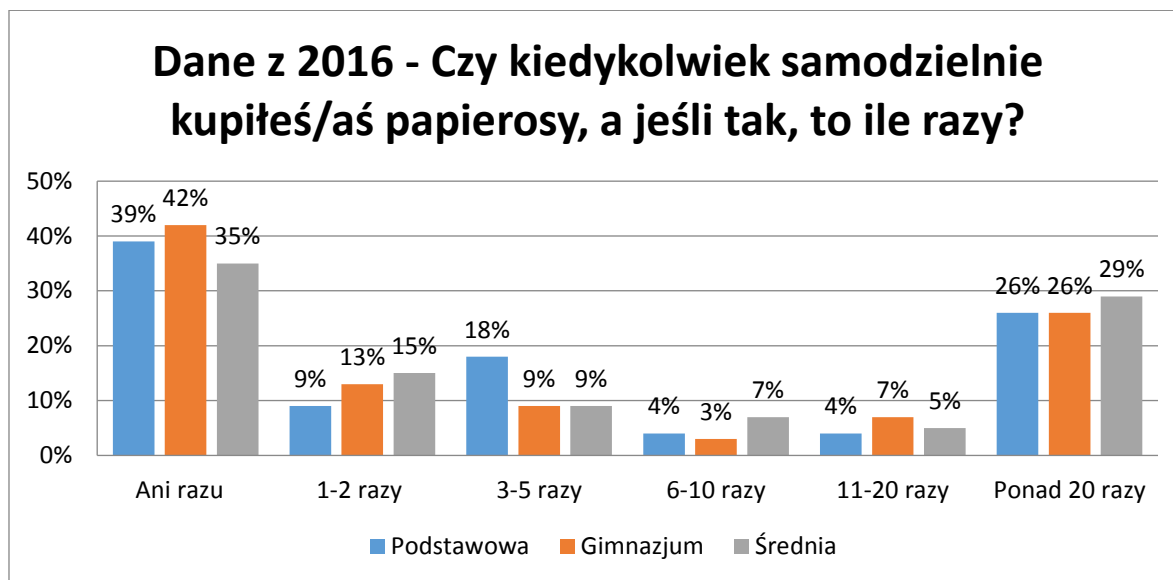
Zdecydowana większość uczniów stwierdziła, że obecnie nie pali papierosów, było to 74% uczniów szkół podstawowych oraz 65% uczniów szkół średnich. 8% oraz 9% oświadczyło, że pali dłużej niż 3 lata, kolejne 3% i 6% pali więcej niż 2 lata. Pozostałe 8% uczniów szkół podstawowych oraz 9% uczniów szkół średnich pali mniej niż pół roku.

Kolejnym pytaniem z zakresu zagrożenia młodzieży nałogiem nikotynowym było pytanie o samodzielny zakup wyrobów tytoniowych.

Wyk. 6.F.7. Dostępność zakupu papierosów przez nieletnich

Choć większość młodzieży samodzielnie nie kupowała papierosów, to jednak zdarzają się przypadki, w których są one sprzedawane młodym ludziom i to nawet częściej niż raz. 3% uczniów szkół podstawowych oraz 14% uczniów szkół średnich deklaruje, że zrobiło to 1-2 razy, więc były to przypadki incydentalne, ale 7% uczniów szkół podstawowych oraz 34% uczniów szkół średnich stwierdziło, że zdarzyło im się kupić papierosy ponad 6 razy.

Wyk. 6.F.8. 2016 - Dostępność zakupu papierosów przez nieletnich

Na podstawie zebranych danych widać, że zakaz sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku często nie jest respektowany. Nawet jeśli przyjmemy, że zakupy te w większości realizowane mogły być poza terenem Miasta (np. podczas wyjazdów wakacyjnych, szczególnie sprzyjających zarówno inicjacji jak i dalszym uleganiem tego typu słabościom), to zapewne zakaz przywołany wcześniej nie jest całkowicie przestrzegany również na terenie miasta. Warto więc uwrażliwić sprzedawców i właścicieli punktów sprzedaży, tak by zmniejszyć dostępność wyrobów tytoniowych dla nieletnich, a ich samych uchronić przed konsekwencjami łamania prawa.

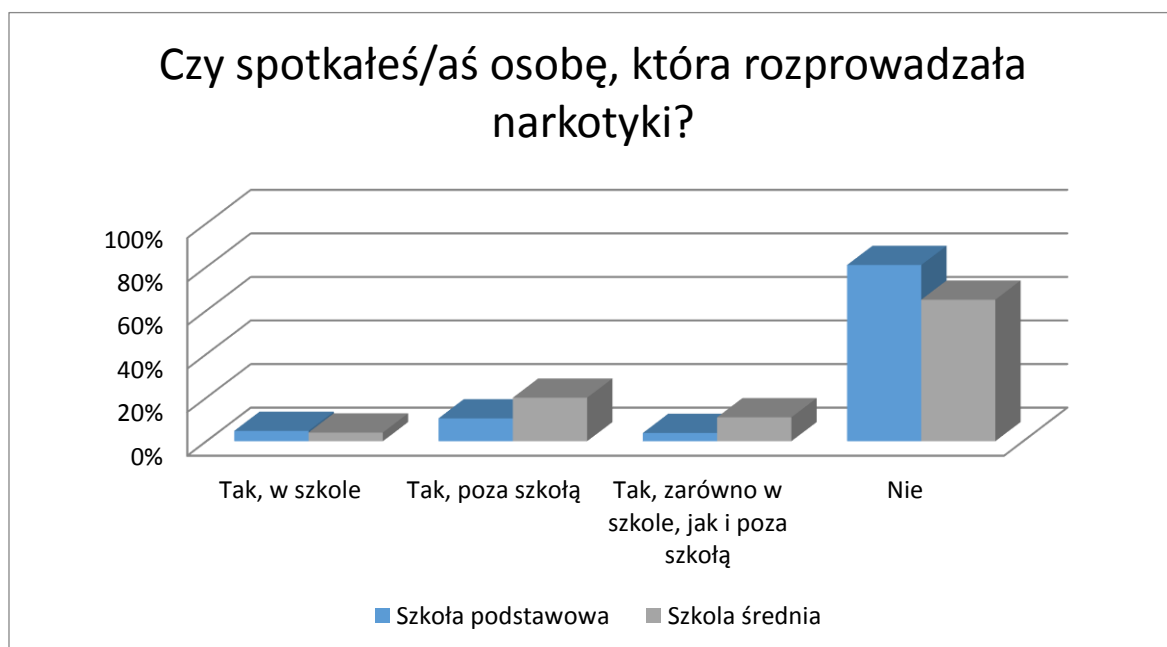
G. Problem narkotykowy i inne środki odurzające

Następne zagadnienie badania dotyczyło styczności młodych ludzi z narkotykami. Jest to jedna z najgroźniejszych używek, z jaką mogą mieć kontakt. Narkotyki to nie tylko substancje nielegalne, do których dostęp jest utrudniony a posiadanie nielegalne, ale też wiele leków czy substancji typu kleje i rozpuszczalniki, które można kupić w wielu sklepach. Problem

związany z narkotykami może rozpoczynać się w szkole średniej a nawet w podstawówkach.

Dzisiejszy wymiar narkomanii jest więc niejako pochodną bezkrytycznego przyjmowania mody z innych krajów, a także wynikiem nieskutecznego i nieumiejętnego programu zapobiegania jej. Najszerszą grupę narkomanów stanowi obecnie ta, która zaczęła się kształtować na początku XXI wieku. Należą do niej osoby przyjmujące inne niż heroina narkotyki, a zwłaszcza marihuanę, amfetaminę i kokainę. Zmienił się także obraz typowego narkomana, jego wygląd zewnętrzny już nie koniecznie zdradzał nałóg na pierwszy rzut oka.

W dalszej części diagnozy zapytaliśmy o kontakty z osobami rozprowadzającymi narkotyki. Zarówno w szkole podstawowej jak i w szkole średniej zdecydowana większość ankietowanych nie miała okazji nigdy spotkać takich osób (takiej odpowiedzi udzieliło odpowiednio 81% oraz 65% respondentów). 5% uczniów szkół podstawowych oraz 4% szkół średnich twierdzi, że zna takie osoby w szkole, a aż 11% i 20% poza nią. Te dane są bardzo niepokojące. Spora część ankietowanych zarówno w szkole jak i poza nią może podjąć potencjalny kontakt z kimś, kto może ją zaopatrzyć w narkotyki. W przypadku wprowadzenia działań profilaktycznych należy wziąć pod uwagę skalę tej dostępności i dostosować programy wiedząc, że zagrożenie narkotykami nie jest czysto teoretyczne.

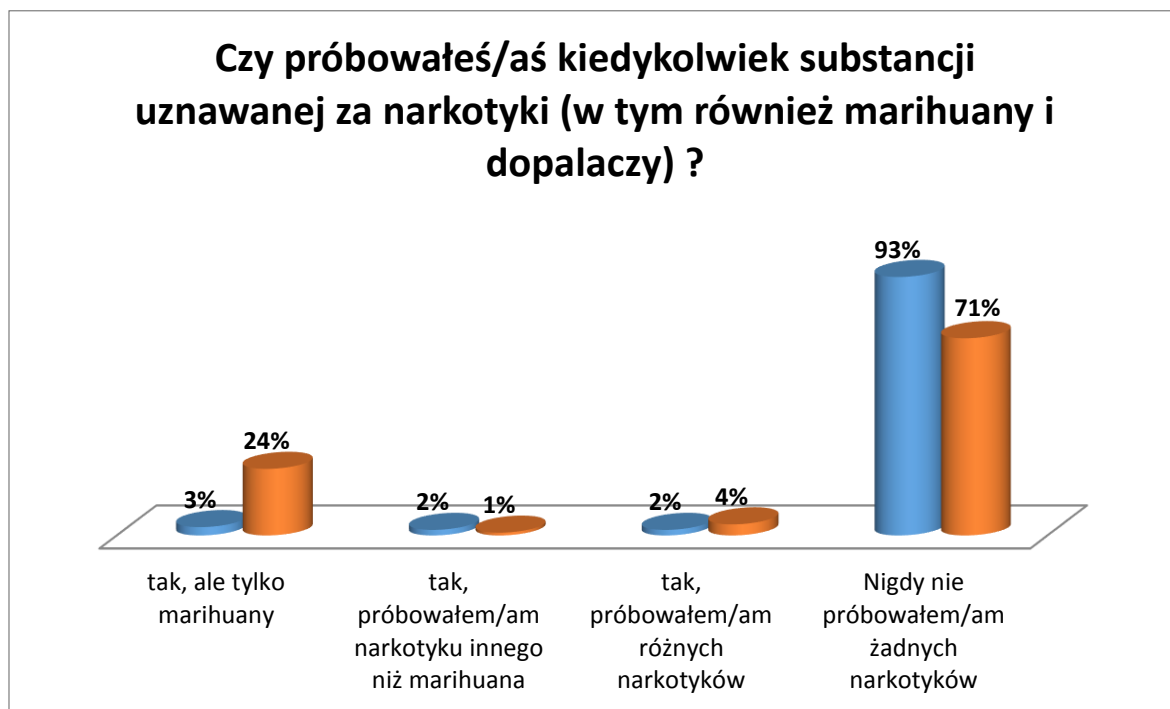

Wyk. 6.G.1. Dostępność narkotyków

Kolejne pytanie dotyczyło osobistego kontaktu młodzieży z narkotykami. 93% ankietowanych uczniów ze szkół podstawowych (97% w 2016) oraz 71% (67% w 2016) ze szkół średnich przyznaje, że

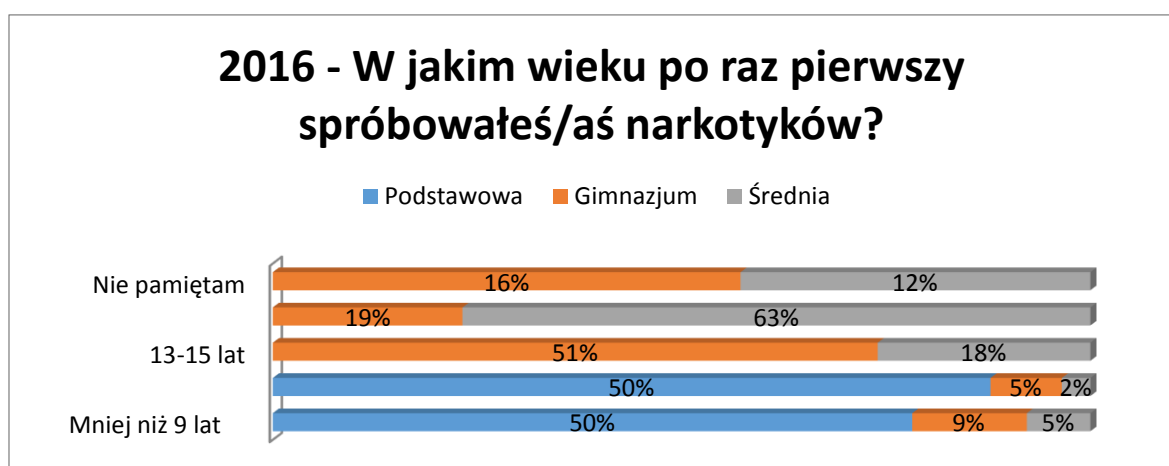
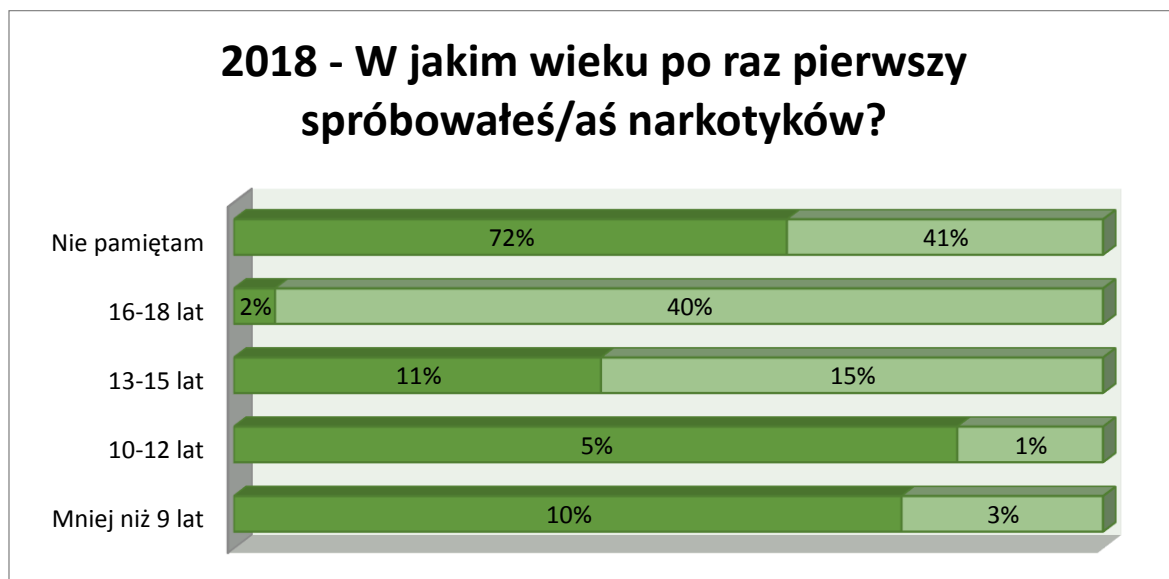
nigdy nie mieli bezpośredniej styczności z tego rodzaju substancjami. Jednak 2% oraz 4% ankietowanych przyznało się, że próbowało różnych narkotyków, 2% uczniów szkół podstawowych oraz 1% uczniów szkół średnich próbowało narkotyku innego niż marihuana, a 3% oraz 24% tylko marihuany.

Wyk. 6.G.2. Zażywanie narkotyków

Ponieważ narkotyki są substancjami o mniejszej dostępności niż alkohol czy wyroby tytoniowe, mniejsza jest też liczba ich konsumentów. Taki wynik nie jest jednak optymistyczny, bo pomimo rozpowszechnienia programów profilaktycznych okazuje się, że młodzież sięga jednak po narkotyki, zakładając, że doskonale zna konsekwencje ich zażywania.

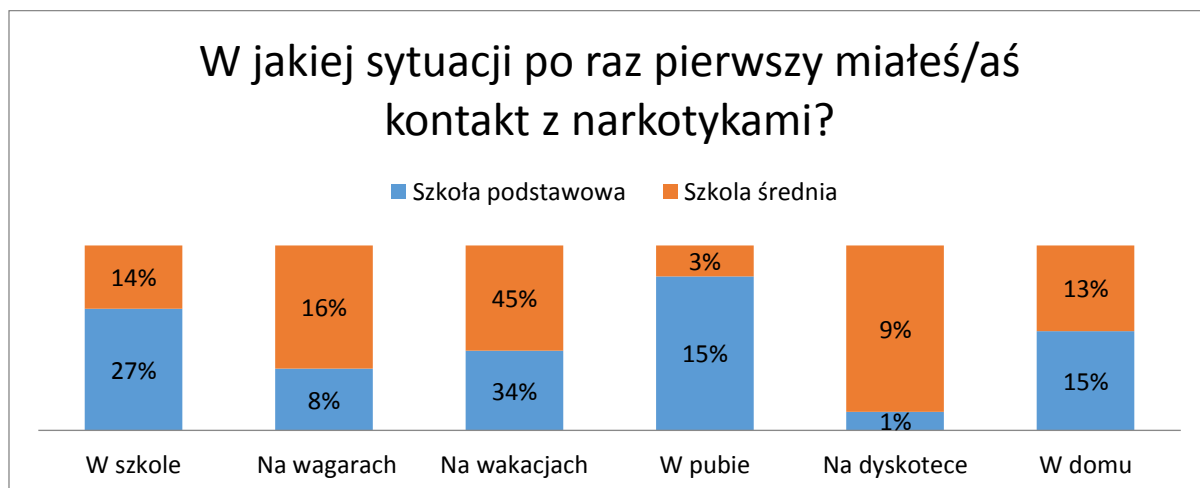
Na kolejne pytania odpowiedzieli tylko ci uczniowie, którzy w poprzednim pytaniu przyznali się do tego, że zdarzyło im się zażyć substancji uznawanych za narkotyki.

Wyk. 6.G.3. Wiek inicjacji narkotykowej

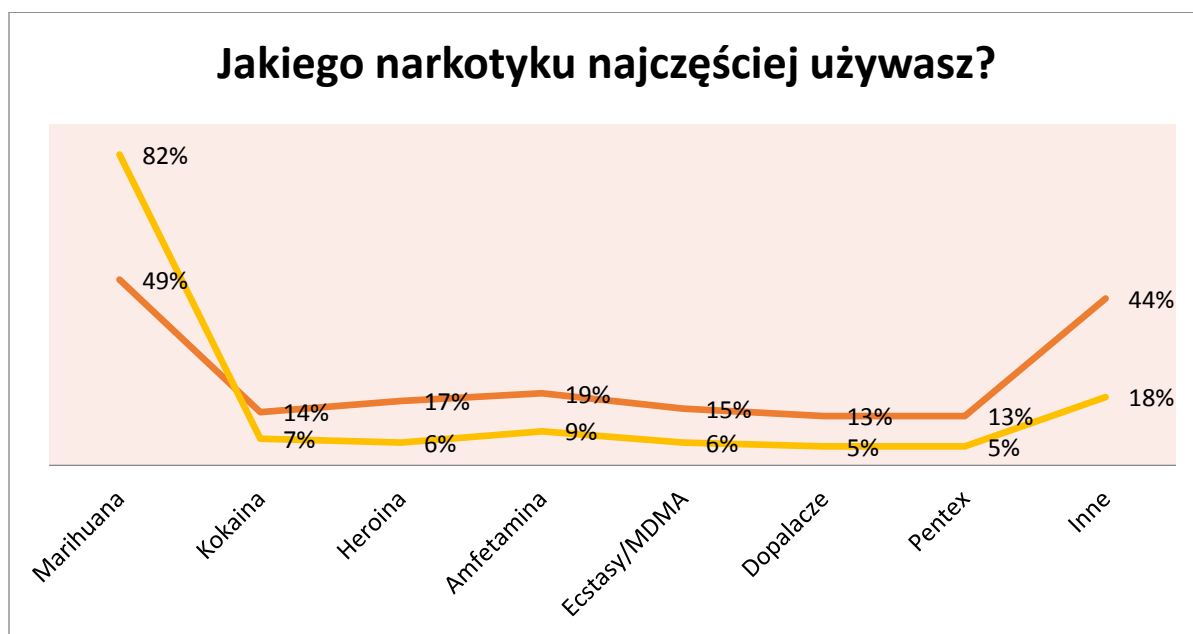
W kolejnym pytaniu większość badanej młodzieży (72% uczniów szkół podstawowych oraz 41% uczniów szkół średnich) oświadczyła, iż nie pamięta wieku, w którym rozpoczęli zażywanie substancji psychoaktywnych, a 2% oraz 40% spróbowało narkotyków mając 16-18 lat. Aż 10% uczniów szkół podstawowych oraz 3% uczniów szkół średnich przyznało, że pierwszy kontakt z narkotykami miało w wieku mniejszym niż 9 lat.

Następne pytanie w wypełnianej przez uczniów ankiecie dotyczyło sytuacji, w jakiej po raz pierwszy zażywali oni narkotyki. Większa część ankietowanych przyznała, że kontakt z narkotykami miała po raz pierwszy na wakacjach (34% uczniów szkół podstawowych oraz 45% uczniów szkół średnich). 27% oraz 14% uznało, że było to w szkole, a 15% oraz 13% w domu. 15% uczniów szkół podstawowych oraz 3% uczniów szkół średnich przyznało się, że pierwszy raz miała kontakt z narkotykami w pubie.

Wyk. 6.G.4. Kontekst sytuacyjny inicjacji narkotykowej

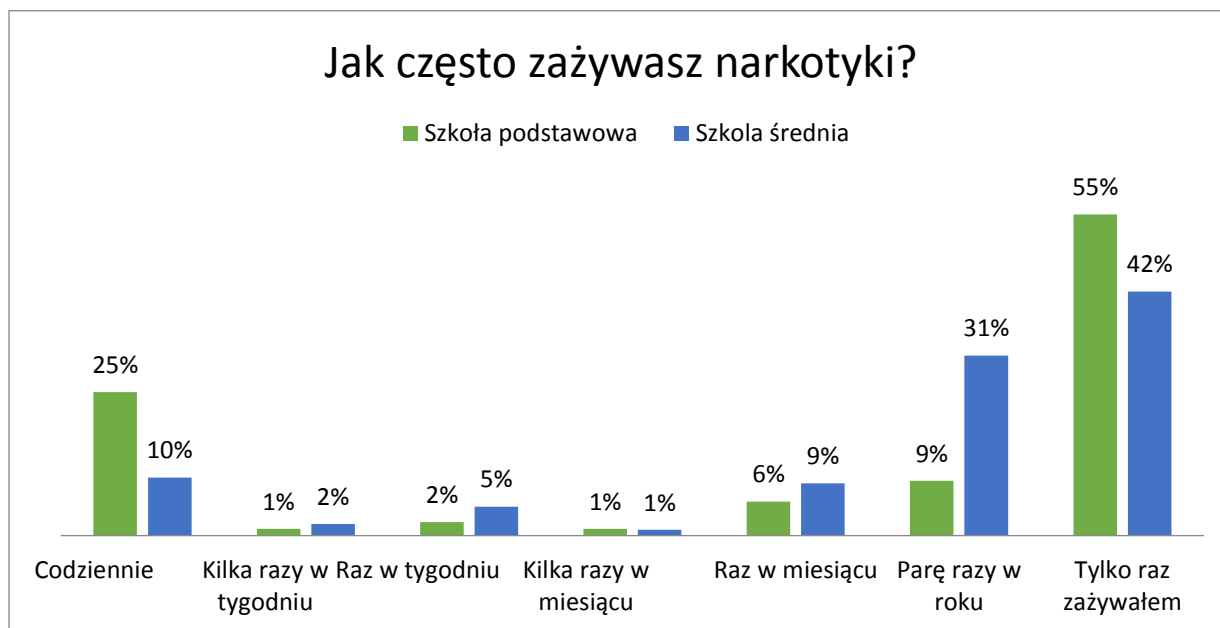
Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie, jakie narkotyki są zazwyczaj zażywane przez uczniów z Miasta Łomża.

Wyk. 6.G.5. Zażywane narkotyki

Największa grupa uczniów przyznaje się do zażywania marihuany, niezależnie od wieku stanowi ona 49% uczniów podstawówek oraz 82% średnich wszystkich badanych, którzy zażywali kiedykolwiek narkotyki. 13% uczniów szkół podstawowych oraz 5% uczniów szkół średnich ma doświadczenia z dopalaczami. W badaniu w 2016 do palenia marihuany przyznało się 25% uczniów szkół podstawowych, 56% gimnazjalistów oraz 61% uczniów szkół średnich.

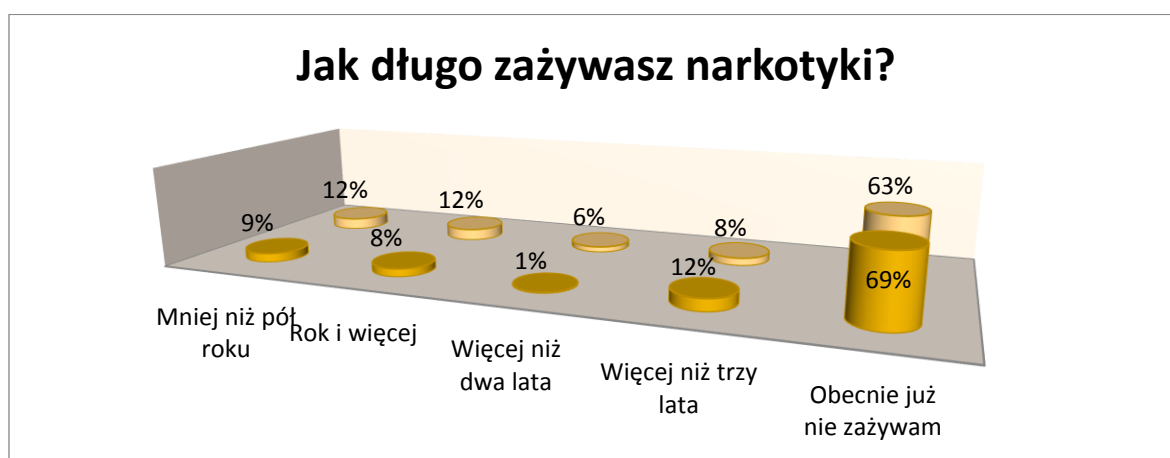
Następnie zapytano te osoby, które przyznają się do zażywania substancji psychotropowych, jak często to robią.

Wyk. 6.G.6. Częstotliwość kontaktów z narkotykami

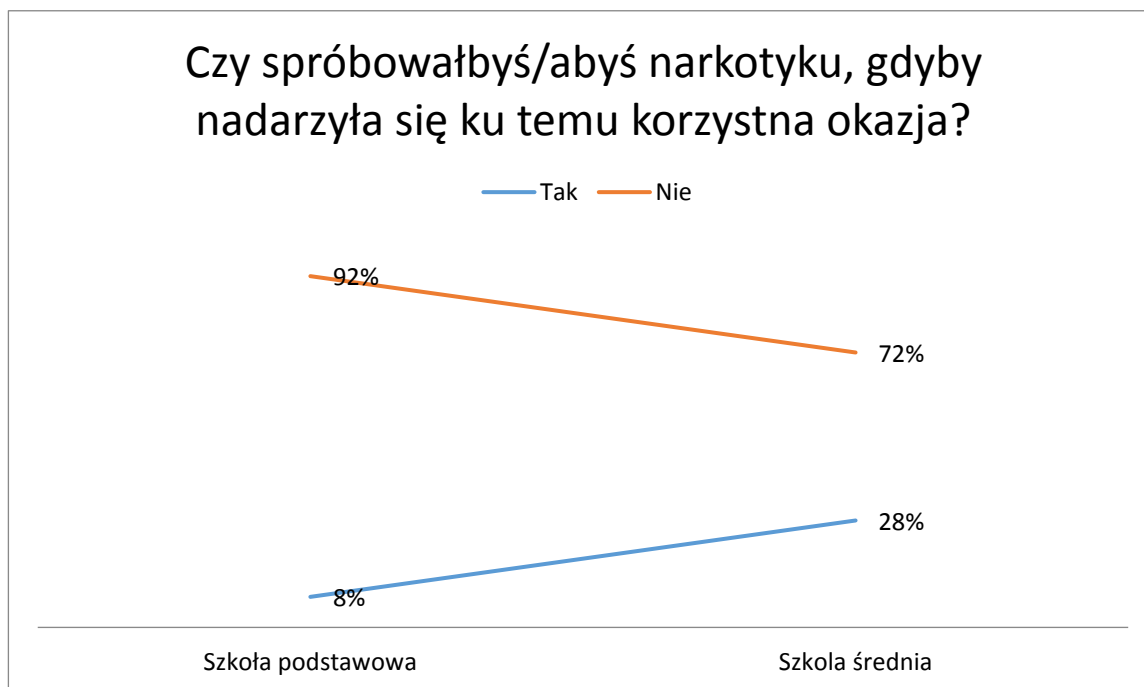
Kontakty uczniów z narkotykami najczęściej miały charakter epizodyczny, na tę odpowiedź wskazało 55% badanych uczniów szkół podstawowych oraz 42% uczniów szkół średnich. 25% uczniów szkół podstawowych oraz 10% uczniów szkół średnich uznało, że zdarza się to codziennie.

Następne pytanie dotyczyło okresu zażywania narkotyków. 69% oraz 63% wskazało, że już nie zażywa, ale aż 12% uczniów szkół podstawowych oraz 8% uczniów szkół średnich zażywa dłużej niż 3 lata. 1% oraz 6% więcej niż 2 lata, 8% oraz 12% rok i więcej. Mniej niż pół roku wskazało 9% uczniów szkół podstawowych oraz 12% uczniów szkół średnich.

Wyk. 6.G.7. Czas zażywania narkotyków

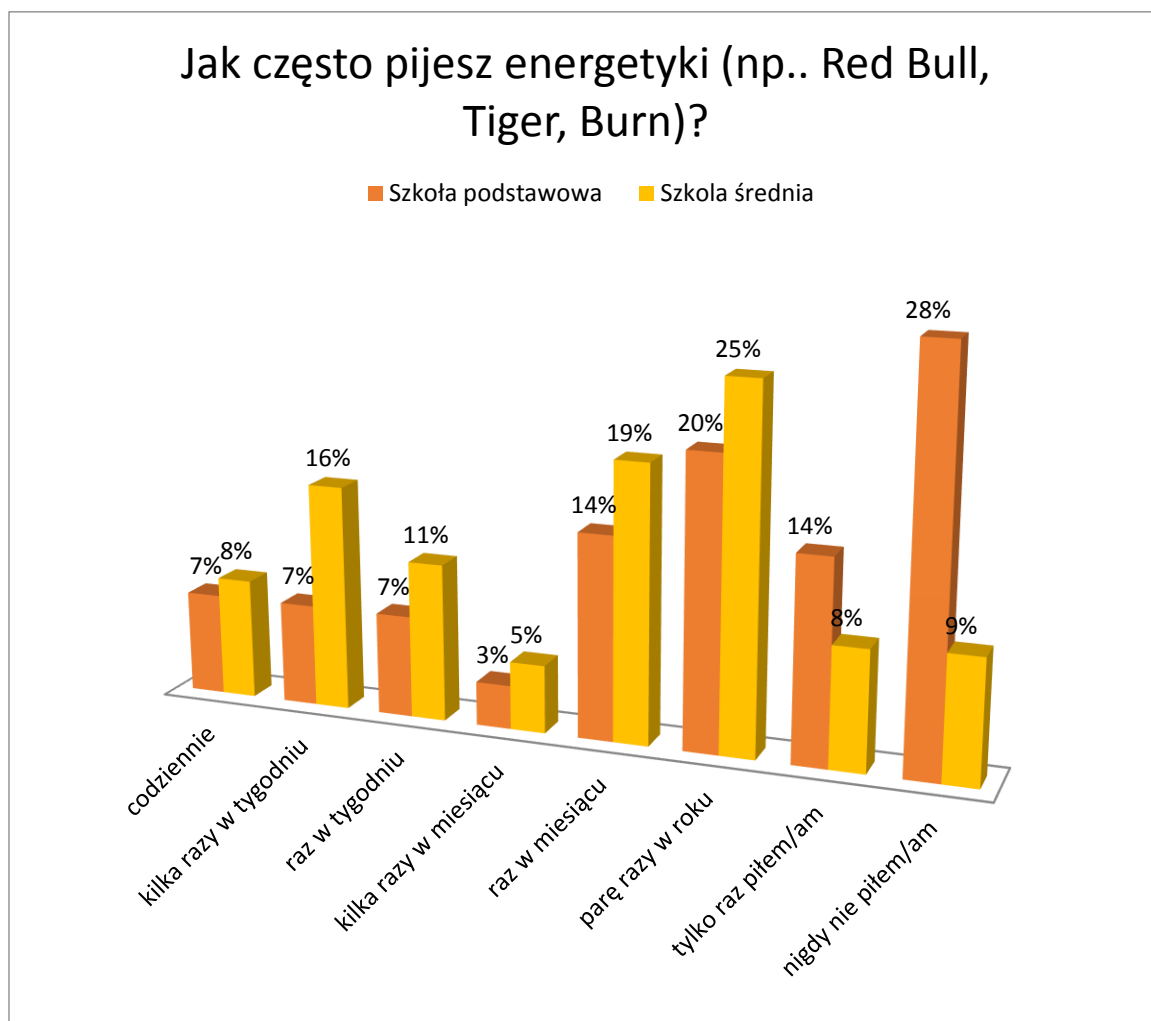
Kolejne pytanie dotyczyło gotowości młodzieży i ich chęci do spróbowania narkotyków i odpowiedzi na nie udzielili wszyscy badani uczniowie.

Wyk. 6.G.8. Osoby potencjalnie zagrożone

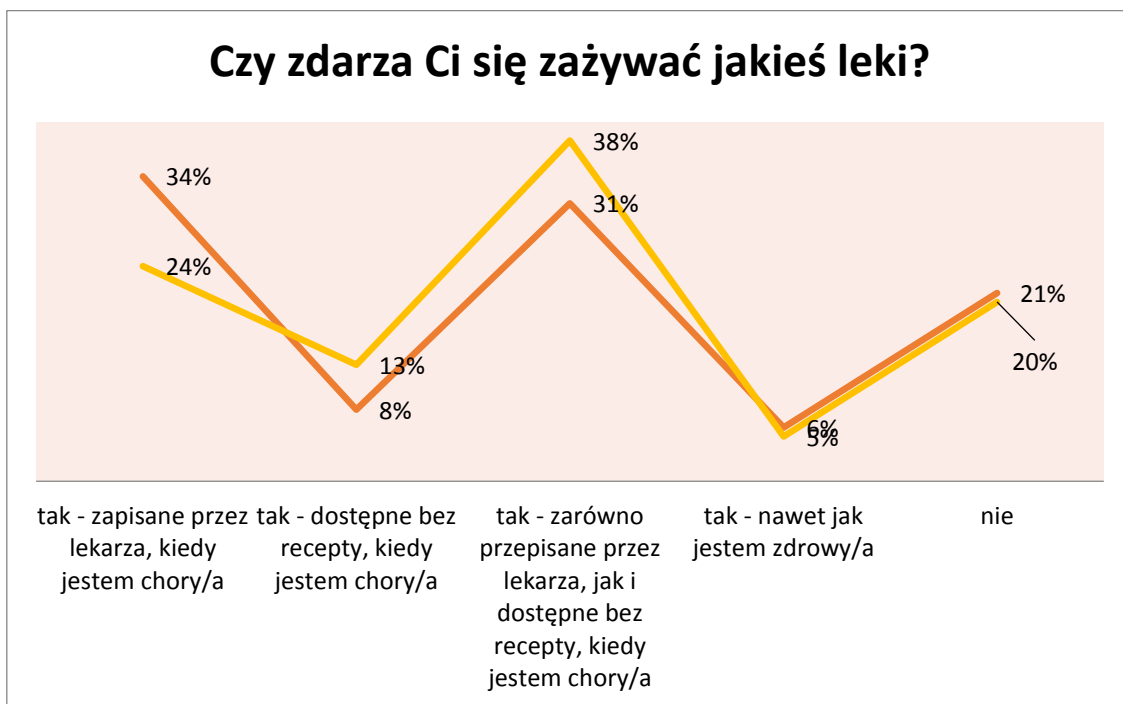
Zdecydowana większość, bo aż 92% uczniów szkół podstawowych oraz 72% uczniów szkół średnich nie spróbowałaby narkotyku, jeśli miało by okazję. Niestety aż 8% oraz 28% spróbowałaby.

Dodatkowo młodzież została zapytana, czy i jak często pije energetyki typu Red Bull, Tiger, Burn. Tylko 28% uczniów szkół podstawowych i 9% uczniów szkół średnich nigdy nie próbowała, a 7% oraz 8% pije je codziennie. 14% uczniów szkół podstawowych oraz 8% uczniów szkół średnich spróbowała ich tylko raz.

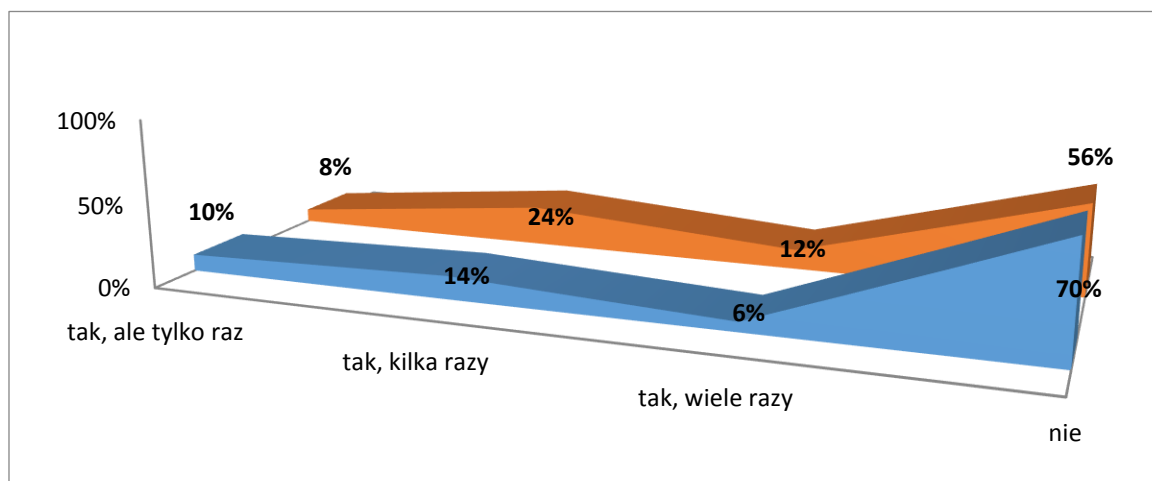
Wyk. 6.G.9. Częstotliwość picia energetyków

Większość uczniów szkół podstawowych Miasta Łomża zadeklarowało, że zażywa leki tylko przepisane przez lekarza, kiedy są chorzy (34%), 31% zażywa leki zarówno przepisane przez lekarza jak i dostępne bez recepty ale tylko jak jest chora. 6% zażywa leki niezależnie od stanu zdrowia. Uczniowie szkół średnich w większości korzystają z leków zarówno przepisanych przez lekarza jak i tych dostępnych bez recepty kiedy są chorzy (38%). 24% zażywa tylko leki przepisane przez lekarza kiedy są chorzy, a 13% zażywa leki dostępne bez recepty. 5% zażywa leki nawet, jeśli nie są chorzy.

Wyk. 6.G.10. Zażywanie leków

Kolejnym rodzajem uzależnienia mogą być gry, w których można wygrać pieniądze. Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych nie grała nigdy w takie gry, 10% spróbowało tylko raz. 14% grało kilka razy, a 6% wiele razy. Wśród uczniów szkół średnich 56% nigdy nie grała, 8% tylko raz, 24% grało kilka razy, a 12% grało wiele razy.

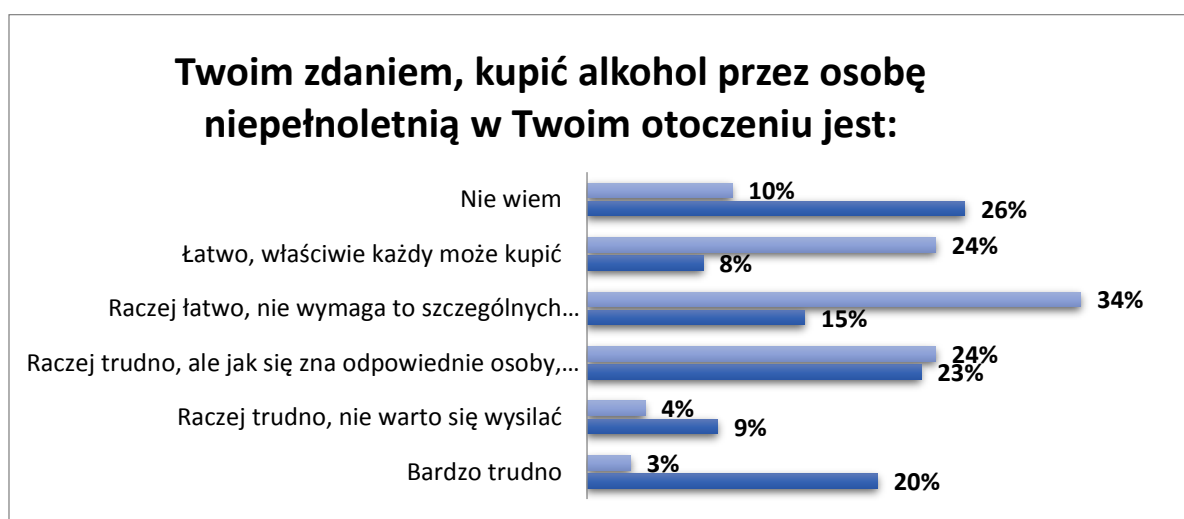

Wyk. 6.G.11. Granie na pieniądze

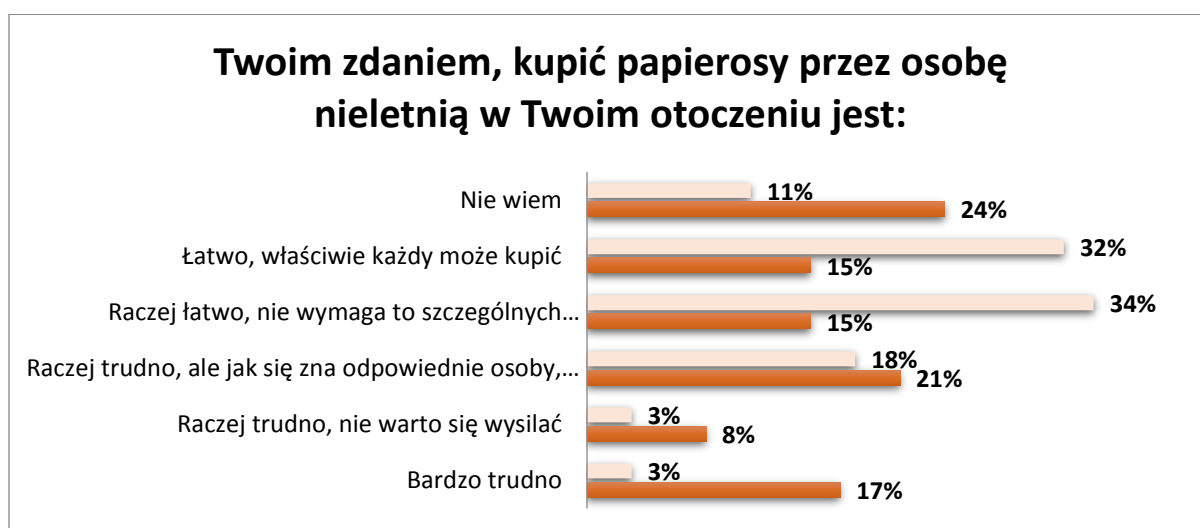
H. Dostępność używek oraz udział w działaniach profilaktycznych

Na obszarze Miasta Łomża zdecydowanie najpoważniejszym wyzwaniem w obszarze problemów społecznych jest alkohol. 29% uczniów szkół podstawowych oraz 82% uczniów szkół średnich ma za sobą inicjację alkoholową. Nie mniejszym problemem są papierosy, do których palenia przynajmniej raz przyznało się 26% oraz 69% badanych uczniów. Obie używki są dostępne dla nieletnich, choć powinny pozostawać niedostępne.

Skoro tyle z badanych osób próbowało już alkoholu i papierosów wydaje się, że dostęp do nich nie jest dla nich specjalnym utrudnieniem. Dlatego też zapytaliśmy młodzież, czy ich zdaniem łatwo jest kupić poszczególne używki.

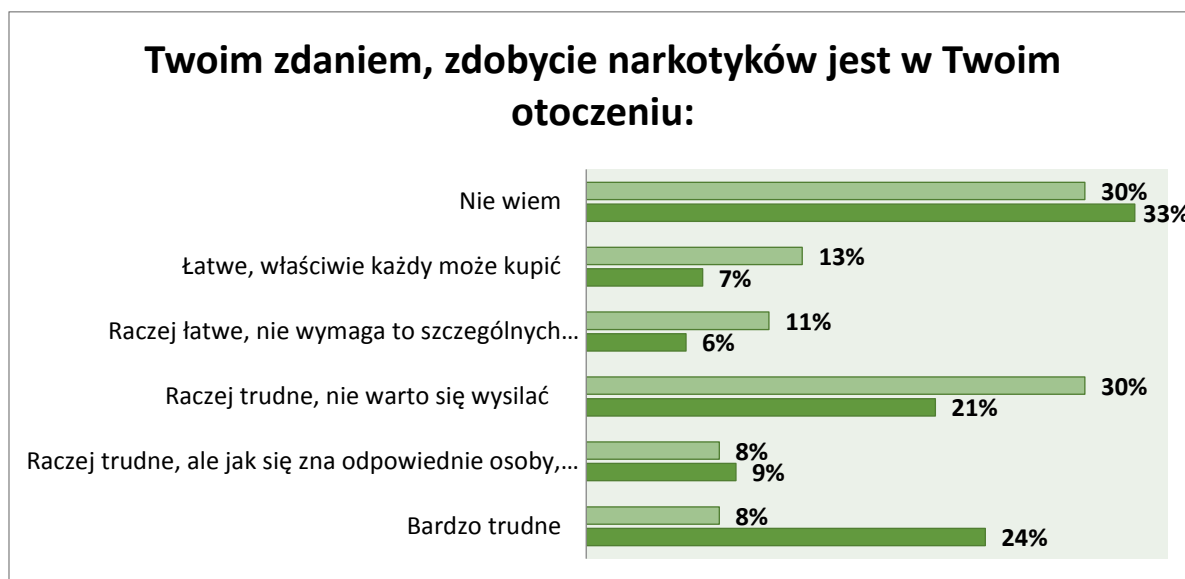

Wyk. 6.H.1. Dostępność alkoholu dla młodzieży

Wyk. 6.H.2. Dostępność papierosów dla młodzieży

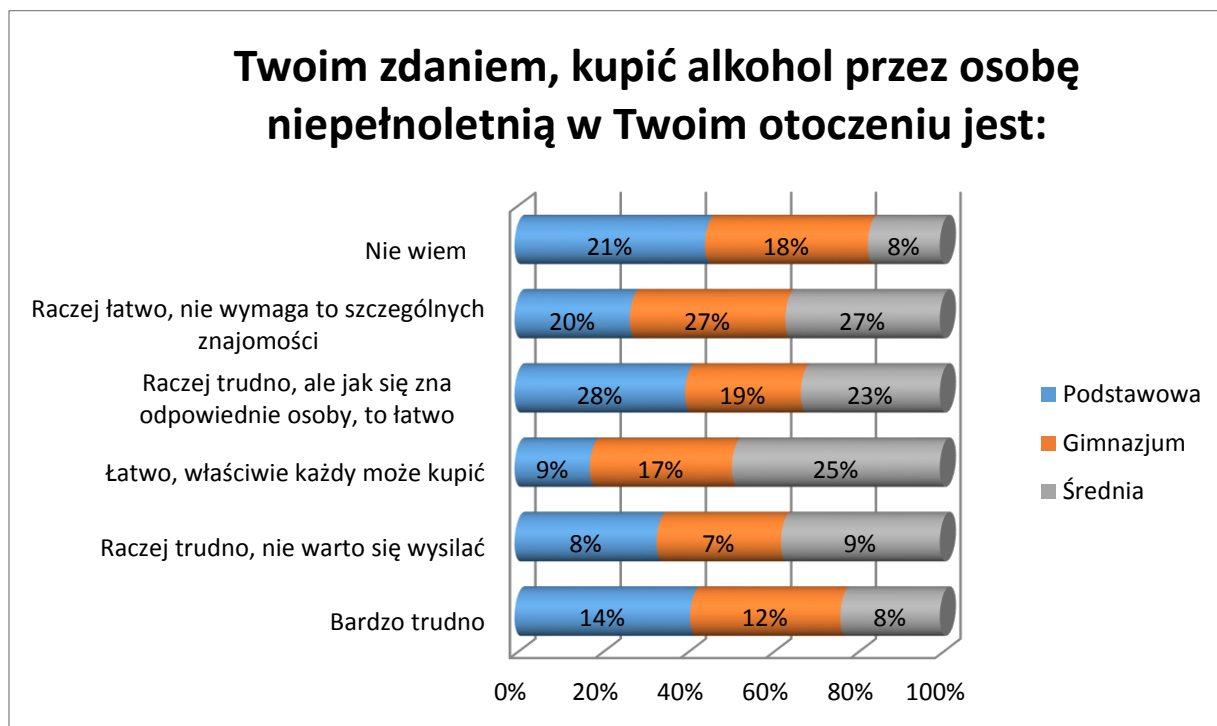

Wyk. 6.H.3. Dostępność narkotyków dla młodzieży

Zgodnie z opiniami badanej młodzieży w Mieście Łomża najłatwiej kupić papierosy – sumując odpowiedzi łatwo i raczej łatwo uzyskujemy informację, że dla 30% uczniów szkół podstawowych oraz 66% uczniów szkół średnich zakupy takie nie stanowią potencjalnie większego problemu, gdy zaś uzupełnimy tę wartość o osoby uznające, że mając odpowiednie „znajomości” również można się w papierosy zaopatrzyć okazuje się, że zakup papierosów jest możliwy dla 51% oraz 84% tych, którzy wzięli udział w badaniu. Wśród deklaracji, że papierosy jest zdobyć „łatwo” i „raczej łatwo” w poprzednim badaniu najczęściej było uczniów szkół średnich (60%). Jeśli chodzi o gimnazjalistów odsetek ten wynosił 56%. Aż 44% uczniów szkół podstawowych uważało, że papierosy na terenie miasta zdobyć jest łatwo.

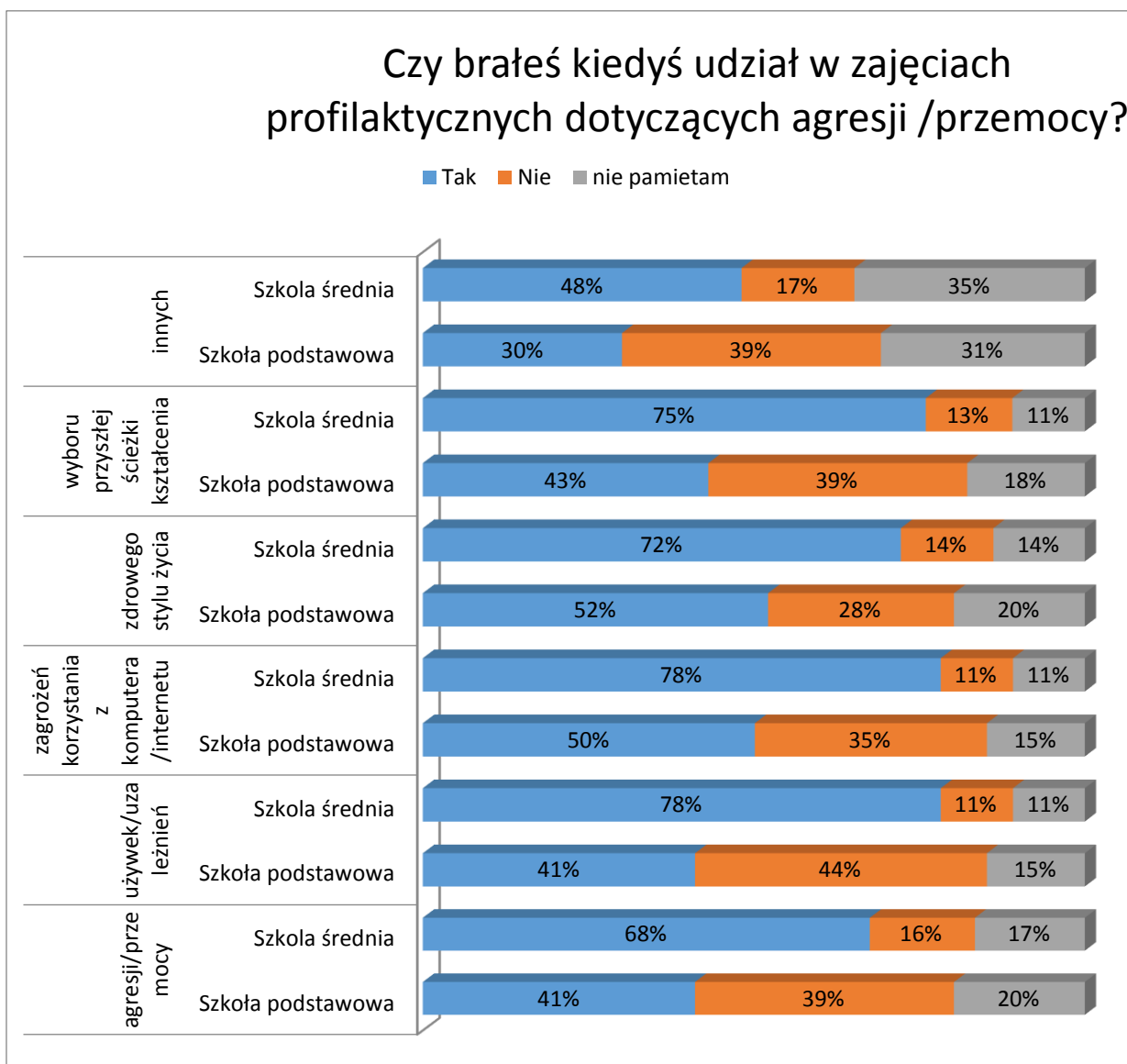
Zakup alkoholu jest dla młodzieży równie łatwy – 23% uczniów szkół podstawowych oraz 58% uczniów szkół średnich uznaje, że nie powinno mieć z tym problemu, dodatkowe 23% oraz 24% w przypadku chęci zakupu musiałyby się odwołać do odpowiednich znajomości. Są to wyniki bardzo niepokojące, każące bliżej przyjrzeć się przestrzeganiu procedur sprzedaży w punktach, gdzie alkohol i papierosy są dostępne. W latach poprzednich dane przedstawiały się następująco. Wśród deklaracji, że alkohol jest zdobyć „łatwo” i „raczej trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby, to łatwo” było najczęściej uczniów szkoły średniej (48%). Jeśli chodzi o gimnazjalistów odsetek ten wynosił 36%. Można więc stwierdzić, że w młodszych klasach wskaźnik się zmniejszył, natomiast w średnich szkołach się podniósł w porównaniu do 2016 niemal do poziomu z roku 2014.

Wyk. 6.H.4. Zakup alkoholu – diagnoza 2016

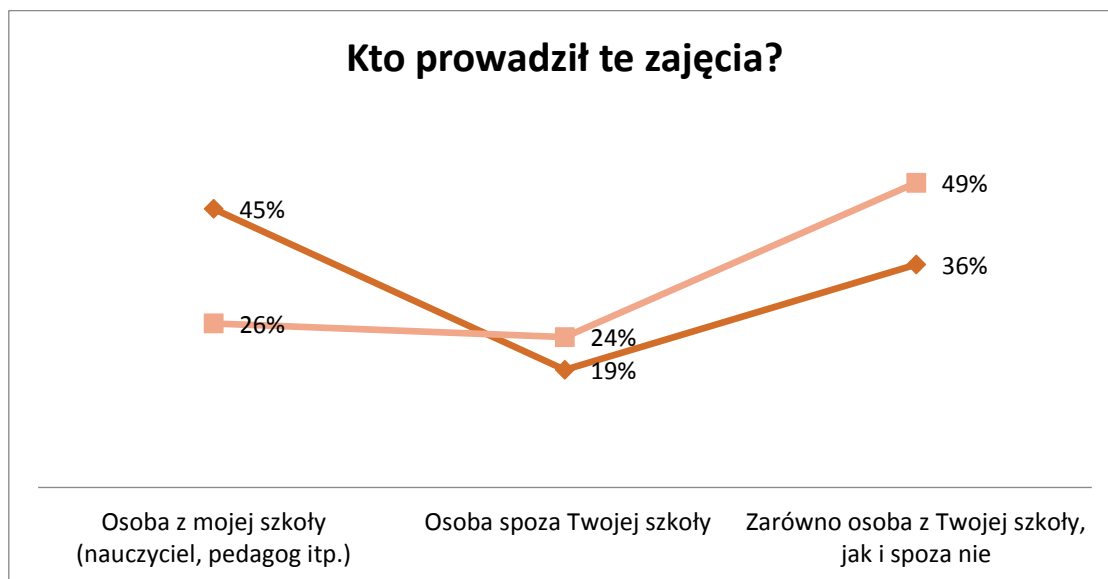
Warto zwrócić uwagę, że pomimo braku jakiegokolwiek legalnej dostępności oraz znacząco mniejszego zainteresowania, nadal spora część ankietowanej młodzieży uważa, że zakup narkotyków jest dosyć łatwy – 13% uczniów szkół podstawowych oraz 24% uczniów szkół średnich. 21% oraz 30% badanych uważa, że jest na tyle trudny, że nie warto się wysilać, a 24% oraz 8%, że bardzo trudno. Dane z poprzedniej diagnozy przedstawiały się następująco. Wśród deklaracji, że narkotyki jest zdobyć „łatwo” i „raczej łatwo” 21% gimnazjalistów wskazało te odpowiedzi. Nieco mniej, bo 17% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uważało, że narkotyki nie są trudnym towarem do zdobycia. Niepokojący był odsetek dzieci ze szkół podstawowych, który wynosił aż 12%.

Ograniczanie dostępności (podaży) to jednak tylko jeden z czynników jakie mogą przyczynić się do ograniczenia problemów społecznych. Kolejnym jest ograniczanie popytu. Dlatego też zapytaliśmy o udział w zajęciach profilaktycznych, prowadzące je osoby oraz zadowolenie z udziału w tych zajęciach.

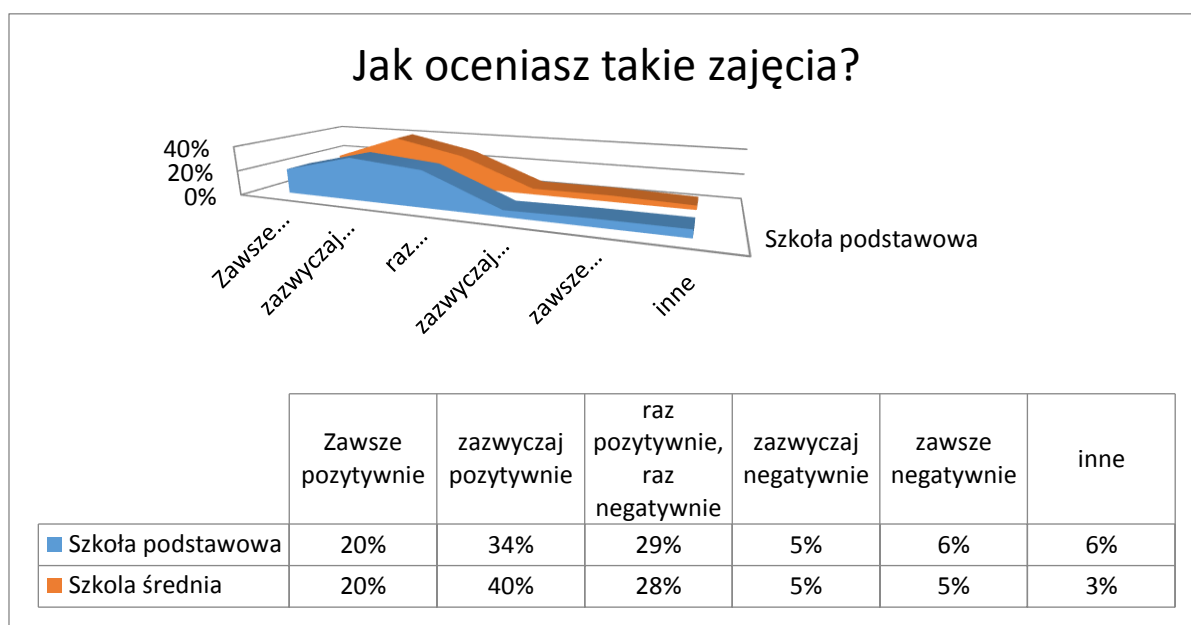
Wyk. 6.H.5. Uczestnictwo w zajęciach profilaktycznych

Z odpowiedzi można wnioskować, że znaczna część uczniów szkół podstawowych uczestniczyła w zajęciach profilaktycznych – najwięcej w obszarze zdrowego stylu życia (52% uczniów) oraz zagrożeń korzystania z komputera/internetu (50%). Zajęcia z zakresu używek/uzależnień oraz agresji/przemocy objęły po 41% uczniów, 43% uczestniczyło na zajęciach poruszających tematykę związaną z wyborem przyszłej ścieżki kształcenia. Wśród uczniów szkół średnich po 78% badanych uczestniczyło w zajęciach z zakresu zagrożeń korzystania z komputera/internetu oraz używek/uzależnień. 75% uczestniczyło w zajęciach na temat wyboru przyszłej ścieżki kształcenia, a 72% zdrowego stylu życia. 68% uczniów uczestniczyło w zajęciach na temat agresji/przemocy.

Wyk. 6.H.6. Prowadzący zajęcia profilaktyczne

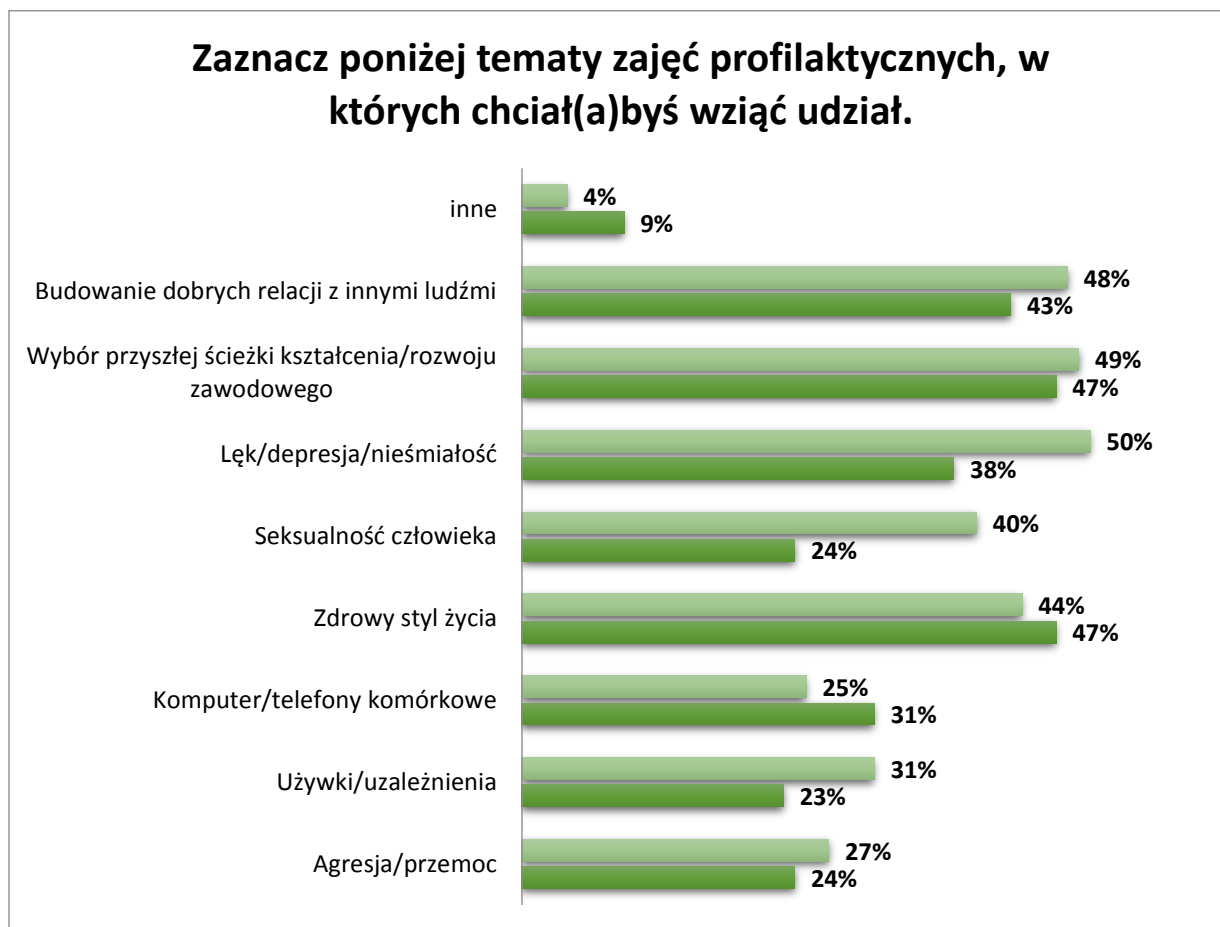
Największa liczba badanych uczniów szkół podstawowych stwierdziła, że zajęcia prowadziły osoby ze szkoły respondentów (45% uczniów). Zajęcia prowadzone łącznie przez osoby spoza szkoły w której uczą się respondenci oraz osoby z niej stanowiły 36%, zaś 19% osoby spoza tych placówek. Większość uczniów szkół średnich uznała, że zajęcia były prowadzone zarówno przez osoby ze szkoły jak i spoza niej (49%). Według 26% zajęcia prowadziły osoby ze szkoły ankietowanych, a 24% uważa, że były to osoby spoza szkoły.

Wyk. 6.H.7. Ocena zajęć profilaktycznych realizowanych na terenie Miasta

Zajęcia profilaktyczne były oceniane przez uczniów pozytywnie, niezależnie od szkoły – 34% uczniów szkół podstawowych oraz 40% uczniów szkół średnich uznało je zazwyczaj za ciekawe, a zawsze

ciekawe – po 20%. Z kolei po 5% badanych oceniło zajęcia na zazwyczaj negatywne, a zawsze negatywne 6% oraz 5%.

Wyk. 6.H.8. Preferencje tematyczne dotyczące przyszłych działań profilaktycznych

Jako najbardziej oczekiwane tematy uczniowie uznali: wybór przyszłej ścieżki zawodowej (47% uczniów szkół podstawowych oraz 49% uczniów szkół średnich), zdrowy styl życia (47% oraz 44%) i budowanie dobrych relacji z innymi ludźmi (43% oraz 48%). Są to więc tematy, które poruszają bieżące problemy, z jakimi w życiu mierzą się młodzi ludzie.

Zainteresowania uczniów wydają się być świadome i właściwie ukierunkowane. Najmniej uczniów było zainteresowanych zajęciami z zakresu używek, agresji i przemocy oraz seksualności człowieka. Może to być wynikiem przesytu tymi tematami.

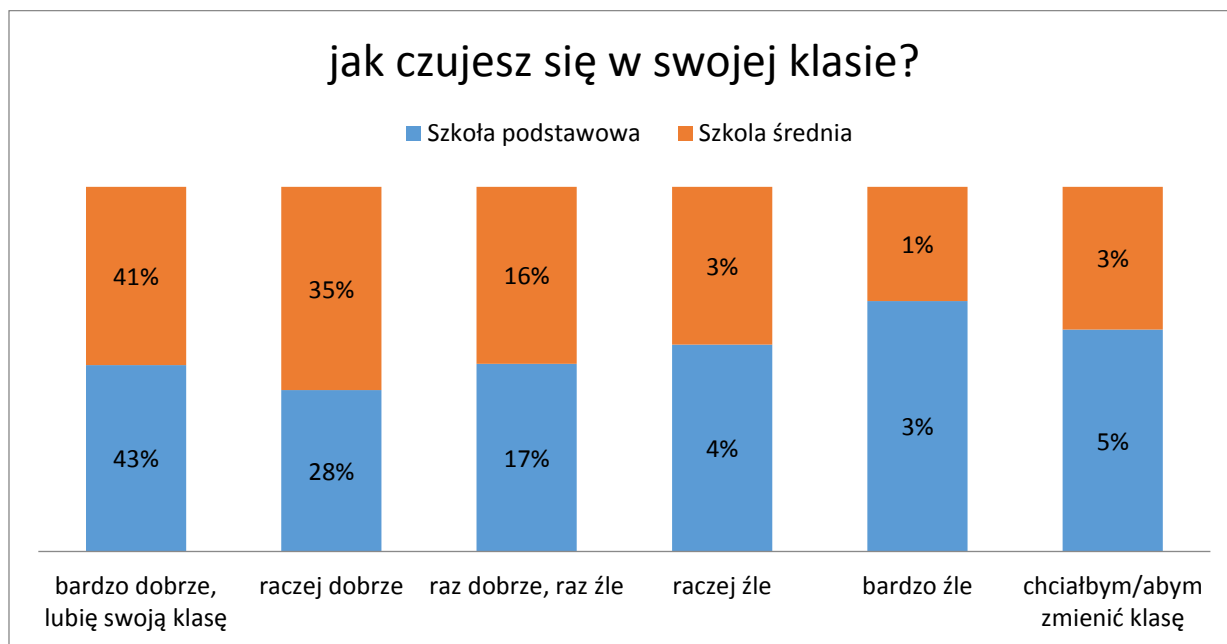
Na pytanie z kim ankietaowani chcieliby mieć takie zajęcia, większość odpowiedziała, że z osobą spoza szkoły – 48% uczniów szkół podstawowych oraz 74% uczniów szkół średnich. 30% oraz 15% chciałoby mieć zajęcia ze swoim wychowawcą, 20% oraz 22% z pedagogiem/psychologiem, a 14% uczniów szkół podstawowych oraz 9% uczniów szkół podstawowych z innym nauczycielem.

Wyk. 6.H.9. Osoba prowadząca zajęcia profilaktyczne

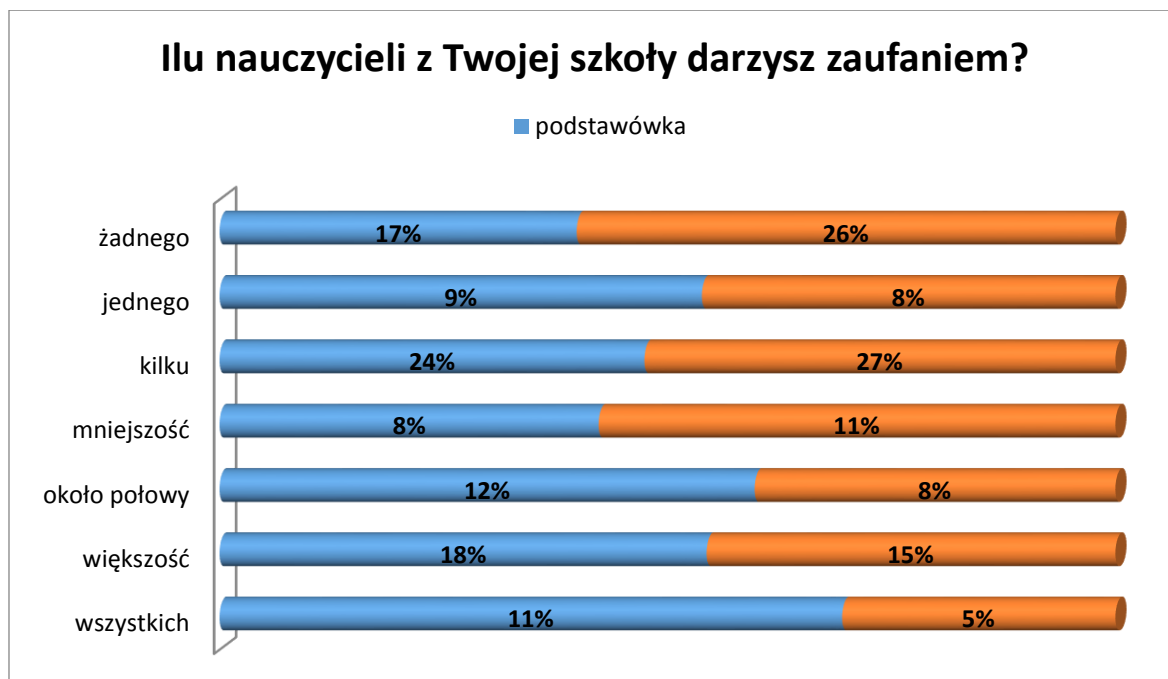
I. Samopoczucie w szkole oraz kontakty z innymi ludźmi.

W ostatniej części uczniowie zostali zapytani jak się czują w swojej klasie. Prawie połowa czuje się bardzo dobrze i lubi swoją klasę (43% uczniów szkoły podstawowej oraz 41% uczniów szkoły średniej), 28% oraz 35% czuje się raczej dobrze. Raczej źle czuje się 4% oraz 3% badanych, a bardzo źle 3% oraz 1%. Aż 5% uczniów szkół podstawowych oraz 3% uczniów szkół średnich chciałaby zmienić klasę.

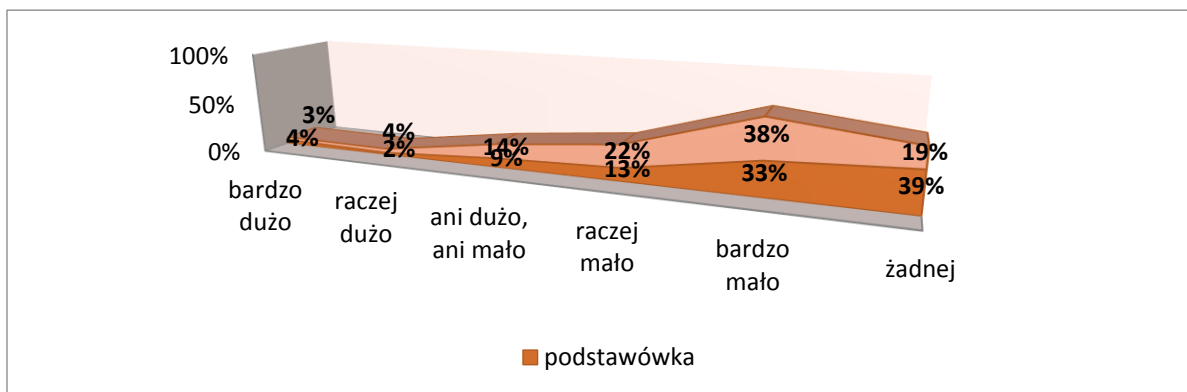
Wyk. 6.I.1. Samopoczucie w klasie

Spora część uczniów ma zaufanie do kilku swoich nauczycieli (24% uczniów szkół podstawowych oraz 27% uczniów szkół średnich), 18% oraz 15% do większości. 17% uczniów szkół podstawowych oraz 26% uczniów szkół średnich nie ufa żadnemu nauczycielowi, 9% oraz 8% ma zaufanie do jednego. Tylko 11% uczniów szkół podstawowych oraz 5% uczniów szkół średnich darzy zaufaniem wszystkich nauczycieli.

Wyk. 6.I.2. Samopoczucie w klasie

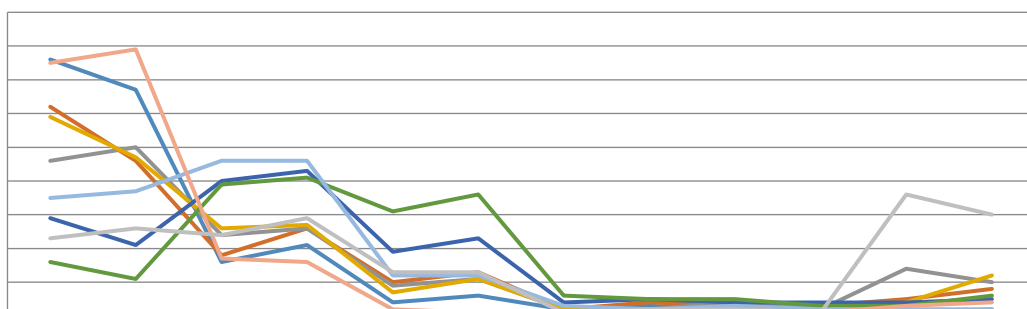
Kolejne pytanie dotyczyło nieobecności w tym roku szkolnym. Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych ma ich mało (39% nie ma żadnej, 33% bardzo mało, a 13% raczej mało). 9% umiarkowanie, a 2% ma raczej dużo i 4% bardzo dużo. Wśród uczniów szkół średnich tylko 19% nie ma żadnej nieobecności. 38% ma bardzo mało, 22% ma raczej mało. Ani dużo, ani mało ma 14% ankietowanych, 4% raczej dużo, a 3% ma ich bardzo dużo.

Wyk. 6.1.3. Nieobecności w tym roku szkolnym

Ostatnie pytanie dotyczyło oceny stosunków z innymi ludźmi.

Jak oceniasz stosunki z innymi ludźmi?

	Podst. bardzo dobrze	Średnia	Podst. raczej dobrze	Średnia	Podst. średnio	Średnia	Podst. raczej źle	Średnia	Podst. bardzo źle	Średnia	Podst. nie dotyczy	Średnia
matka	76%	67%	16%	21%	4%	6%	2%	3%	2%	1%	1%	2%
ojciec	62%	46%	18%	26%	10%	13%	2%	4%	3%	3%	5%	8%
rodzeństwo	46%	50%	24%	26%	9%	11%	2%	2%	4%	2%	14%	10%
dziadkowie	59%	47%	26%	27%	7%	11%	2%	2%	2%	1%	4%	12%
wychowawca klasy	29%	21%	40%	43%	19%	23%	4%	5%	4%	4%	4%	5%
inni nauczyciele	16%	11%	39%	41%	31%	36%	6%	5%	5%	3%	3%	6%
koledzy i koleżanki z klasy	35%	37%	46%	46%	12%	12%	3%	2%	3%	2%	2%	2%
przyjaciele	75%	79%	17%	16%	2%	1%	1%	0%	2%	1%	3%	4%
znajomi z internetu	23%	26%	24%	29%	13%	13%	1%	2%	2%	1%	36%	30%

Wyk. 6.1.4. Ocena kontaktów międzyludzkich

Najlepszy kontakt uczniowie mają ze swoimi Mamami – bardzo dobry 76% uczniów szkół podstawowych, a 67% uczniów szkół średnich, raczej dobry 16% oraz 21%. Na drugim miejscu są przyjaciele – bardzo dobry kontakt utrzymuje z nimi 75% oraz 79% badanych, a 17% oraz 16%% raczej dobry. Z Tata, dziadkami oraz rodzeństwem jak widać również ankietowani nie mają większego problemu. Raczej dobry kontakt uczniowie mają z wychowawcami, innymi nauczycielami oraz kolegami z klasy.

J. Podsumowanie i wnioski

Młodzi mieszkańcy Miasta Łomża postrzegają problemy przed jakimi stoi lokalna społeczność w następujący sposób:

- Wolny czas młodzież wykorzystuje głównie na korzystanie z komputera. Wysoko plasują się również spotkania z rówieśnikami i uprawianie sportu.
- 48% uczniów szkół podstawowych oraz 32% uczniów szkół średnich spędza przy komputerze 1-3 godzin dziennie, a 22% oraz 31% spędza przed komputerem 3-5 godzin, co może być przyczyną do niepokoju. Wskazuje to, że warto wspierać młodych ludzi w możliwie jak najbardziej zrównoważonym wykorzystywaniu komputerów i Internetu. Wskazane jest również podjęcie działań profilaktycznych w tym obszarze. Szczególnie, że spora część badanych (57% uczniów szkół podstawowych oraz 65% uczniów szkół średnich) deklaruje doświadczenia przemocy w Internecie. To dodatkowo wzmacnia rekomendację o prowadzeniu działań na rzecz bezpiecznego korzystania z sieci.
- Problem przemocy jest obecny nie tylko w świecie wirtualnym. Pewna część uczniów deklaruje brak poczucia bezpieczeństwa w szkole. Jednak 73% uczniów szkół podstawowych oraz 86% uczniów szkół średnich czuje się w niej bezpiecznie.
- Badana młodzież darzy dorosłych zaufaniem, w tym nauczycieli, o czym świadczy fakt, że w przypadku zaobserwowania negatywnych, agresywnych zachowań, spory odsetek zwróciłby się właśnie do nich o pomoc. Niepokojącym może być jednak fakt, że 11% uczniów szkół podstawowych oraz 12% uczniów szkół średnich nie zrobi nic w przypadku wystąpienia konfliktu.
- Relacje w domu badani określają zazwyczaj jako bardzo dobre i dobre, większa część rodziców badanych uczniów radzi sobie z wychowaniem dzieci bez uciekania się do

stosowania kar. 51% uczniów szkół podstawowych oraz 34% uczniów szkół średnich rodziców ogranicza się do różnego rodzaju zakazów, jednak wśród badanej próby zdarzają się również osoby, które zostały pobite przez rodziców.

- Pod względem teoretycznej znajomości alkoholu oraz skutków jego nadużywania młodzi mieszkańcy wykazują sporą wiedzę, co może wynikać z ilości zajęć profilaktycznych przeprowadzanych w szkołach. Mimo to jednak aż 32% uczniów szkół podstawowych oraz 35% uczniów szkół średnich określiło jako prawdziwe zdanie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”.
- Mimo wiedzy teoretycznej alkohol jest obecny w środowisku młodzieży. 54% uczniów szkół podstawowych oraz 96% uczniów szkół średnich zna takie osoby, które spożywają alkohol, a 10% oraz 65% badanych twierdzi, że pije niemal większość ich znajomych.
- 29% młodych ludzi uczących w szkołach podstawowych oraz 82% uczniów szkół średnich próbowało już osobiście alkoholu. 33% oraz 11% z tej liczby to osoby, które pierwszy kontakt z alkoholem deklarują przed 12 rokiem życia. Pomimo rozpowszechnionej profilaktyki, wielu zajęć teoretycznych czy kontroli, jakiej zwykle poddawane są młode osoby przez rodziców i opiekunów, bardzo duży odsetek badanej młodzieży nie zachowuje abstynencji do pełnoletności. Spora część badanych doświadczyła już stanu upojenia alkoholowego. w dodatku część z nich deklaruje łatwość zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie. Należałoby więc przede wszystkim ograniczyć dostęp młodych ludzi do tego typu substancji i być może zmienić sposób i zakres materiału w przeprowadzanych zajęciach profilaktycznych. Równie ważne jest zaangażowanie rodziców i uświadomienie im, jakie negatywne skutki może mieć społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młodzież.
- Największa liczba uczniów szkół podstawowych pierwszy raz napiła się alkoholu w domu, tak twierdzi 52% badanych, natomiast wśród uczniów szkół średnich 46% ankietowanych pierwszy raz alkoholu spróbowało na wakacjach. Alkohol po raz pierwszy bardzo często jest również pity na wakacjach.
- 26% uczniów szkół podstawowych oraz 69% uczniów szkół średnich biorących udział w badaniu paliło papierosy, a 37% oraz 59% uważa że jest to modne (w tym palenie e-papierosów). Podobnie jak w przypadku alkoholu, młodzież wskazuje na łatwość samodzielnego zakupu wyrobów tytoniowych oraz sama wykazuje zainteresowanie spróbowaniem papierosów.

- Tak wysokie wartości spożytego alkoholu czy papierosów nakazują czujność pod kątem przestrzegania zasad związanych z niesprzedawaniem obu tych kategorii produktów nieletnim.
- 81% badanych uczniów szkół podstawowych oraz 65% uczniów szkół średnich oświadczyło, że nie zna osób, które rozprowadzają narkotyki. 5% oraz 4% deklaruje, że takie osoby znajdują się w ich szkolnym środowisku. 7% oraz 29% badanych deklaruje, że ma za sobą pierwszy kontakt z narkotykami. Najpopularniejszym narkotykiem podobnie jak w całym kraju a nawet Europie jest marihuana. Jej używanie deklaruje 3% uczniów szkół podstawowych oraz 24% uczniów szkół średnich (która kiedykolwiek próbowała użyvek).
- Dostęp do narkotyków, zmniejszony zakres kontroli a także panujące wśród młodzieży przekonanie o braku szkodliwości używania marihuany są największymi czynnikami ryzyka.
- Młodzież wskazywała na łatwość dostępu do zakupu zarówno papierosów, alkoholu jak i narkotyków. Konieczne są więc działania, które ją ograniczą.
- Pomimo działań Miasta w dziedzinie profilaktyki w szkołach, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z jej zainteresowaniami. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia z pewnością są częścią profilaktyki.
- Większość uczniów ma zaufanie do nauczycieli ze swojej szkoły, a w swojej klasie czuje się dobrze. Niestety, 5% uczniów szkół podstawowych oraz 3% uczniów szkół średnich chciałoby zmienić swoją klasę.
- Stosunki z innymi ludźmi młodzież ocenia na dobre, najlepsze kontakty mają z Rodzicami, Dziadkami i przyjaciółmi.

Zalecenia dla Miasta Łomża:

- Należy ograniczyć dostęp młodych ludzi do substancji takich jak alkohol czy papierosy i być może zmienić sposób i zakres materiału w przeprowadzanych zajęciach profilaktycznych.
- Konieczne jest zwiększenie zaangażowania rodziców i uświadomienie im, jakie negatywne skutki może mieć społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młodzież.
- Ponieważ młodzi ludzie spędzają znaczną część wolnego czasu korzystając z komputera i Internetu, należy zwrócić szczególną uwagę na uświadomienie im jakie zagrożenia są z nimi związane.
- Konieczne jest prowadzenie wśród rodziców i dorosłych mieszkańców Miasta akcji przeciwko stosowaniu przemocy wobec dzieci. Ponieważ problem ten na terenie Miasta występuje, powinno się również uczyć na niego nauczycieli, którzy w momencie, kiedy mają podejrzenia, że w stosunku do uczniów może być stosowana przemoc, powinni w odpowiedni sposób reagować.
- Pomimo działań w dziedzinie profilaktyki w szkołach, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z jej zainteresowaniami. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia z pewnością są częścią profilaktyki.

7. Punkty sprzedaży

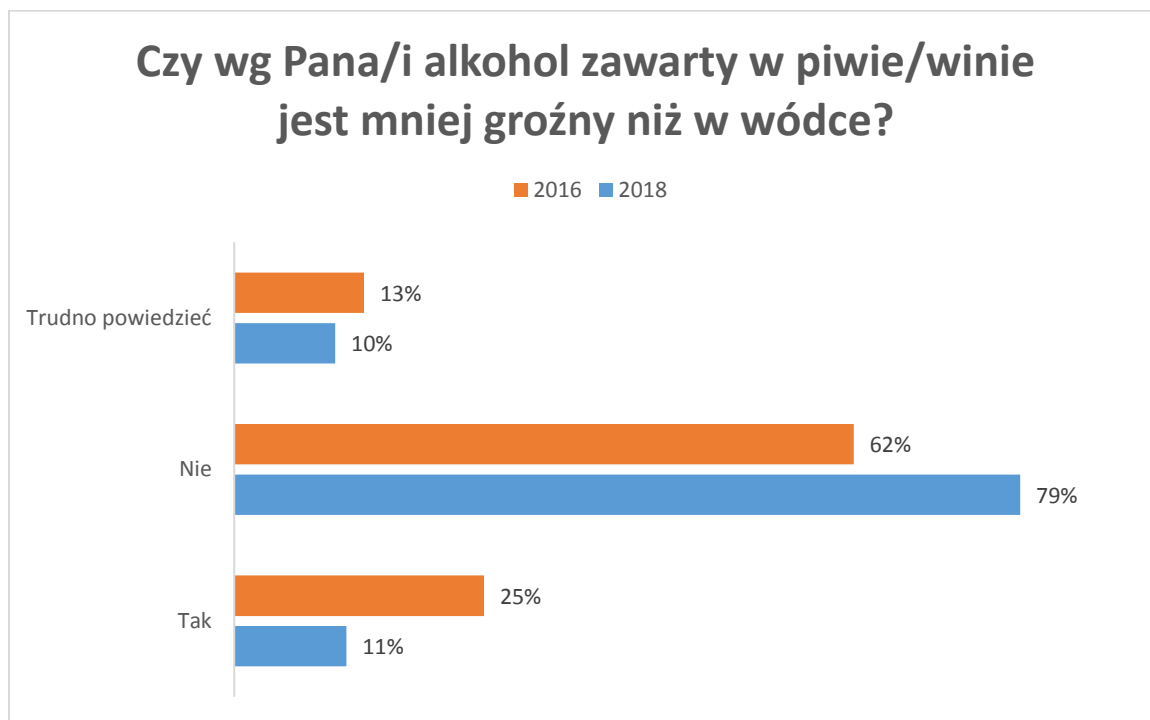
A. Opis badanej próby

W przeprowadzonym badaniu udział wzięło 100 osób z 86 punktów sprzedaży. Byli to sprzedawcy z terenu Miasta Łomża, w zróżnicowanym wieku oraz z wykształceniem średnim lub wyższym. Zebrane pytania, które znalazły się w ankiecie przeprowadzonej w punktach sprzedaży, miały na celu ukazanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych wobec tak ważnych zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim;
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym;
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży;
- awantury i bójki wywołane przez osoby nietrzeźwe lub spożywające alkohol.

B. Wyniki badania

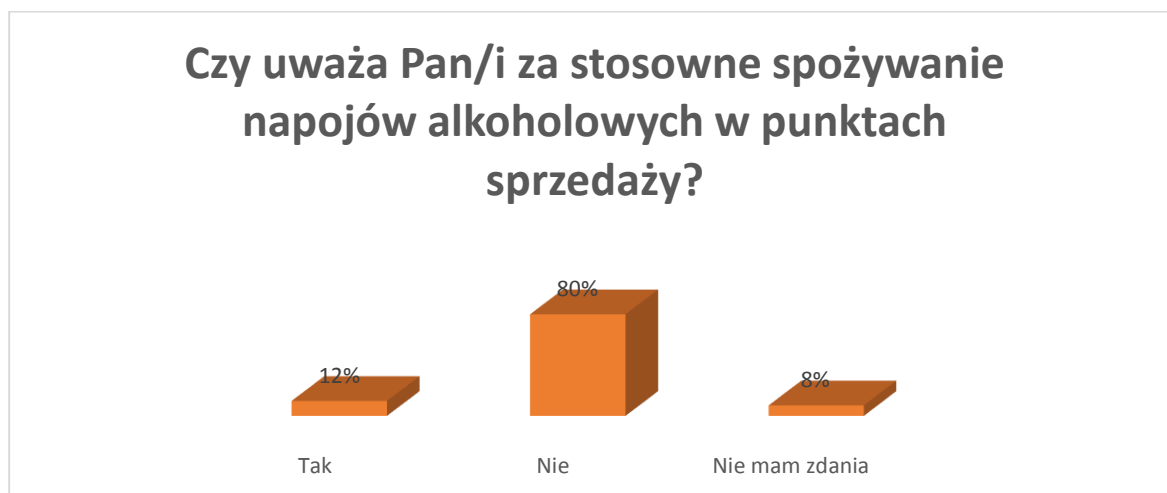
Pierwsze pytanie skierowane do sprzedawców dotyczyło zawartości alkoholu w takich napojach jak piwo, wino oraz wódka. Zapytaliśmy ankietowanych, czy ich zdaniem alkohol zawarty w piwie lub winie jest mniej groźny niż alkohol zawarty w wódce. 79% sprzedawców, odpowiedziało, że „nie”. 11% ankietowanych jest zdania, że alkohol w piwie, czy winie jest mniej groźny niż ten w wódce. W porównaniu do diagnozy z 2016 można zauważyć, że świadomość badanych jest większa.

Wyk. 7.1. Czy wg Pana/Pani alkohol zawarty w piwie/winie jest mniej groźny niż w wódce?

Każdy napój alkoholowy, bez względu na rodzaj, zawiera tę samą substancję. Jediną różnicą jest jej stężenie. Mimo, że piwo zawiera mniejsze stężenie alkoholu niż wódka to należy pamiętać, iż nadal jest to ta sama substancja, która ma taki sam wpływ na organizm człowieka. Większa ilość alkoholu zawarta w wódce powoduje tylko szybsze wprowadzenie się w stan upojenia alkoholowego niż ilość alkoholu zawarta w winie lub piwie, ale bez względu na rodzaj alkoholu należy pamiętać, iż jego nadmierne spożycie jest niebezpieczne i może prowadzić do uzależnienia.

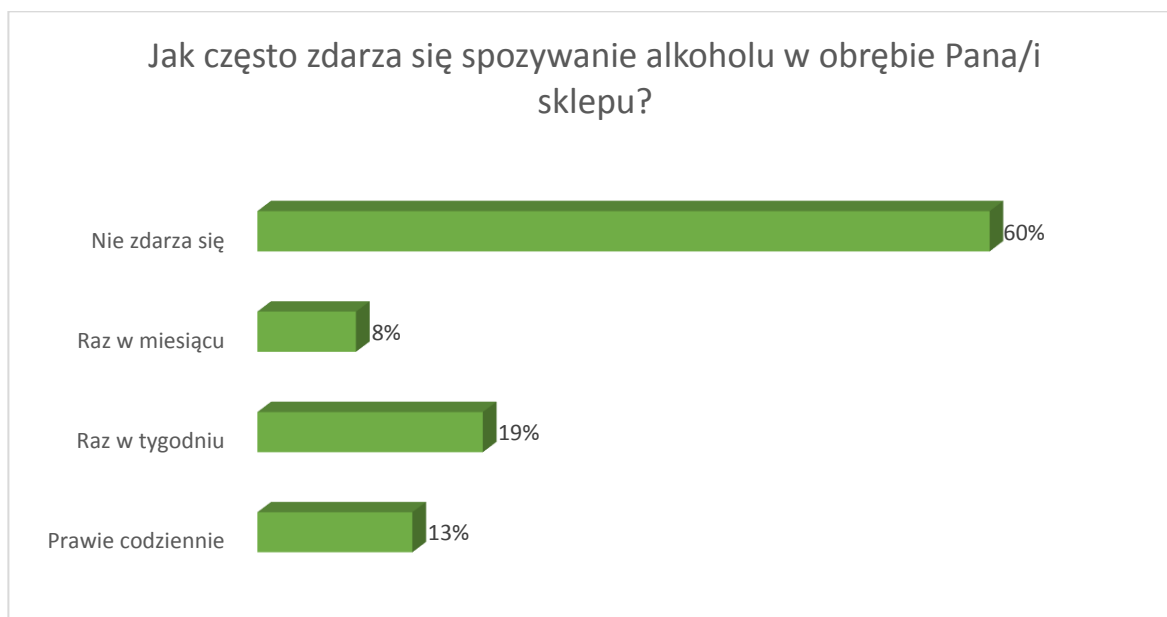
Drugie pytanie zadane przez nas sprzedawcom brzmiało: czy uważasz za stosowne spożywanie napojów alkoholowych w punktach sprzedaży? 12% uważa, że jak najbardziej. 80% ankietowanych nie zgadza się na spożywanie w punktach sprzedaży. Wyniki są niemal identyczne jak w roku 2016 – kolejno 13% i 81%.

Wyk. 7.2. Czy uważa Pan/i za stosowne spożywanie napojów alkoholowych w punktach sprzedaży?

W nawiązaniu do poprzedniego pytania i udzielonych na nie odpowiedzi, zapytaliśmy sprzedawców, jak często zdarza się spożywanie alkoholu przez klientów na terenie ich sklepów.

60% ankietowanych stwierdziło, że taka sytuacja nie zdarza się w ogóle, 8%, że raz w miesiącu, 19% raz w tygodniu a aż 13% obserwuje spożywanie alkoholu na terenie sklepu codziennie. Należy zwrócić uwagę na fakt, że wielu sprzedawców często i tak nie przyznaje się do takich sytuacji, chociaż mają one miejsce w ich sklepach.

Wyk. 7.3. Jak często zdarza się spożywanie alkoholu w obrębie Pana/Pani sklepu/lokalu?

Kolejne pytanie, na które odpowiedzieli sprzedawcy dotyczyło osób spożywających alkohol. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią jakiegokolwiek zagrożenie dla innych ludzi. 66% sprzedawców odpowiedziało, że takie osoby w jakiś sposób zagrażają innym osobom w ich otoczeniu. To o 22% więcej niż w roku 2016. 21% ankietowanych było odmiennego zdania. Warto zauważyć, że mocno zmniejszyła się liczba osób, które nie miały zdania na ten temat.

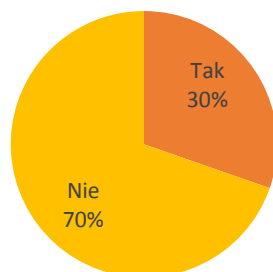
Wyk. 7.4. Czy osoby spożywające alkohol stanowią zagrożenie dla innych?

Z powyższych badań wynika, że istnieje duża grupa osób obawiających się osób nietrzeźwych i spożywających napoje alkoholowe. Alkohol często wzmaga agresywne zachowania, jest powodem awantur, wyzwisk, czy też aktów wandalizmu, dlatego też zapytaliśmy sprzedawców, czy w ciągu ostatnich miesięcy miało miejsce jakieś nieprzyjemne zdarzenie, związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie ich lokalu.

70% ankietowanych odpowiedziało, że nie doświadczyło żadnej nieprzyjemnej sytuacji. 30% ma takie doświadczenia czyli aż o 10% więcej niż w badaniu z roku 2016.

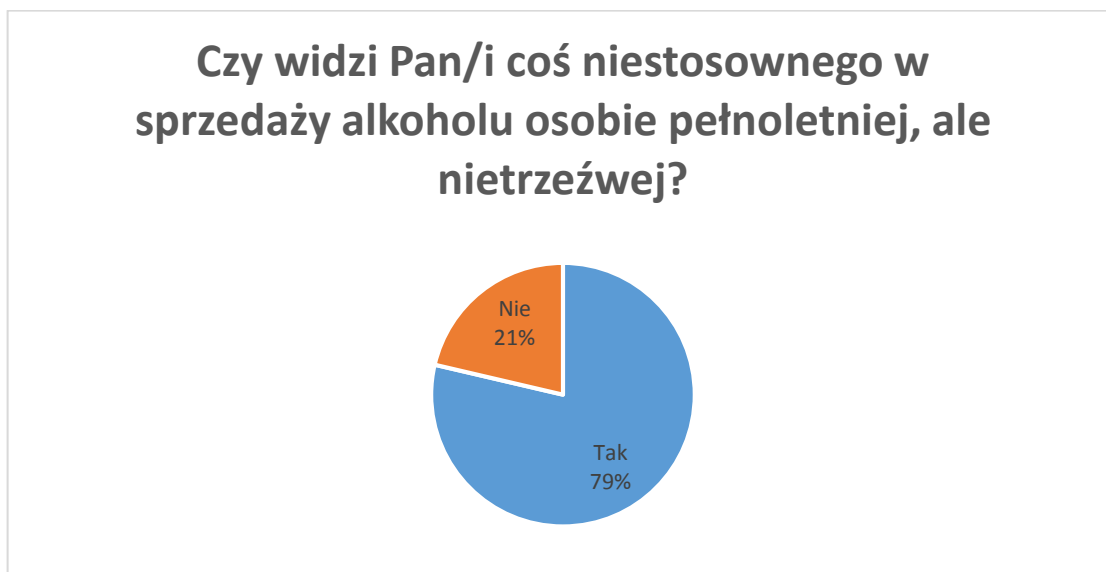
Czy w ostatnich miesiącach zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zdarzenie w obrębie Pana/i sklepu/lokalu?

Wyk. 7.5. Czy w ostatnich miesiącach zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zdarzenie w obrębie Pana/Pani sklepu/lokalu?

Osoby będące pod wpływem alkoholu często zachowują się nieracjonalnie, a agresja nie jest ich jedynym problemem, którego nie potrafią kontrolować. Na przykład pomimo znacznego już upojenia alkoholowego wciąż chcą sięgać po alkohol. Często też zdarza się, że są w stanie wydać na niego ostatnie pieniądze. Osoby, które są już wyraźnie nietrzeźwe, wydają się być łakomym kąskiem dla sklepów, których celem jest przecież zysk.

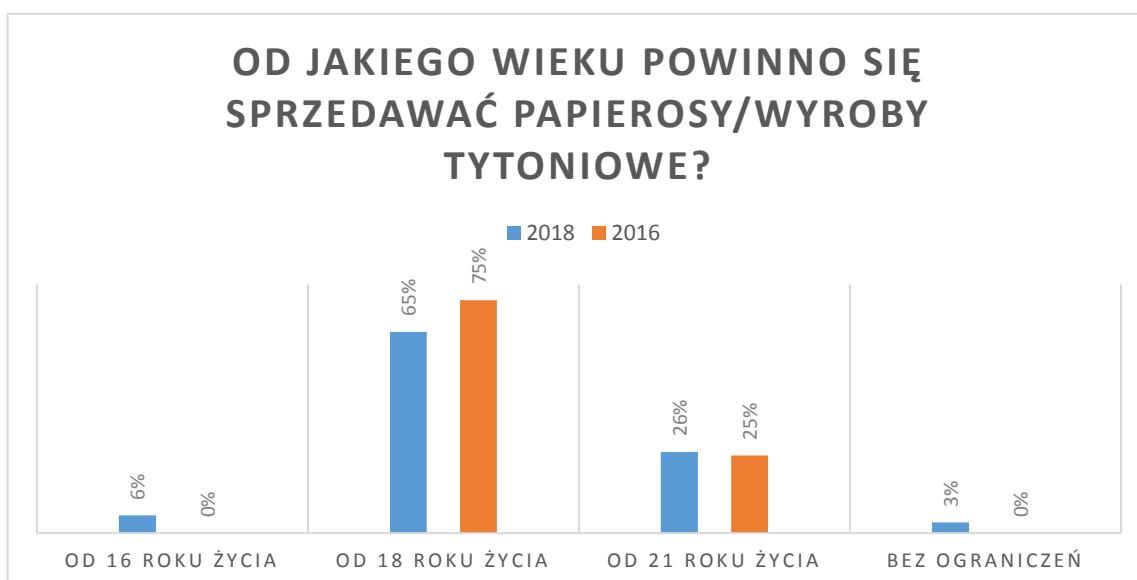
Zainteresowaliśmy się, więc opinią sprzedawców na temat sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym. Chcieliśmy sprawdzić, jaki jest ich osobisty stosunek wobec takich sytuacji. Pytanie brzmiało: „Czy widzisz coś niestosownego w sprzedaży alkoholu osobie pełnoletniej, ale nietrzeźwej?” 79% sprzedawców odpowiedzieli, że jest to nieodpowiednie zachowanie. Jest to wynik niemal identyczny z danymi z diagnozy z 2016 roku, gdzie 81% sprzedawców piętnowało takie zachowania,

Wyk. 7.6. Czy widzi Pan/i coś niestosownego w sprzedaży alkoholu osobie pełnoletniej, ale nietrzeźwej?

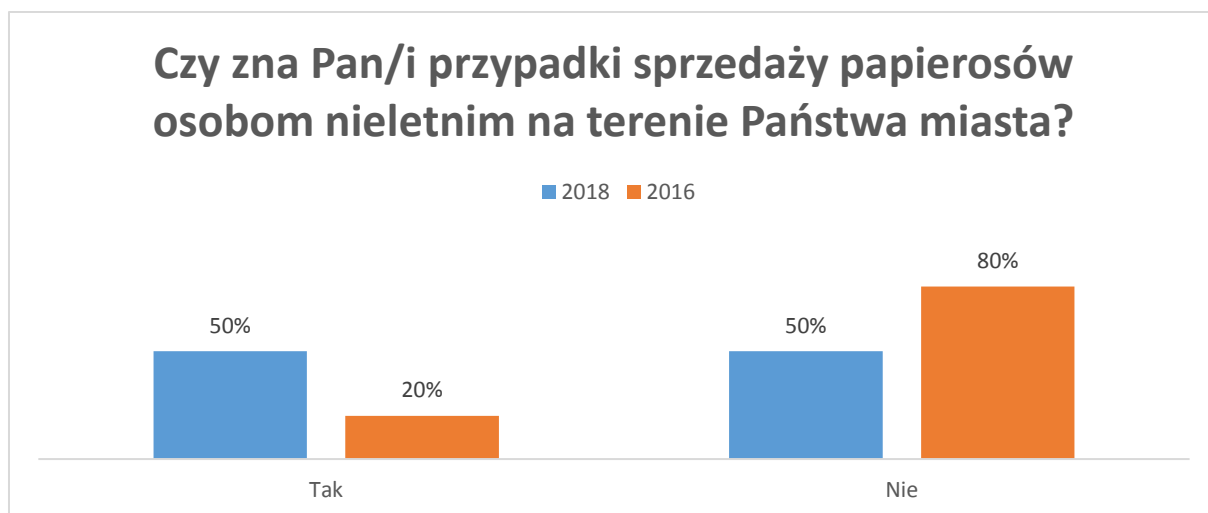
Następnie zapytaliśmy sprzedawców, od jakiego wieku ich zdaniem powinno się sprzedawać papierosy, oraz wyroby tytoniowe.

Na to pytanie 65% sprzedawców odpowiedziało, że papierosy powinny być sprzedawane od 18. roku życia. 26% uważa, że papierosy oraz wyroby tytoniowe powinny być dostępne od 21. roku życia. 6% z ankietowanych widzi potrzebę obniżenia wieku sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.

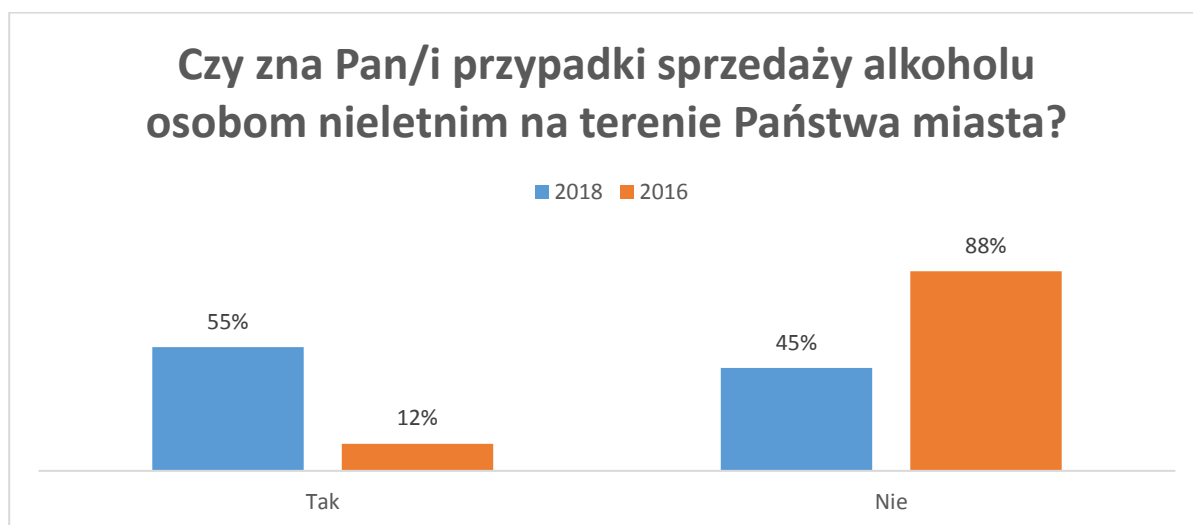
Wyk. 7.7. Od jakiego wieku powinno się sprzedawać papierosy/wyroby tytoniowe?

Kolejne pytanie, jakie znalazło się w ankiecie wypełnianej przez sprzedawców, to pytanie dotyczące sprzedaży papierosów osobom nieletnim. Zapytaliśmy, czy znają oni przypadki sprzedaży papierosów takim osobom. Aż połowa sprzedawców odpowiedziała, że zna przypadki sprzedaży papierosów osobom nieletnim. Wyniki są zdecydowanie gorsze niż w roku 2016, gdzie tylko 20% badanych spotkało się w swojej pracy z taką praktyką.

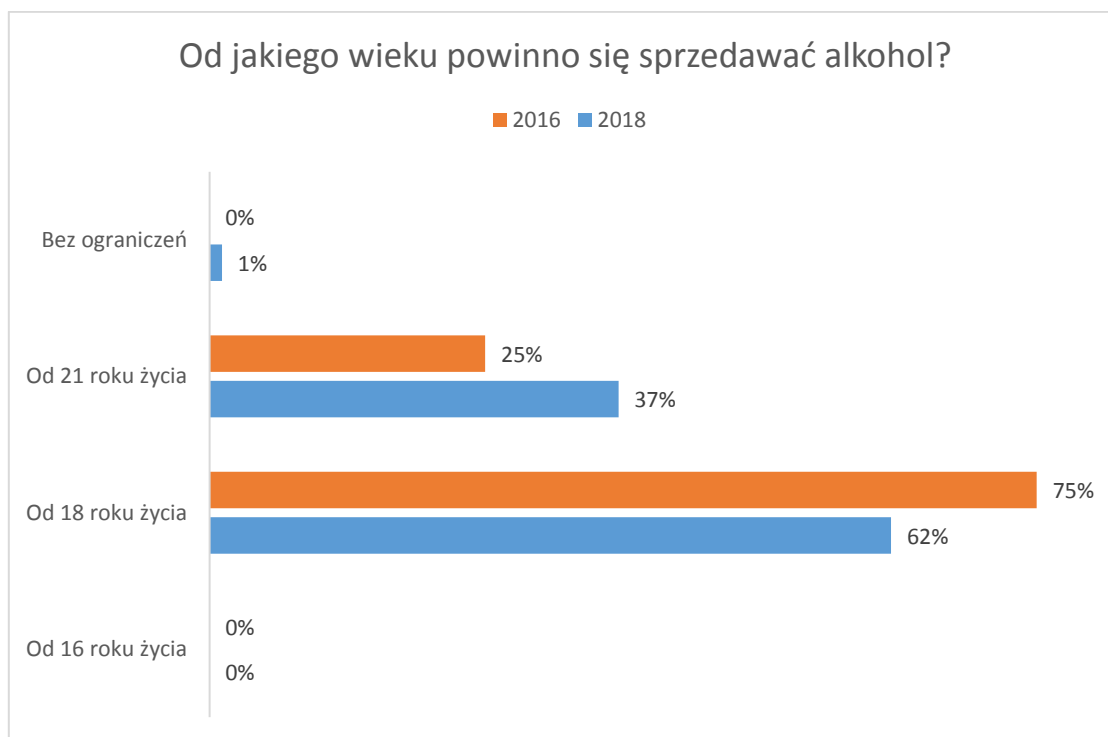
Wyk. 7.8. Czy zna Pan/i przypadki sprzedaży papierosów osobom nieletnim na terenie Państwa Miasta?

Zapytaliśmy także o przypadki sprzedaży alkoholu osobom nieletnim. 45% sprzedawców twierdzi, że nie spotkało się z sytuacją, aby ktoś sprzedał alkohol osobie nieletniej. Po raz kolejny można tu zaobserwować, zdecydowanie gorszy wynik i to aż o 43 punkty procentowe w porównaniu z diagnozą z 2016 roku.

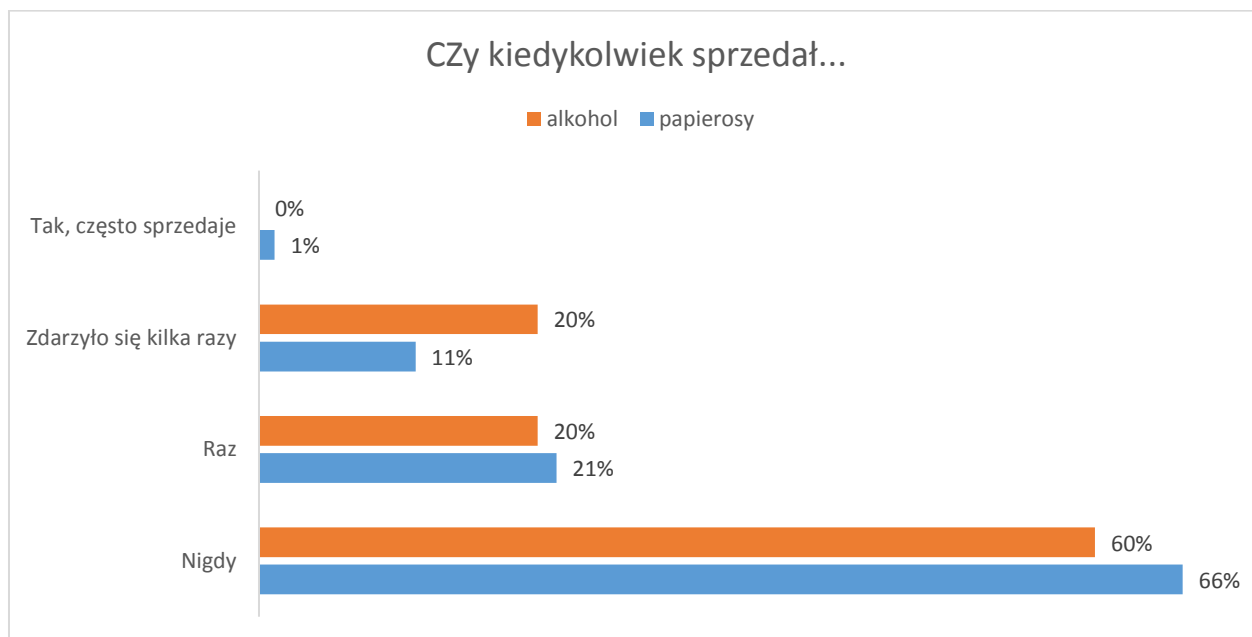
Wyk. 7.9. Czy zna Pan/i przypadki sprzedaży alkoholu osobom nieletnim na terenie Państwa miasta ?

Kolejne pytanie, jakie znalazło się w ankiecie wypełnianej przez sprzedawców, to pytanie dotyczące tego, od jakiego wieku ich zdaniem powinno się sprzedawać alkohol. Wyniki, jakie zostały otrzymane po zsumowaniu odpowiedzi przedstawiają się następująco. 62% sprzedawców odpowiedziało, że alkohol powinien być sprzedawany od 18. roku życia. 37% uważa, że od 21. roku życia, natomiast w tym przypadku zaledwie 1% sprzedawców wybrał odpowiedź „bez ograniczeń”.

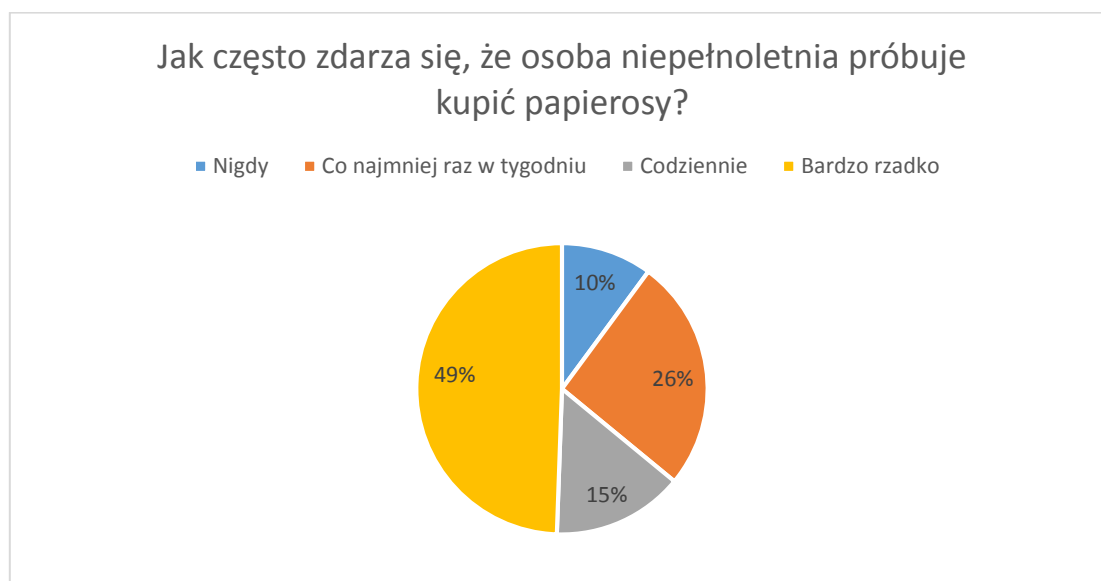
Wyk. 7.10. Od jakiego wieku powinno się sprzedawać alkohol?

W diagnozie z 2016 roku wszyscy sprzedawcy zgodnie stwierdzili, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie niepełnoletniej. Inaczej wyglądają wyniki sprzedaży wyrobów tytoniowych. 6% sprzedawców przyznało, że często zdarza im się sprzedać papierosy osobom niepełnoletnim.

W aktualnym badaniu tylko 60% sprzedawców nigdy nie sprzedało alkoholu, a 66% papierosów. Aż 20% ankietowanych twierdzi, że kilkakrotnie sprzedało alkohol. Warto mieć na uwadze fakt, iż wielu sprzedawców często nie przyznaje się do sprzedaży używek nieletnim, ponieważ boją się konsekwencji płynących z takiego zachowania, więc realna skala zjawiska może być jeszcze wyższa.

Zainteresowaliśmy się również kwestią, jak często zdarza się, że osoba niepełnoletnia próbuje kupić papierosy. Na to pytanie 49% sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się to bardzo rzadko, 26% twierdzi, że taka sytuacja ma miejsce, co najmniej raz w tygodniu. 15% sprzedawców deklaruje, że codziennie nieletni próbują kupować papierosy. Zaledwie 10% sprzedawców deklaruje, że nigdy nie spotkali się z takim przypadkiem. W 2016 było to 27% badanych.

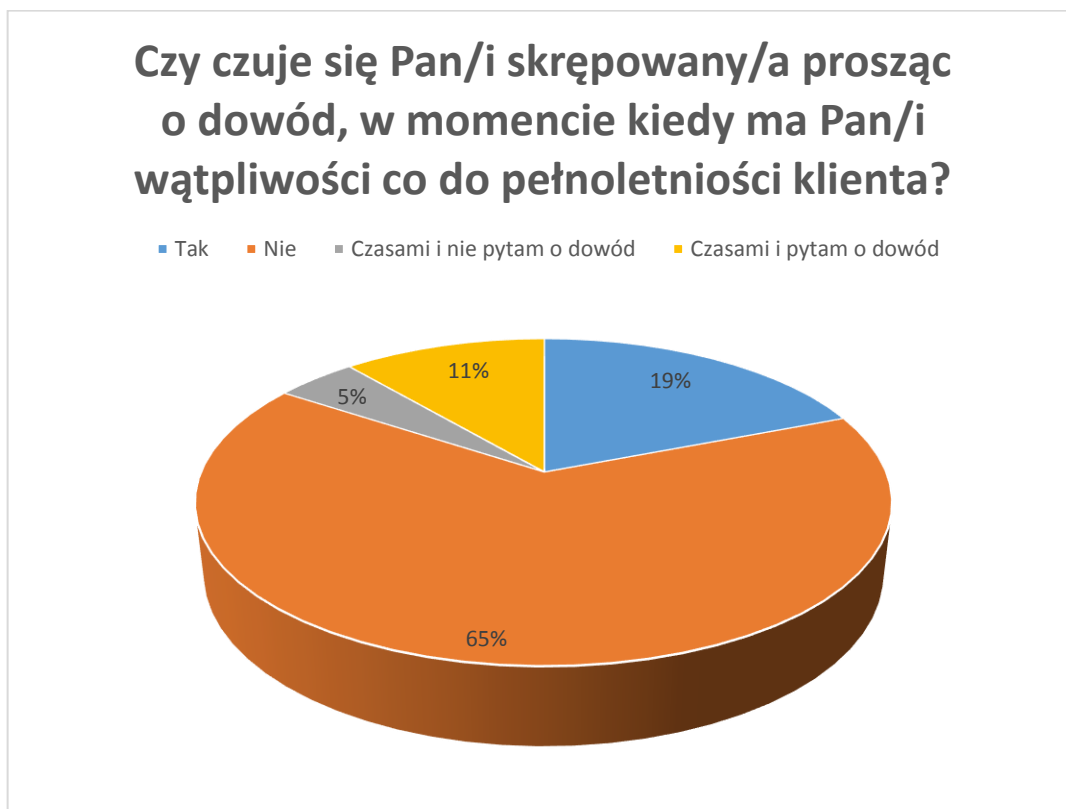
Wyk. 7.11. Jak często zdarza się, że osoba niepełnoletnia próbuje kupić papierosy w Pana sklepie/lokalu?

Kolejne pytanie brzmiało bardzo podobnie, ale dotyczyło próby zakupu przez osoby niepełnoletnie alkoholu. Wyniki okazały się minimalne inne niż w przypadku próby zakupu papierosów. 9% sprzedawców nigdy nie spotkało się z taką sytuacją, a 56% spotyka się z nią bardzo rzadko.

Wyk. 7.12. Jak często zdarza się, że osoba niepełnoletnia próbuje kupić napoje alkoholowe w Pana sklepie/lokalu?

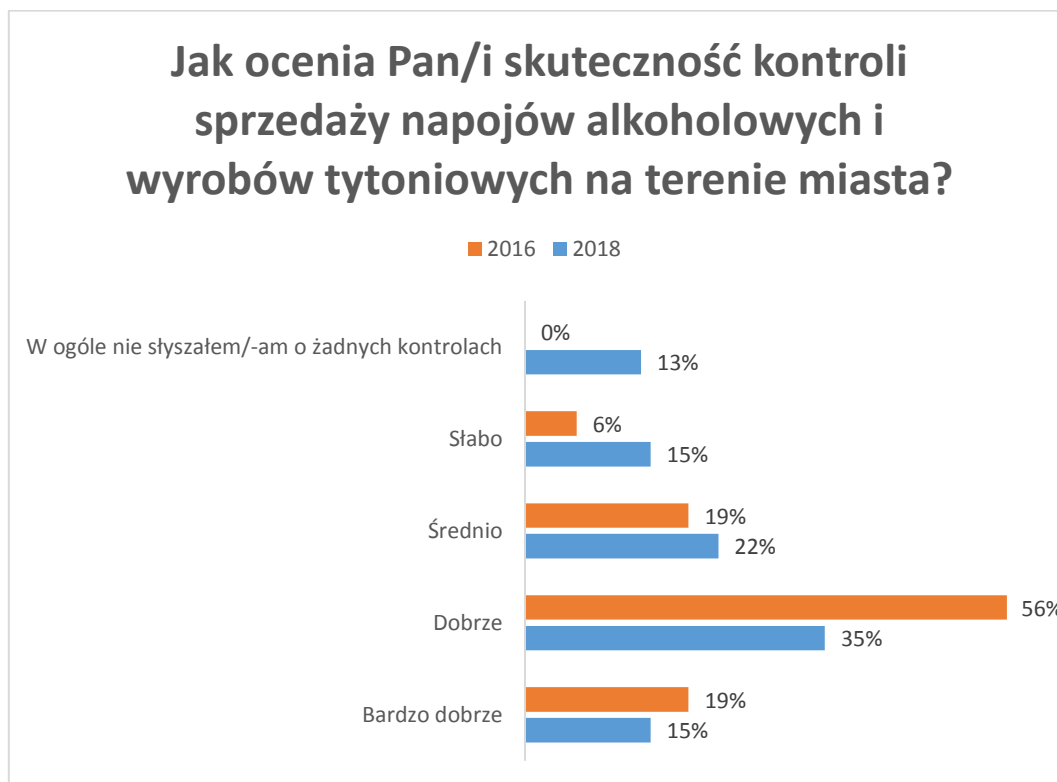
Dalej zapytaliśmy sprzedawców, czy czują się skrupowani w przypadku, kiedy muszą poprosić klienta o dowód osobisty, gdyż nie mają pewności, że jest on pełnoletni. Tylko 65% twierdzi, nie ma z tym problemu i bez skrupowania prosi o okazanie dowodu osobistego (w 2016 94%), jednak wielu sprzedawców przyznaje, że wstydzi się poprosić o dowód.

Wyk. 7.13. Czy czuje się Pan/i skrępowany/a prosząc o dowód, w momencie kiedy ma Pan/i wątpliwości co do pełnoletniości klienta?

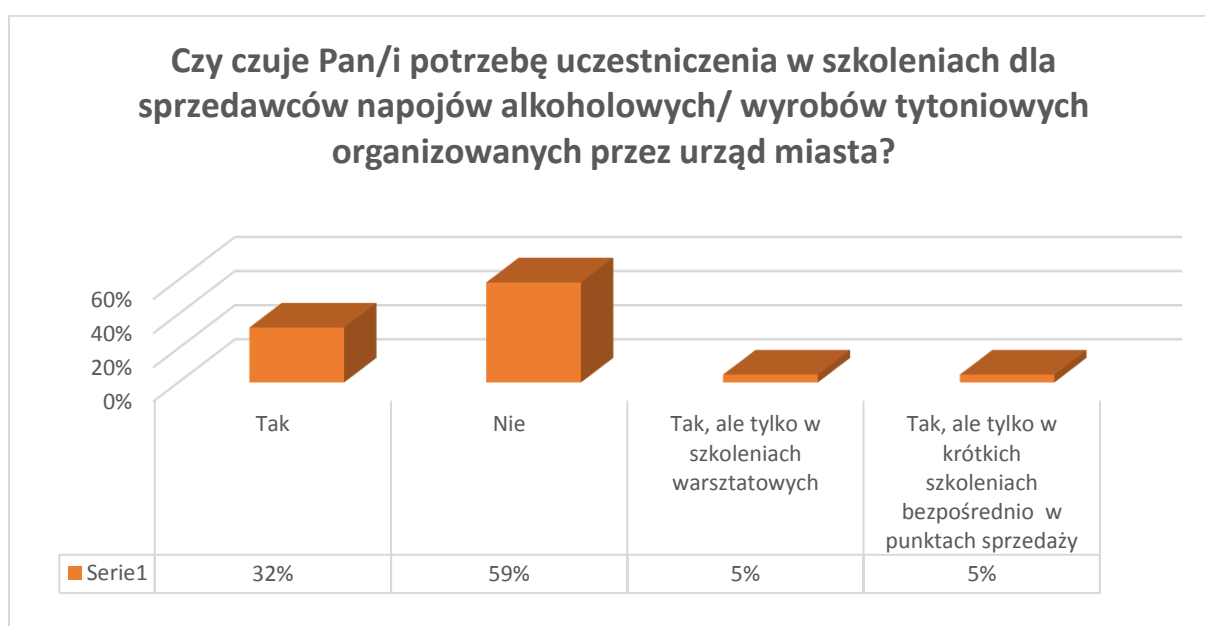
Takie wyniki świadczą o tym, iż sprzedawcy nie do końca zdają sobie sprawę z tego, jak wiele zależy od ich zainteresowania wiekiem klienta, który potencjalnie może być jeszcze niepełnoletni.

Jeśli chodzi o kontrolę sprzedaży napojów alkoholowych –22% ocenia średnio jej skuteczność, 35% ankietowanych twierdzi, że jest ona dobra. 15% z ankietowanych uważa, że kontrola ta działa bardzo dobrze, kolejne 15%, że działa słabo. Zdania są zatem mocno zróżnicowane.

Wyk. 7.14. Jak ocenia Pan/i skuteczność kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych na terenie Miasta?

Kolejne zagadnienie poruszone w ankiecie, to stosunek sprzedawców do szkoleń organizowanych przez Urząd Miasta. Ponad połowa ankietowanych (59%, 56% w 2016) deklaruje, że zupełnie nie odczuwa potrzeby uczestnictwa w tego typu szkoleniach.

Wyk. 7.15. Czy czuje Pan/i potrzebę uczestniczenia w szkoleniach dla sprzedawców napojów alkoholowych/ wyrobów tytoniowych organizowanych przez Urząd Miasta ?

Regularne szkolenia są bardzo ważne dla sprzedawców napojów alkoholowych, papierosów oraz wyrobów tytoniowych, szczególnie jeśli odczuwają skrępowanie w momencie, gdy muszą poprosić o dowód osobisty. Należy uświadomić sprzedawców, że prośba o okazanie dowodu osobistego to nie tylko ich prawo, ale także obowiązek, którego niewypełnianie może ponieść za sobą ogromne konsekwencje.

C. Wnioski

Podsumowując badanie sprzedawców należy stwierdzić, że:

- ✓ 10% ankietowanych jest zdania, że alkohol w piwie, czy winie jest mniej groźny niż ten w wódce. 79% sprzedawców, odpowiedziało, że „nie jest”.
- ✓ 12% uważa za stosowne spożywanie napojów alkoholowych w punktach sprzedaży. 80% ankietowanych nie zgadza się na spożywanie w punktach sprzedaży. 60% sprzedawców stwierdziło, że nie zdarza się, by w obrębie sklepu był spożywany alkohol.
- ✓ 66% sprzedawców odpowiedziało, że osoby spożywające alkohol w jakiś sposób zagrażają innym osobom w ich otoczeniu, a 21% ankietowanych było odmiennego zdania.
- ✓ 70% ankietowanych odpowiedziało, że w ostatnich miesiącach nie zdarzyło się nic nieprzyjemnego w obrębie ich sklepu. Pozostali mają takie doświadczenia.
- ✓ 79% sprzedawców uważa za niestosowne sprzedaż alkoholu osobie pełnoletniej, ale nietrzeźwej.
- ✓ 65% sprzedawców odpowiedziało, że papierosy powinny być sprzedawane od 18 roku życia. 26% uważa, że papierosy oraz wyroby tytoniowe powinny być dostępne od 21 roku życia.
- ✓ Połowa sprzedawców odpowiedziało, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim.
- ✓ 45% sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkało się z sytuacją, aby ktoś sprzedał alkohol osobie nieletniej. Aż 55% zna takie przypadki.
- ✓ 62% pozostawiłoby minimalny wiek sprzedaży alkoholu na 18 lat. 37% proponuje zwiększenie go do 21.
- ✓ 72% sprzedawców stwierdzili, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie niepełnoletniej, 34% przyznało się do sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom niepełnoletnim.

- ✓ 49% sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się bardzo rzadko, by osoba niepełnoletnia chciała kupić papierosy, 26% twierdzi, że taka sytuacja ma miejsce, co najmniej raz w tygodniu. 15% sprzedawców obserwuje, że codziennie nieletni próbują kupować papierosy.
- ✓ 9% sprzedawców nigdy nie spotkało się z sytuacją próby zakupu alkoholu przez nieletniego, a 56% spotyka się z nią bardzo rzadko.
- ✓ Zapytaliśmy sprzedawców, czy czują się skrupowani w przypadku, kiedy muszą poprosić klienta o dowód osobisty, gdyż nie mają pewności, że jest on pełnoletni. 65% twierdzi, nie ma z tym problemu i bez skrupowania prosi o okazanie dowodu osobistego. 11% czasami czuje i nie pyta wtedy o dowód.
- ✓ Jeśli chodzi o kontrolę sprzedaży napojów alkoholowych – 22% ocenia średnio jej skuteczność, 35% ankietowanych twierdzi, że jest ona dobra. 15% z ankietowanych uważa, że kontrola ta działa bardzo dobrze, natomiast 15% uważa, że działa słabo. 13% w ogóle nie słyszało o kontroli.
- ✓ Połowa ankietowanych (59%) deklaruje, że zupełnie nie odczuwa potrzeby uczestnictwa w szkoleniach z profilaktyki.